ΙΝΕ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Η δομή των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα

Μια γενική εικόνα

ΑΛΕΞΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015

44 ΜΕΛΕΤΕΣ/ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Η δομή των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα

Μια γενική εικόνα

Η δομή των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα

Μια γενική εικόνα

Αλέξης Ιωαννίδης

Φεβρουάριος 2015

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Εμμανουήλ Μπενάκη 71Α, 106 81, Αθήνα

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση - Παραγωγή:

ΚΑΜΠΥΛΗ ADV.

Αντιγόνης 60, Αθήνα

Τηλ.: 210-5156820, Fax: 210-5156811

© Copyright: ΙΝΕ ΓΣΕΕ

ISBN: 978-960-9571-66-1

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή 7

2. Μεθοδολογική προσέγγιση και επισκόπηση της βιβλιογραφίας για τις θέσεις εργασίας 9

2.1. Η θέση εργασίας 10

2.2. Εσωτερικά χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας 11

2.3. Παράγοντες επηρεασμού της δομής των θέσεων εργασίας 13

2.4. Χρήση στατιστικών δεδομένων 15

2.5. Περιγραφή των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν 17

2.6. Στατιστική σημαντικότητα 18

3. Η δομή της απασχόλησης στην Ελλάδα και η μεταβολή της μεταξύ του 2009 και του 2012 21

3.1. Γενική εικόνα της δομής της απασχόλησης στην Ελλάδα 21

3.2. Μεταβολές της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας 26

4. Οι θέσεις εργασίας της ελληνικής οικονομίας 31

4.1. Η μήτρα θέσεων εργασίας στην Ελλάδα κατά τα έτη 2009 και 2010 31

4.2. Οι κύριες θέσεις εργασίας στην Ελλάδα κατά τα έτη 2009 και 2010 36

4.3. Οι κύριες θέσεις εργασίας των τομέων της μεταποίησης, των κατασκευών και των μεταφορών 36

4.4. Οι κύριες θέσεις εργασίας του τομέα του χονδρικού και λιανικού εμπορίου 66

4.5. Οι κύριες θέσεις εργασίας στους τομείς των υπηρεσιών 78

4.6. Οι κύριες θέσεις εργασίας στον πρωτογενή τομέα 103

Συμπεράσματα 105

Βιβλιογραφία 109

Παράρτημα 1. Διεθνής τυποποιημένη ταξινόμηση των επαγγελμάτων του 1988
ΔΙΤΤΕ-88 (ISCO-88 [COM]) 111

Παράρτημα 2. Διεθνής τυποποιημένη ταξινόμηση των επαγγελμάτων του 2008
ΔΙΤΤΕ-08 (ISCO-08) 117

Παράρτημα 3. Μονοψήφιοι κωδικοί τομέων οικονομικής δραστηριότητας
κατά NACE Rev. 2 στην ελληνική γλώσσα και αντιστοίχιση με λατινικά σύμβολα 123

Παράρτημα 4. Νέα κωδικοποίηση σε τριψήφιους κωδικούς επαγγελμάτων
για τα έτη 2009 και 2010 125

1. Εισαγωγή

Η μελέτη αυτή έχει ως στόχο την αναλυτική καταγραφή των «θέσεων εργασίας» της ελληνικής οικονομίας. Ο όρος αυτός, ο οποίος θα περιγραφεί αναλυτικά στη συνέχεια, προκύπτει από την απόδοση στα ελληνικά του όρου «job» που χρησιμοποιείται στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία. Κάθε «θέση εργασίας» έχει διπλή διάσταση και περιλαμβάνει όλους όσους ασκούν το ίδιο επάγγελμα στον ίδιο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Στην ανάλυση που ακολουθεί γίνεται για πρώτη φορά χρήση της μεθοδολογίας της «θέσης εργασίας» στην ελληνική οικονομία. Επίσης, για πρώτη φορά στη διεθνή βιβλιογραφία πραγματοποιείται ανάλυση σε επίπεδο τριψήφιων κωδικών επαγγελμάτων και μονοψήφιων κωδικών τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την καλύτερη περιγραφή των χαρακτηριστικών της κάθε θέσης εργασίας, αφού εξετάζει τη διάσταση του επαγγέλματος σε μεγαλύτερη ακρίβεια από αυτήν του τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Με τη χρήση αυτής της μεθοδολογίας εντοπίζονται στη συνέχεια οι σημαντικότερες «θέσεις εργασίας» της ελληνικής οικονομίας και περιγράφονται αναλυτικά τα ποσοτικά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους. Συγκεκριμένα, εκτός από τον αριθμό των απασχολουμένων σε αυτές και το είδος της σχέσης εργασίας τους, περιγράφονται χαρακτηριστικά όπως ο χρόνος εργασίας, η μερική και η προσωρινή εργασία, άλλες μη τυπικές μορφές απασχόλησης, τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων, έως και η σημαντική διάσταση του συγκριτικού επιπέδου αμοιβών των μισθωτών. Μπορεί επομένως να υποστηριχθεί ότι τα περισσότερα σημαντικά χαρακτηριστικά που βοηθούν στην αναλυτική περιγραφή κάθε θέσης εργασίας υπολογίζονται και παρουσιάζονται στη συγκεκριμένη έρευνα.

Εκτός από την περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών εξετάζεται επίσης και η μεταβολή της απασχόλησης σε κάθε μία (σημαντική) θέση εργασίας μεταξύ των ετών 2009 και 2010. Η μελέτη της εξέλιξης μετά το 2010 δεν είναι δυνατή υπό τη συγκεκριμένη κωδικοποίηση, αφού από το έτος 2011 μεταβλήθηκε η κωδικοποίηση των επαγγελμάτων που χρησιμοποιούν οι στατιστικές έρευνες[1]. Αυτή η αλλαγή διασπείρει τους παλιούς τετραψήφιους κωδικούς επαγγελμάτων σε νέους με τους οποίους υπάρχει μερική και όχι πλήρης αντιστοίχιση στις περισσότερες περιπτώσεις. Γι' αυτόν το λόγο η μελέτη της διαχρονικής εξέλιξης των θέσεων εργασίας αναγκαστικά

1. Συγκεκριμένα, η κωδικοποίηση κατά ISCO - 88(COM) αντικαταστάθηκε από την ISCO - 08. Και οι δύο ταξινομήσεις παρουσιάζονται αναλυτικά στα Παραρτήματα 1 και 2.

παρουσιάζει μια ασυνέχεια μεταξύ των ετών 2010 και 2011, και μπορεί να συνεχιστεί στο μέλλον λαμβάνοντας το έτος 2011 ως έτος αναφοράς.

Επομένως, τα έτη 2009 και 2010 είναι το μοναδικό χρονικό «παράθυρο» για τη μελέτη των θέσεων εργασίας της ελληνικής οικονομίας έτσι όπως είχαν διαμορφωθεί ιστορικά πριν από την έλευση της οξείας οικονομικής κρίσης Στη συγκεκριμένη έρευνα αξιοποιήθηκαν τα στατιστικά δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ – Labour Force Survey [LFS]) της Eurostat[2] για τα έτη 2009, 2010 και 2011 για να πραγματοποιηθεί η περιγραφή των θέσεων εργασίας και η εξέλιξη της απασχόλησης μεταξύ των ετών 2009 και 2010. Η περίοδος αυτή περιλαμβάνει το πρώτο έτος της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και είναι ενδεικτική αυτών που ακολούθησαν.

Η συγκριμένη μελέτη αναπτύσσεται ως εξής: Στην επόμενη ενότητα πραγματοποιείται εκτενής περιγραφή της μεθοδολογίας που θα χρησιμοποιηθεί, επισκοπώντας τη σχετική βιβλιογραφία και συνοψίζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά της «προσέγγισης των θέσεων εργασίας» (στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία ο αντίστοιχος όρος είναι «jobs approach»). Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζεται η γενική εικόνα της δομής της απασχόλησης στην Ελλάδα και οι μεταβολές μεταξύ των ετών 2009, 2010 και 2011. Στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζονται αναλυτικά τα βασικά χαρακτηριστικά των μαζικότερων θέσεων εργασίας της ελληνικής οικονομίας και πραγματοποιείται η σύγκριση της μεταβολής της απασχόλησης σε κάθε θέση εργασίας μεταξύ των ετών 2009 και 2010. Τέλος, στην πέμπτη ενότητα εξάγονται τα βασικά συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης.

2. Οι αναλύσεις των μικροδεδομένων της έρευνας Labour Force Survey (LFS) της Eurostat έγιναν στο πλαίσιο της συνεργασίας του συγγραφέα με το Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

2. Μεθοδολογική προσέγγιση και επισκόπηση της βιβλιογραφίας για τις θέσεις εργασίας

Η παρούσα έρευνα έχει ως βασικό στόχο την καταγραφή των «θέσεων εργασίας» της ελληνικής οικονομίας και την παρακολούθηση της χρονικής τους εξέλιξης. Η έννοια της «θέσης εργασίας» περιλαμβάνει όλες τις παρόμοιες θέσεις απασχόλησης που υπάρχουν στις επιχειρήσεις, οι οποίες προκύπτουν από το συνδυασμό του τομέα της οικονομικής δραστηριότητας και του επαγγέλματος. Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, κάθε «θέση εργασίας» είναι το σύνολο των εργασιακών καθηκόντων που περιγράφονται από ένα συγκεκριμένο επάγγελμα το οποίο ασκείται σε έναν συγκεκριμένο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Με αυτό τον τρόπο επιχειρείται η όσο γίνεται πιο αναλυτική και αποκλειστική περιγραφή των εργασιακών καθηκόντων που περιλαμβάνει μια θέση εργασίας σε μια επιχείρηση. Όπως είναι φανερό, είναι μια προσέγγιση που εστιάζει στην πλευρά της ζήτησης εργασίας· μπορεί επομένως να δώσει μια πιο πραγματιστική αποτύπωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας, αφού η τελευταία επηρεάζεται περισσότερο από τις ανάγκες των επιχειρήσεων και όχι από την προσφορά εργασίας, δηλαδή τα ατομικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων.

Βασική μονάδα αυτής της ανάλυσης είναι η «θέση εργασίας» («job»). Το σύνολο των θέσεων εργασίας που ορίζονται με αυτό τον τρόπο δημιουργούν τη «μήτρα των θέσεων εργασίας» («jobs matrix»), η οποία είναι μια σχηματική παράσταση της δομής της απασχόλησης σε μια οικονομία.

Η μεθοδολογία των «θέσεων εργασίας» (jobs approach) είναι σχετικά πρόσφατη στη διεθνή βιβλιογραφία[3]. Η χρήση της έχει οδηγήσει (προς το παρόν) σε μια συγκεκριμένη μέθοδο διαβάθμισης των θέσεων εργασίας μιας οικονομίας σε καλής ή χειρότερης ποιότητας και στη μελέτη της διαχρονικής εξέλιξής τους ως προς το χαρακτηριστικό αυτό (βλ. ενδεικτικά Wright and Dwyer, 2003). Η προσέγγιση αυτή είναι χρήσιμη, ωστόσο δεν αποτελεί στόχο της συγκεκριμένης έρευνας. Ο κύριος στόχος μας είναι η καταγραφή των βασικών θέσεων εργασίας της ελληνικής οικονομίας, η μελέτη των βασικών χαρακτηριστικών τους και η παρακολούθηση της χρονικής τους εξέλιξης. Η χρονική αυτή παρακολούθηση αποκτάει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφού συμβαίνει για ένα χρονικό διάστημα κατά το οποίο η αγορά εργασίας και η ελληνική οικονομία διέρχονται πρωτοφανή κρίση, στοιχεία της οποίας μπορούν να αποκαλυφθούν με τη μέθοδο αυτή.

3. Κάποια από τα πρώτα και από τα πιο σημαντικά κείμενα που χρησιμοποίησαν αυτήν τη μεθοδολογία είναι τα: Ilg (1996), Ilg and Haugen (2000), Wright and Dwyer (2000), OECD (2001), Wright and Dwyer (2003), OECD (2003), Goos and Manning (2007), Fernández-Macías and Hurley (2008).

2.1 Η θέση εργασίας

Η θέση εργασίας, όπως ορίστηκε προηγουμένως, είναι μια συγκεκριμένη προσπάθεια προσέγγισης και περιγραφής του καταμερισμού εργασίας που υπάρχει στις σύγχρονες κοινωνίες. Η προσέγγιση αυτή εκφράζει σε κάποιο βαθμό τη διπλή διάσταση του καταμερισμού εργασίας. Τη διάσταση του καταμερισμού μεταξύ των διαφορετικών παραγωγικών μονάδων που δραστηριοποιούνται στους διαφορετικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας, η οποία πραγματώνεται μέσω της αγοράς, και τη διάσταση του καταμερισμού εντός του κάθε κλάδου και ακόμη περισσότερο εντός της κάθε οικονομικής του μονάδας, μεταξύ των διαφορετικών επαγγελμάτων.

Ο καταμερισμός της εργασίας αποτελεί ένα βασικό οικονομικό φαινόμενο που συνίσταται στη διάσπαση και στο διαχωρισμό της συνολικής κοινωνικής εργασιακής διαδικασίας σε έναν αριθμό επιμέρους εργασιών και ξεχωριστών καθηκόντων τα οποία εκτελούνται από διαφορετικούς ανθρώπους εντός ενός κοινωνικού πλαισίου συνεργασίας για την παραγωγή του προϊόντος. Η σημασία του για τον καπιταλισμό αναδείχθηκε από τους πρώτους ακόμη οικονομολόγους με τον Smith (1776) να του αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα, όχι μόνο για την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας αλλά και για τη διαδικασία ανάδειξης νέων τεχνολογιών, αφού τα απλουστευμένα εργασιακά καθήκοντα ωθούν κατά τη γνώμη του τους ίδιους τους εργάτες στην εύρεση μεθόδων και καινοτομιών που διευκολύνουν την εργασία τους.

Κατά τον Μαρξ (Marx, 1867), ο καταμερισμός εργασίας που δημιουργείται στο εσωτερικό μιας καπιταλιστικής παραγωγικής μονάδας είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ένας μεγάλος (συνήθως) αριθμός εργατών πωλούν την εργατική τους δύναμη σε έναν μόνο επιχειρηματία, ο οποίος βρίσκεται σε θέση εξουσίας απέναντί τους και είναι αυτός που αποφασίζει το πώς θα καταμεριστεί η εργασία τους, επειδή έχει συγκεντρώσει/ιδιοποιηθεί τα μέσα παραγωγής. Φυσικά αυτή η διαδικασία δεν είναι αυτόματη, αφού συναντάει την αντίσταση των εργατών, ιδίως των ειδικευμένων, καθώς και των σωματείων τους, και επομένως αποτελεί μια από τις διαστάσεις της ταξικής πάλης μεταξύ της εργατικής και της αστικής τάξης. Ενώ λοιπόν στον εσωτερικό καταμερισμό εργασίας της κάθε παραγωγικής μονάδας καθοριστικός είναι ο ρόλος της ταξικής πάλης για τον έλεγχο και τον καταμερισμό της εργασίας, μεταξύ των παραγωγικών μονάδων τα προϊόντα πωλούνται από ανεξάρτητους παραγωγούς-κεφαλαιοκράτες μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς.

Αυτή η διπλή διάσταση του καταμερισμού εργασίας, δηλαδή ο καταμερισμός εργασίας εντός των επιχειρήσεων (ο καταμερισμός των διαφορετικών επαγγελμάτων μεταξύ των εργαζομένων) και μεταξύ των τομέων της οικονομίας, απεικονίζεται από τη μήτρα των θέσεων εργασίας. Όπως ειπώθηκε ήδη, μια θέση εργασίας ορίζεται ως ο συγκεκριμένος συνδυασμός ενός επαγγέλματος το οποίο πραγματοποιείται σε έναν συγκεκριμένο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Η μήτρα των θέσεων εργασίας μπορεί να αποτελέσει μια αναπαράσταση του υπάρχοντος καταμερισμού της εργασίας στο εσωτερικό των σύγχρονων καπιταλιστικών οικονομιών (Fernández-Macías, 2012) και μια αναλυτική περιγραφή της δομής της απασχόλησης κάθε οικονομίας.

Τέλος, η μέθοδος αυτή έχει το πρακτικό πλεονέκτημα ότι μπορεί να προσεγγιστεί και να περιγραφεί με τη χρήση των δεδομένων της

ΕΕΔ για την Ευρωπαϊκή Ένωση και αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται σε άλλα μέρη του κόσμου, οι οποίες χρησιμοποιούν και παρέχουν δεδομένα για τις μεταβλητές «επάγγελμα» και «τομέας οικονομικής δραστηριότητας», σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες μεταβλητές που περιγράφουν τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού και των εργαζομένων κάθε χώρας.

Η μεθοδολογία των θέσεων εργασίας μπορεί επίσης να επιτρέψει την ανίχνευση κατατμήσεων (segments) της αγοράς εργασίας και τον εντοπισμό θέσεων εργασίας οι οποίες είναι διαχωρισμένες (segregated) από τις υπόλοιπες και παρουσιάζουν ποιοτικότερα χαρακτηριστικά ως προς τη σχέση απασχόλησης. Οι θεωρίες της κατάτμησης της αγοράς εργασίας, με τις διάφορες μορφές και υποδείγματα που αυτές εκφράστηκαν ή εξειδικεύτηκαν (βλ. ενδεικτικά Doeringer and Piore, 1971· Reich et al., 1973· Ehrenberg and Smith, 1991) έχουν προσπαθήσει να ερμηνεύσουν την ανομοιογένεια που παρατηρείται στις εργασιακές συνθήκες και κυρίως στην ποιότητα της εργασιακής σχέσης εντός των σύγχρονων αγορών εργασίας, όπου συνυπάρχουν εργασίες με σχετικά μεγάλη εργασιακή ασφάλεια, προοπτική σταδιοδρομίας και ικανοποιητικές αμοιβές με εργασίες ανασφαλείς, με ελάχιστες προοπτικές σταδιοδρομίας και βελτίωσης των αμοιβών. Έτσι παρατηρείται ότι εργαζόμενοι με τα ίδια τυπικά προσόντα μπορεί να εργάζονται κάτω από πολύ διαφορετικές συνθήκες ως προς την ποιότητα της απασχόλησης, τους μισθούς κ.λπ. ανάλογα με το αν έχουν καταφέρει να ενταχθούν σε κάποιο προνομιούχο τμήμα μιας ανομοιογενούς και διαχωρισμένης αγοράς εργασίας.

Η μεθοδολογία των θέσεων εργασίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί (αν και αυτό δεν έχει συμβεί συστηματικά έως τώρα) για την ανίχνευση στην πράξη τέτοιων σχετικά προνομιούχων τμημάτων της αγοράς εργασίας, μέσω του εντοπισμού θέσεων εργασίας που προσφέρουν αυτά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά στους εργαζόμενους που τις καταλαμβάνουν. Η ανίχνευση αυτή θα πραγματοποιηθεί σε κάποιον βαθμό στη συνέχεια, εντοπίζοντας θέσεις εργασίας οι οποίες παρέχουν ποιοτικότερες σχέσεις απασχόλησης στους εργαζομένους, που εκφράζονται μέσω των υψηλότερων μισθών, της πλήρους απασχόλησης, της μειωμένης ευελιξίας και άλλων ποιοτικών χαρακτηριστικών. Η διερεύνηση που θα ακολουθήσει αποδίδοντας σε κάποιες θέσεις εργασίας αυτά τα χαρακτηριστικά δεν συνεπάγεται ότι όλοι οι εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε αυτές τις θέσεις εργασίας απολαμβάνουν τα χαρακτηριστικά αυτά και μετέχουν σε ένα «πρωτεύον» ή προνομιούχο τμήμα της αγοράς εργασίας. Δεν είναι δηλαδή δεδομένη η εξ ολοκλήρου ταύτιση μιας θέσης εργασίας με ένα προνομιούχο τμήμα της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, οι θέσεις εργασίας που ενσωματώνουν αυτά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι πολύ πιθανότερο να περιλαμβάνουν και να περιγράφουν τμήματα της αγοράς εργασίας που είναι διαχωρισμένα από τα υπόλοιπα και οι εργαζόμενοι που εντάσσονται σε αυτές είναι πολύ πιθανότερο από τους άλλους εργαζομένους να μετέχουν σε κάποιο προνομιούχο τμήμα της αγοράς εργασίας. Υπό αυτό το πρίσμα θα πραγματοποιηθούν στη συνέχεια οι σχετικοί χαρακτηρισμοί κάποιων από τις θέσεις εργασίας που ακολουθούν.

2.2 Εσωτερικά χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας

Κάθε θέση εργασίας χαρακτηρίζεται από τα συγκεκριμένα εργασιακά καθήκοντα που απαιτεί η κάλυψή της και από κάποια γενικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν τον τρόπο

με τον οποίο πραγματοποιείται το «ξόδεμα» της εργατικής δύναμης στην παραγωγική διαδικασία. Ένα από αυτά είναι η ποιότητα της εργασίας (Job quality). Η έννοια της ποιότητας της εργασίας έχει δύο βασικές διαστάσεις: η πρώτη είναι η ποιότητα της εργασιακής διαδικασίας καθαυτής, δηλαδή ο τρόπος άσκησης των καθηκόντων, που περιλαμβάνει και τις επιπτώσεις στον εργαζόμενο (π.χ. στην υγεία του), και η δεύτερη είναι η ποιότητα της σχέσης απασχόλησης, δηλαδή η ποιότητα της εργασιακής σχέσης μεταξύ του εργαζομένου και του εργοδότη και η επίδραση που έχει στην ευημερία του εργαζομένου.

Ως προς την πρώτη διάσταση, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό κάθε θέσης εργασίας που συνδέεται με την ποιότητά της είναι το επίπεδο ειδίκευσης που απαιτεί, το οποίο συσχετίζεται με το βαθμό τυποποίησης της εκτελούμενης εργασίας. Μετά την τελευταία «τεχνολογική επανάσταση» στην παραγωγή, κυρίως με την εισαγωγή των τεχνολογιών της πληροφορικής, δημιουργήθηκαν προσδοκίες για τη μετάβαση σε μια «παραγωγή και κοινωνία της γνώσης» στην οποία η εργασία θα αναβαθμιζόταν αφού θα απαιτούσε νέα προσόντα και ικανότητες (βλ. ενδεικτικά Lyotard, 1984). Σύμφωνα με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου (Becker, 1964), η παραπάνω διαδικασία αναμενόταν να αυξήσει την επένδυση των εργαζομένων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, αφού η απόδοσή του αναμενόταν να είναι πολύ καλύτερη από ό,τι πριν. Σε παράλληλη κατεύθυνση αναπτύχθηκαν από τη δεκαετία του ’80 οι θεωρίες για την τεχνολογική αλλαγή που ευνοεί την απόκτηση προσόντων (Skill-Biased Technical Change – SBTC) και η οποία εντείνει τις μισθολογικές ανισότητες και τη ζήτηση εργασίας προς όφελος των ειδικευμένων εργατών και εις βάρος των ανειδίκευτων (για μια αναλυτική παρουσίαση των θεωριών αυτών, βλ. Acemoglu, 2002· Violante, 2008 και Katz and Autor, 1999).

Οι Autor et al. (2003) τροποποίησαν το υπόδειγμα SBTC κατηγοριοποιώντας τις θέσεις εργασίας με βάση κάποια πολύ βασικά χαρακτηριστικά τους, όπως η διανοητική ή όχι εργασία και η εργασία ρουτίνας ή μη ρουτίνας. Υποστηρίζουν ότι οι εργασίες ρουτίνας (είτε χειρωνακτικές είτε διανοητικές) μπορούν να υποκατασταθούν από τις μηχανές[4], σε αντίθεση με τις εργασίες μη ρουτίνας, η αντικατάσταση των οποίων είναι δύσκολη. Ωστόσο, από τις τελευταίες μόνο οι διανοητικές είναι υψηλής παραγωγικότητας, ενώ οι χειρωνακτικές είναι χαμηλής εξειδίκευσης και επομένως αμοιβών. Αυτό αναμένεται να οδηγήσει σε πόλωση των θέσεων εργασίας (job polarization) μεταξύ των καλά αμειβόμενων και καλύτερης ποιότητας θέσεων εργασίας (μη επαναλαμβανόμενη διανοητική εργασία) και των άσχημα αμειβόμενων (μη επαναλαμβανόμενη χειρωνακτική εργασία).

Όπως είναι φανερό, η παραπάνω προσέγγιση στηρίζεται στις αντίθετες παραδοχές από την τυπική νεοκλασική θεωρία των εξισωτικών μισθολογικών διαφορών (Rosen, 1986). Σύμφωνα με την τελευταία, οι θέσεις εργασίας έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, πέραν του μισθού, για τα οποία οι εργαζόμενοι έχουν θετικές ή αρνητικές προτιμήσεις. Τα χαρακτηριστικά αυτά, καθώς και ο μισθός, εισέρχονται στη συνάρτηση χρησιμότητας του κάθε εργαζομένου (Θεοχαράκης, 2005: 159), οδηγώντας τον σε μεγιστοποίηση η οποία αντιρροπεί τα αρνητικά χαρακτηριστικά με

4. Έχει ονομαστεί επίσης και «Routinization Hypothesis», βλ. Fernandez-Macias, 2010 και 2012· Autor et al., 2006· Goos and Manning, 2007· Goos et al., 2011.

μεγαλύτερο μισθό και συνδέει τα θετικά χαρακτηριστικά με μικρότερο μισθό. Υπάρχει ή θα έπρεπε να υπάρχει σύμφωνα με αυτή τη θεωρία μια ανταλλαγή μισθού με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της εργασίας. Όσο πιο καλά είναι τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά τόσο χαμηλότερος αναμένεται να είναι ο μισθός και το αντίστροφο. Κάτι τέτοιο όμως δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται εμπειρικά (για μια αναλυτική περιγραφή της σχετικής βιβλιογραφίας βλ. Fernández-Macías, 2010), απεναντίας παρατηρείται συστηματική συσχέτιση των κακών συνθηκών εργασίας με τις χαμηλές αμοιβές.

Αποδεχόμενη αυτό το εμπειρικό αποτέλεσμα της θετικής συσχέτισης μεταξύ αμοιβών και λοιπών θετικών χαρακτηριστικών κάθε εργασίας, η προσέγγιση των θέσεων εργασίας θεωρεί ότι ο μισθός αντανακλά ένα ολόκληρο φάσμα μεταβλητών σχετικά με την ποιότητα της εργασίας[5] και επομένως παρουσιάζει θετική και όχι αρνητική συσχέτιση με τα ποιοτικά ανώτερα χαρακτηριστικά της κάθε θέσης εργασίας. Γι' αυτόν το λόγο η πλειονότητα των σχετικών ερευνών χρησιμοποιεί τον υψηλότερο μισθό ως ένδειξη των ποιοτικά ανώτερων χαρακτηριστικών της εργασίας (βλ. ενδεικτικά Bluestone and Harrison, 1982· Wright and Dwyer, 2003· Goos and Manning, 2007· Ehrel et al., 2008· Leschke and Watt, 2008· Fernández-Macías, 2012).

Η εκτίμηση της ποιότητας των θέσεων εργασίας με τη χρήση κυρίως του μισθού, αν και είναι ασφαλώς προσεγγιστική, είναι μάλλον η προτιμότερη. Κι αυτό γιατί η εναλλακτική και περισσότερο «ορθόδοξη» προσέγγιση της υποκειμενικής μέτρησης της ικανοποίησης από την εργασία (βλ. ενδεικτικά Kallenberg, 1977) παρουσιάζει αρκετές αδυναμίες. Εκτός από την πολυπλοκότητα των κατασκευαζόμενων δεικτών και την παρατηρηθείσα ανομοιομορφία των απαντήσεων των ερωτώμενων, προκύπτουν πρόσθετα μεθοδολογικά προβλήματα. Η παροχή παρόμοιων απαντήσεων για ικανοποίηση από την εργασία τους από εργαζομένους με τελείως διαφορετικές συνθήκες εργασίας τείνει να επιβεβαιώσει την άποψη (Dunn, 1996) ότι οι προτιμήσεις των ατόμων έχουν την τάση να προσαρμόζονται στην υπάρχουσα κατάσταση και επομένως ο βαθμός υποκειμενικής ικανοποίησης των εργαζομένων δεν αντανακλά με επαρκή ακρίβεια τις πραγματικές συνθήκες εργασίας.

Γι' αυτόν το λόγο η προσέγγιση της ποιότητας της κάθε θέσης εργασίας με τη χρήση του μισθού που αποφέρει αλλά και άλλων ποιοτικών χαρακτηριστικών, όπως το επίπεδο εκπαίδευσης, παραμένει το βασικό εργαλείο για την εξέταση της πόλωσης (polarization) μεταξύ των θέσεων εργασίας διεθνώς. Πρέπει να σημειωθεί ότι και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά (μισθός και επίπεδο εκπαίδευσης), όπως και μια σειρά άλλων, π.χ. η χρονική δομή της εργασίας, το μέγεθος της επιχείρησης και άλλα χαρακτηριστικά της σχέσης απασχόλησης, εξετάζονται στην παρούσα έρευνα για κάθε διαφορετική θέση εργασίας και μπορούν με αυτό τον τρόπο να παρέχουν ένα φάσμα κριτηρίων το οποίο βοηθάει στην εξέταση των διαφοροποιήσεων των ποιοτικών χαρακτηριστικών μεταξύ των διαφορετικών θέσεων εργασίας.

2.3 Παράγοντες επηρεασμού της δομής των θέσεων εργασίας

Όπως είναι ίσως αναμενόμενο, η δομή της απασχόλησης μιας χώρας εξαρτάται άμεσα από την παραγωγική της δομή και τους τομείς

5. Για μια πολυδιάστατη παρουσίαση της ποιότητας των θέσεων εργασίας βλ. Leschke and Watt, (2008), Fernández-Macías (2010), Eurofound (2012).

και κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας που περιλαμβάνει (βλ., για παράδειγμα, Heintz, 2010). Έτσι, καθώς η κάθε χώρα αναπτύσσεται, η μεταβολή της παραγωγικής της δομής μεταβάλλει και τη δομή της απασχόλησης. Αυτή η διαπίστωση, εκτός των άλλων, αμφισβητεί την πρωτοκαθεδρία της προσφοράς εργασίας στη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών των θέσεων εργασίας.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που έχουν προταθεί από τη βιβλιογραφία (βλ. ενδεικτικά Goos and Manning, 2007) για την εξήγηση των αλλαγών στη δομή των επαγγελμάτων είναι η μεταβολή στην καταναλωτική ζήτηση, η μεταβολή στην τεχνολογία παραγωγής, το διεθνές εμπόριο και η μεταβολή στην προσφορά εργασίας.

Βασικός παράγοντας ερμηνείας των μεταβολών στη ζήτηση για συγκεκριμένα επαγγέλματα-θέσεις εργασίας αποτελεί η καταναλωτική ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες και οι μεταβολές της, καθώς και οι επιπτώσεις της γενικότερα στη συνολική ζήτηση της οικονομίας. Η μεταβολή της καταναλωτικής ζήτησης είναι κομβικός παράγοντας αναδιάρθρωσης της παραγωγικής διαδικασίας και αλλαγής στη δομή της ζήτησης εργασίας (παράγωγη ζήτηση) για τα διαφορετικά επαγγέλματα. Ειδικότερα για την περίπτωση της Ελλάδας, όπου αναμένεται αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής λόγω της οξείας οικονομικής κρίσης και της επακόλουθης μεταβολής στη ζήτηση προϊόντων, ο παράγοντας αυτός αναμένεται να είναι καθοριστικός στη διαμόρφωση της ζήτησης για εργατικό δυναμικό στα διάφορα επαγγέλματα και στις διάφορες θέσεις εργασίας.

Πέρα από τις μεταβολές στη συνολική ζήτηση, μια πρόσθετη εξήγηση αποδίδει τις αλλαγές στη δομή των θέσεων εργασίας στις γενικότερες αναδιαρθρώσεις της παραγωγικής διαδικασίας, οι οποίες οφείλονται, εκτός από τις μεταβολές στη ζήτηση, στις μετακινήσεις κεφαλαίων από κλάδο σε κλάδο λόγω της μεταβολής του ποσοστού κέρδους αλλά και γενικότερων κρισιακών φαινομένων. Η ερμηνεία αυτή συνυπολογίζει, εκτός της κίνησης του κεφαλαίου, και τις αλλαγές που συντελούνται στην οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας, οι οποίες δεν καθορίζονται από τις τεχνολογικές αλλά κυρίως από τις κοινωνικές εξελίξεις και την ταξική πάλη σε κάθε χώρο εργασίας. Τις τελευταίες δεκαετίες τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση διεξάγεται μια έντονη προσπάθεια (η οποία στην Ελλάδα εντάθηκε πολύ περισσότερο λόγω της κρίσης) για τη μεταβολή των ταξικών συσχετισμών στους χώρους εργασίας σε βάρος της εργατικής τάξης (βλ. σχετικά Δεδουσόπουλος, 2002· Κουζής, 2010· Μαυρουδέας, 2010). Οι πολιτικές αυτές, που είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιας πίεσης από την πλευρά των εργοδοτών για ευελιξία στην αγορά εργασίας, δεν υλοποιούνται με τους ίδιους ρυθμούς σε όλους τους τομείς της οικονομίας, επηρεάζουν επομένως ανισόμετρα τους ταξικούς συσχετισμούς στις διαφορετικές θέσεις εργασίας, έχοντας επίπτωση στη διαμόρφωση της δομής τους.

Το διεθνές εμπόριο είναι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας για την ερμηνεία των μεταβολών στη δομή των θέσεων εργασίας. Οπωσδήποτε έχει παίξει καθοριστικό ρόλο σε κάποια επαγγέλματα, όπως είναι, για παράδειγμα, τα επαγγέλματα του κλωστοϋφαντουργικού τομέα στην Ελλάδα. Επίσης, το διεθνές εμπόριο μπορεί να γίνει ακόμη πιο σημαντικός παράγοντας στο μέλλον όχι μόνο για τις χαμηλού επιπέδου ειδίκευσης δουλειές αλλά και για τις ειδικευμένες. Βέβαια, το εμπόριο και η τεχνολογική εξέλιξη δεν αποτελούν

υποχρεωτικά ανταγωνιστικούς παράγοντες στην εξήγηση της εξέλιξης της δομής των θέσεων εργασίας, αλλά μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά.

Μια ιδιαίτερα δημοφιλής τα τελευταία χρόνια άποψη (ιδίως πριν από το ξέσπασμα της κρίσης) είναι ότι η μεταβολή στη δομή των θέσεων εργασίας οφείλεται κυρίως στην τεχνολογική εξέλιξη (βλ. τα σχετικά άρθρα που αναφέρθηκαν παραπάνω για την τεχνολογική αλλαγή). Η εξέλιξη αυτή έχει την τάση να υποκαθιστά τις επαναλαμβανόμενες χειρωνακτικές ή διανοητικές εργασίες με μηχανές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού των μέτρια αμειβόμενων εργασιών, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό είναι επαναλαμβανόμενες, και την αύξηση του ποσοστού των μη επαναλαμβανόμενων διανοητικών ή χειρωνακτικών εργασιών, οι οποίες είναι πολύ καλά ή άσχημα αμειβόμενες αντίστοιχα. Το φαινόμενο αυτό έχει περιγραφεί και ως πόλωση των θέσεων εργασίας, αφού αναπτύσσονται το επάνω και το κάτω άκρο της κλίμακας των εργασιών σε βάρος του μέσου της κλίμακας αυτής. Σε αυτό το πλαίσιο υποστηρίζεται ότι η δραματική μείωση της ζήτησης για κάποια επαγγέλματα είναι αποτέλεσμα της σχετικά ανελαστικής ζήτησης των καταναλωτών για το προϊόν αυτών των επαγγελμάτων και της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης σε αυτούς τους τομείς.

Μια διαφορετική προσέγγιση που δίνει μεγαλύτερο βάρος στην πλευρά της προσφοράς εργασίας υποστηρίζει ότι οι αλλαγές στη διάρθρωση του εργατικού δυναμικού είναι αυτές που μπορούν να εξηγήσουν τις μεταβολές στην επαγγελματική δομή της απασχόλησης. Οι πιο σημαντικές από αυτές τις αλλαγές είναι η είσοδος των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, η γενική αύξηση του μορφωτικού επιπέδου, οι αλλαγές στην ηλικία της εργατικής δύναμης και η είσοδος των μεταναστών. Όπως υποστηρίζουν οι Goos and Manning (2007), η επίδραση αυτών των παραγόντων είναι σχετικά μικρή και δεν μπορεί να εξηγήσει επαρκώς τις αλλαγές στη δομή των θέσεων εργασίας.

Από τη σύντομη αυτή επισκόπηση προκύπτει ότι τόσο η άποψη για τις αναδιαρθρώσεις της παραγωγικής διαδικασίας όσο και αυτές για τις αλλαγές στην καταναλωτική και τη συνολική ζήτηση και την τεχνολογική εξέλιξη έχουν βαρύνοντα ρόλο στην ερμηνεία των αλλαγών στη δομή των θέσεων εργασίας. Είναι ωστόσο αναμενόμενο ότι σε συνθήκες οξύτατης και ραγδαία εξελισσόμενης οικονομικής κρίσης ο βασικός άμεσος παράγοντας που επηρεάζει τη διαμόρφωση των θέσεων εργασίας είναι αυτός της αναδιάρθρωσης της παραγωγικής διαδικασίας σε συνδυασμό με τις αλλαγές στη σύνθεση της συνολικής ζήτησης, η οποία μεταβάλλεται ραγδαία και ασύμμετρα εξαιτίας της κρίσης.

2.4 Χρήση στατιστικών δεδομένων

Οι σύγχρονες στατιστικές έρευνες παρέχουν αρκετή ακρίβεια στην καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των επιμέρους επαγγελμάτων, όσο και των διαφορετικών τομέων της οικονομικής δραστηριότητας. Η ταξινόμηση κατά ISCO[6] των επαγγελμάτων τα κατηγοριοποιεί με βάση τις ικανότητες και τις γνώσεις που απαιτούνται για την εκτέλεσή τους. Η κατηγοριοποίηση των τομέων οικονομικής δραστηριότητας (NACE) αναλύει περαιτέρω τον κλασικό διαχωρισμό του πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα, έχοντας ως στόχο την πληρέστερη περιγραφή των διάφο-

6. Αναλυτικά η κωδικοποίηση των τομέων οικονομικής δραστηριότητας κατά NACE Rev2 και των επαγγελμάτων κατά ISCO-88(COM) και ISCO-08 παρουσιάζεται στα Παραρτήματα 1, 2 και 3.

ρων κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι δύο αυτές κατηγοριοποιήσεις που είναι διαθέσιμες στις περισσότερες στατιστικές έρευνες παρέχουν τη δυνατότητα, μέσω του συνδυασμού τους, για τη συγκεκριμένη εμπειρική προσέγγιση της έννοιας της θέσης εργασίας.

Ένα κρίσιμο ερευνητικό ερώτημα είναι το επίπεδο λεπτομερειών στο οποίο θα πρέπει να πραγματοποιηθεί η ανάλυση των θέσεων εργασίας, ώστε να περιγράφονται ικανοποιητικά τα διαφορετικά είδη τους δίχως να χάνεται η δυνατότητα σύγκρισής τους. Στις έως τώρα πραγματοποιηθείσες έρευνες (οι οποίες αναφέρθηκαν παραπάνω) το επίπεδο ανάλυσης που έχει χρησιμοποιηθεί είναι αυτό των διψήφιων κωδικών για τα επαγγέλματα και των διψήφιων επίσης κωδικών για τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, ο βασικός στόχος των ερευνών αυτών δεν ήταν κυρίως η αναλυτική περιγραφή κάθε θέσης εργασίας, όσο η κατηγοριοποίησή τους με βάση το ύψος των αμοιβών ή άλλα ποσοτικά ή ποιοτικά κριτήρια σε καλές, μέτριες ή κακές εργασίες, έτσι ώστε να αναλυθεί η διάσταση της ποιότητας της διαδικασίας της εργασίας. Αντίθετα, στόχος της παρούσας έρευνας είναι η συγκεκριμένη περιγραφή της κάθε θέσης εργασίας και η μελέτη των βασικών ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών της.

Όπως είναι γενικά αποδεκτό σε όσους ακολουθούν αυτή την προσέγγιση, η διάσταση των θέσεων εργασίας που αναφέρεται στα επαγγέλματα είναι πιο σημαντική από αυτήν των τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό είναι αναμενόμενο, αφού τα περισσότερα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μιας θέσης εργασίας πηγάζουν από το είδος των δεξιοτήτων, των γνώσεων και του τρόπου οργάνωσης της εργασίας που έχουν μεγαλύτερη σχέση με το επάγγελμα παρά με τον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο αυτό ασκείται.

Για τους παραπάνω λόγους στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκαν τριψήφιοι κωδικοί για την περιγραφή των επαγγελμάτων και μονοψήφιοι για τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Κατά την άποψή μας, η διάσταση του επαγγέλματος απαιτεί μεγαλύτερη ανάλυση, και συνεπώς χαμηλότερο επίπεδο αφαίρεσης, αφού αυτή περιγράφει πιο αναλυτικά τη διαδικασία της εργασίας, τη δράση δηλαδή του κάθε εργαζομένου κατά τη διάρκεια της εργασιακής του προσπάθειας. Επιλέχθηκε επομένως η αναλυτικότερη περιγραφή των επαγγελμάτων και η λιγότερο αναλυτική περιγραφή των τομέων οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση με αντίστοιχες (αλλά όχι παρόμοιες) έρευνες. Αυτό δεν σημαίνει πως η ανάλυση δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με τη χρήση διψήφιων κωδικών οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση πολλοί από τους διψήφιους κωδικούς θα έπρεπε να συγχωνευθούν, αφού δεν προσφέρουν κάτι διαφορετικό από την άποψη της οργάνωσης της εργασιακής διαδικασίας. Επιπλέον, η χρήση διψήφιων κωδικών για τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας θα δημιουργούσε το πρόσθετο στατιστικό πρόβλημα της ύπαρξης μικρού αριθμού παρατηρήσεων για πολλές από τις θέσεις εργασίας, πρόβλημα που είναι μεν υπαρκτό αλλά πολύ μικρότερο με το επίπεδο ανάλυσης που επιλέχθηκε.

Αντίθετα, η ανάλυση των επαγγελμάτων σε χαμηλότερο επίπεδο αφαίρεσης από αυτό των διψήφιων κωδικών κρίνεται απαραίτητη, γιατί έτσι προσεγγίζεται αποφασιστικά και πολύ πιο καθαρά η έννοια της διαφορετικής θέσης εργασίας. Είναι βέβαια γεγονός ότι κάποια από

τα διαφορετικά επαγγέλματα είναι δυνατό να συγχωνευθούν μεταξύ τους, αφού οι διαφορές τους δεν είναι ιδιαίτερης βαρύτητας, όσον αφορά τη διαφοροποίηση των βασικών χαρακτηριστικών των εργασιών που περιγράφουν. Έτσι, στην παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η συγχώνευση κάποιων τριψήφιων κωδικών μεταξύ τους (για την κωδικοποίηση των επαγγελμάτων βλ. Παράρτημα 4), γιατί εκτιμήθηκε ότι τα αντίστοιχα επαγγέλματα έχουν πολλά κοινά γνωρίσματα. Με τη μέθοδο αυτή μειώθηκαν σημαντικά οι τριψήφιοι κωδικοί, απλοποιώντας και ενισχύοντας στατιστικά την ανάλυση και επιπλέον δεν διαχωρίστηκαν επαγγέλματα που από ουσιαστική άποψη μοιάζουν πολύ μεταξύ τους.

2.5 Περιγραφή των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν

Οι μεταβλητές (ποσοτικές και ποιοτικές) που χρησιμοποιήθηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκαν με βάση την ανάλυση των δομικών χαρακτηριστικών που ορίζουν κάθε θέση εργασίας και επηρεάζουν την ποιότητά της. Έχουν ως στόχο την πληρέστερη και ταυτόχρονα συνοπτική παρουσίαση των χαρακτηριστικών της δομής της απασχόλησης και πιο συγκεκριμένα των θέσεων εργασίας. Αν και αρκετές από αυτές τις μεταβλητές περιγράφουν προσωπικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων, ωστόσο περιγράφουν ταυτόχρονα τα βασικά χαρακτηριστικά των διαφορετικών θέσεων εργασίας. Αυτές είναι το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, η υπηκοότητα και η ηλικία. Οι υπόλοιπες μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν, όπως ο χρόνος εργασίας και γενικότερα η χρονική δομή της εργασίας, το μέγεθος της επιχείρησης και το ύψος του εισοδήματος, είναι σαφέστερα προσανατολισμένες στην περιγραφή των χαρακτηριστικών της κάθε θέσης εργασίας.

Η μεταβλητή «επίπεδο εκπαίδευσης» διαμορφώθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να παίρνει τιμές από το 0 έως το 6. Το 0 αντιστοιχεί σε έλλειψη εκπαίδευσης ή σε εκπαίδευση κατώτερη της πρωτοβάθμιας, το 3 αντιστοιχεί σε αποφοίτους λυκείου, ενώ το 6 σε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό δίπλωμα ειδίκευσης ή σε αντίστοιχου επιπέδου ειδίκευση[7]. Επίσης, η μεταβλητή που αφορά την πλήρη ή τη μερική απασχόληση προκύπτει με βάση τις αυθόρμητες απαντήσεις των ερωτώμενων. Η μεταβλητή που αφορά τη σταθερότητα της απασχόλησης θεωρεί ως μη σταθερή απασχόληση αυτήν που έχει εξαρχής ορισμένη διάρκεια, περιλαμβάνοντας και την εποχιακή απασχόληση.

Η μεταβλητή «μέσο δεκατημόριο εισοδήματος» (στους πίνακες που ακολουθούν εμφανίζεται ως «μέσο εισόδημα») είναι η μέση τιμή του δεκατημόριου του εισοδήματος στο οποίο βρίσκονται οι εργαζόμενοι σε κάθε θέση εργασίας. Αυτό συμβαίνει γιατί η ΕΕΔ δεν παρέχει τιμές για το εισόδημα από την εργασία κάθε εργαζομένου αλλά μόνο για το δεκατημόριο στο οποίο αυτό το εισόδημα βρίσκεται. Έτσι, η τιμή αυτής της μεταβλητής υπολογίζει τη μέση τιμή του δεκατημόριου εισοδήματος στο οποίο βρίσκεται κάθε εργαζόμενος που υπάγεται σε αυτήν τη θέση εργασίας. Μπορεί επομένως να θεωρηθεί μια μέση τιμή των εισοδημάτων της κάθε θέσης εργασίας.

Πρέπει να τονιστεί ότι ο όρος «εισόδημα» στη συγκεκριμένη έρευνα (όπως προκύπτει από την κωδικοποίηση της ΕΕΔ) περιλαμβάνει αποκλειστικά το καθαρό εισόδημα από την εργασία και όχι από άλλες πηγές, δηλαδή την καθαρή αμοιβή από την εργασία. Η διευκρίνιση αυτή είναι απαραίτητη, καθώς ο προαναφερθείς όρος μπορεί σε άλλες περιπτώσεις να πε-

7. Για αναλυτική περιγραφή των επιπέδων εκπαίδευσης κατά ISCED βλ. Unesco (2006).

ριλαμβάνει το σύνολο των εισοδημάτων των ατόμων, από την εργασία και από κάθε άλλη πιθανή πηγή.

Το πρώτο δεκατημόριο του εισοδήματος έχει μέση τιμή 0,5 και το τελευταίο 9,5· επομένως, μεταξύ αυτών των τιμών κυμαίνεται η συγκεκριμένη μεταβλητή. Ωστόσο, επειδή σε κάθε θέση εργασίας παρατηρείται μια διασπορά των αμοιβών, στην πράξη απουσιάζουν οι ακραίες τιμές. Μια θέση εργασίας λοιπόν που έχει την τιμή 2 θα πρέπει να θεωρείται από τις πλέον χαμηλόμισθες, μια με τιμή 5 ότι κινείται κοντά στο μέσο και μια με τιμή γύρω στο 8 από τις πλέον υψηλόμισθες.

Η μεταβλητή «μέγεθος επιχείρησης» κωδικοποιήθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσεγγίζει τον απόλυτο αριθμό των εργαζομένων σε κάθε επιχείρηση. Συνεπώς, οι τιμές της, που παρουσιάζονται στους πίνακες, αντιστοιχούν στον μέσο αριθμό εργαζομένων σε κάθε επιχείρηση[8].

2.6 Στατιστική σημαντικότητα

Οι τιμές που παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν προκύπτουν από την αναγωγή των μεγεθών του δείγματος στο σύνολο του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, οι τιμές που παρουσιάζουν αριθμό ατόμων του πληθυσμού προκύπτουν από την αναγωγή των ποσοστών που υπολογίζονται από το δείγμα της έρευνας στον συνολικό πληθυσμό της χώρας ή σε διάφορες υποκατηγορίες του. Η αναγωγή αυτή πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του συντελεστή στάθμισης που υπολογίζει η ΕΛΣΤΑΤ και η EUROSTAT και είναι διαθέσιμος στη βάση δεδομένων της ΕΕΔ. Ο συντελεστής αυτός σταθμίζει την κάθε μονάδα του δείγματος με διαφορετική βαρύτητα, έτσι ώστε να αντανακλά την εκτιμώμενη βαρύτητα που έχει στον συνολικό πληθυσμό.

Τα συνολικά δεδομένα για την επιλογή του δείγματος από τα στρώματα του πληθυσμού δεν είναι διαθέσιμα σε εμάς. Γι' αυτόν το λόγο δεν υπάρχει η δυνατότητα για τον υπολογισμό του τυπικού σφάλματος για κάθε διαφορετική τιμή των στατιστικών που παρουσιάζονται. Στο σημείο αυτό ακολουθούμε τις γενικές πληροφορίες τις οποίες παρέχει η στατιστική υπηρεσία για τα μεγέθη που είναι στατιστικά αξιόπιστα. Από την Eurostat παρέχονται δύο όρια: το πρώτο με τιμή 3.500 και το δεύτερο με τιμή 10.000. Το πρώτο όριο είναι αυτό, κάτω από το οποίο οι τιμές θεωρούνται επισφαλείς, ενώ από το πρώτο μέχρι το δεύτερο όριο οι τιμές πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή.

Σε αρκετές περιπτώσεις στην παρούσα έρευνα υπολογίστηκαν τιμές κάτω από το πρώτο όριο και σε πολλές μεταξύ των δύο ορίων. Γι' αυτόν το λόγο αναφερόμαστε στη δομή μεταδεδομένων για την ΕΕΔ που παρέχει η ΕΛΣΤΑΤ[9], σύμφωνα με την οποία υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους μιας εκτίμησης και του τυπικού σφάλματος της εκτίμησης. Παρέχεται επιπλέον μια καμπύλη παλινδρόμησης (μόνο σε διαγραμματική μορφή) μεταξύ του μεγέθους μιας εκτίμησης και του συντελεστή μεταβλητότητάς της. Όπως προκύπτει από το σχετικό διάγραμμα, ο κίνδυνος το διπλάσιο της τυπικής απόκλισης να είναι συγκρίσιμο με το μέγεθος της εκτίμησης είναι σχετικά μικρός, ακόμη και για τιμές μικρότερες

8. Η αναλυτική περιγραφή των χαρακτηριστικών των μεταβλητών της έρευνας παρέχεται από τα αρχεία τεκμηρίωσης (Οδηγός Χρήστη) της ΕΕΔ.

9. Διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/Other/A0101_SJO01_MT_QQ_01_1998_04_2012_01_F_GR.pdf.

των 3.500 (υποθέτοντας κανονική κατανομή). Έτσι, πέρα από την προσοχή με την οποία πρέπει να γίνει ο χειρισμός αυτών των τιμών, κατά τη γνώμη μας αποτελούν σαφή ένδειξη για την ύπαρξη των αντίστοιχων θέσεων εργασίας, αφού όποιο και να είναι το τυπικό σφάλμα δεν μπορεί λόγω της φύσης των δεδομένων να οδηγήσει σε μηδενική τιμή το υπό εξέταση στατιστικό. Η μόνη αρνητική παρενέργεια μπορεί να είναι ο μη ακριβής υπολογισμός του. Γι' αυτόν το λόγο δεν θα παρουσιαστούν αναλυτικοί πίνακες για τις θέσεις εργασίας με λιγότερους από 3.500 απασχολουμένους, θα παρουσιαστούν όμως οι θέσεις εργασίας και οι απασχολούμενοι που η κάθε μία έχει, γιατί αποτελούν μια απόδειξη για την ύπαρξη της κάθε θέσης εργασίας στην ελληνική οικονομία και επιπλέον μια ένδειξη για το μέγεθός της.

3. Η δομή της απασχόλησης στην Ελλάδα και η μεταβολή της μεταξύ του 2009 και του 2012

3.1 Γενική εικόνα της δομής της απασχόλησης στην Ελλάδα

Πριν από την παρουσίαση των βασικών θέσεων εργασίας, κρίνεται σκόπιμο να δοθεί η συγκεντρωτική εικόνα της δομής της απασχόλησης για το σύνολο της ελληνικής οικονομίας, για το σύνολο δηλαδή των τομέων οικονομικής δραστηριότητας και των επαγγελμάτων. Η εικόνα αυτή, που αποτυπώνεται στους τρεις πίνακες που ακολουθούν για τα έτη 2009 έως 2011, έχει την ίδια μορφή και περιλαμβάνει τις ίδιες μεταβλητές που στη συνέχεια θα παρουσιαστούν για κάθε μία θέση εργασίας ξεχωριστά.

Για το έτος 2009 η εικόνα αυτή παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.

Κατά το έτος αυτό το 35,7% της απασχόλησης αποτελείται από αυτοαπασχολούμενους και οικογενειακούς εργαζομένους. Αυτό δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της ιδιομορφίας της πρωτογενούς παραγωγής με τους μικρούς κλήρους, όπου συγκεντρώνονται πολλοί αυτοαπασχολούμενοι μικροκαλλιεργητές. Αντίστοιχα φαινόμενα ύπαρξης μεγάλων μερίδων αυτοαπασχολούμενων παρατηρούνται και στους τομείς τους εμπορίου, της παροχής υπηρεσιών, ακόμη και σε αρκετές θέσεις εργασίας της βιομηχανίας, όπως θα φανεί στη συνέχεια κατά την εξέταση των συγκεκριμένων θέσεων εργασίας. Ενώ στους μισθωτούς η συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση φτάνει το 42%, στους αυτοαπασχολούμενους μόλις ξεπερνάει το 28%. Αντίθετα στους οικογενειακά εργαζομένους οι γυναίκες αποτελούν την πλειονότητα, φανερώνοντας έτσι μια πλευρά της δομής των οικογενειακών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι αρκετά υψηλό για τους μισθωτούς και ελαφρώς χαμηλότερο για τους αυτοαπασχολούμενους και πάλι λόγω της επιβάρυνσης από τον πρωτογενή τομέα. Η κατάσταση θα ήταν ακόμη καλύτερη σε αυτό τον τομέα εάν η ανεργία δεν επηρέαζε κυρίως τους νέους στην Ελλάδα οι οποίοι έχουν και το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο.

Ως προς την εθνικότητα, παρατηρείται μία μικρή συνεισφορά των αλλοδαπών μόνο στους μισθωτούς, ενώ πολύ μικρό είναι το ποσοστό στους αυτοαπασχολούμενους. Ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό πλήρους απασχόλησης ανεξαρτήτως σχέσης εργασίας, ιδίως αν συγκριθεί με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό φανερώνει τη βαρύτητα της πλήρους απασχόλησης στην Ελλάδα, αφού, με το επίπεδο των μισθών που επικρατεί, κάθε άλλη επιλογή δεν επιτρέπει την αναπαραγωγή της εργατικής οικογένειας. Συνεπώς, η μερική απασχόληση είναι στις περισσότερες των περιπτώσεων αναγκαστική επιλογή λόγω αδυναμίας εύρεσης πλήρους. Αυτό προκύπτει αναμφισβήτη-

Πίνακας 1: Γενική εικόνα της απασχόλησης στην Ελλάδα (έτος 2009)

2009 Σύνολο απασχόλησης: 4.508.662		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	2.898.078	100,0%	1.346.867	100,0%	263.716	100,0%
Φύλο	Άνδρες	1,660.831	57,3%	966.117	71,7%	90.842	34,4%
	Γυναίκες	1,237.248	42,7%	380.749	28,3%	172.874	65,6%
Ηλικία			39		46		41
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,4		2,6		2,3
Υπηκοότητα	Ελλάδα	2.513.208	86,7%	1.312.620	97,5%	258.539	98,0%
	ΕΕ	66.859	2,3%	8.742	0,6%	1.741	0,7%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	226.025	7,8%	18.189	1,4%	2.839	1,1%
	Υπόλοιπος κόσμος	91.986	3,2%	7.316	0,5%	0,598	0,2%
Πλήρους απασχόλησης		2.738.653	94%	1.276.216	95%	221.555	84%
Μερικής απασχόλησης		159.425	6%	70.651	5%	42.161	16%
Εβδομ. χρόνος εργασίας			39,5		48,1		42,8
Πληρωμένες υπερωρίες			0,32		-		-
Απλήρωτες υπερωρίες			0,20		-		-
Μέγεθος επιχείρησης			45,1		2,9		5,7
Μέσο εισόδημα			5,0				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	2.547.830	88%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	350.248	12%	0	0%	0	0%
	Μη εφαρμόσιμο	0	0%	1.346.867	100%	263.716	100%
	Διάρκεια προσ. εργασίας		14,9				
Βάρδιες	Ναι	557.197	19%	0	0%	0	0%
	Όχι	2.340.881	81%	0	0%	0	0%
	Μη εφαρμόσιμο	0	0%	1.346.867	100%	263.716	100%
Απογευματινή εργασία	Ναι	1.338.082	46%	1.120.578	83%	210.827	80%
Νυχτερινή εργασία	Ναι	463.254	16%	166.874	12%	30.585	12%
Εργασία Σάββατο	Ναι	1,361.532	47%	1,132.682	84%	228.194	87%
Εργασία Κυριακή	Ναι	640.004	22%	492.903	37%	121.233	46%
Δεύτερη εργασία	Ναι	70.489	2%	69.325	5%	15.266	6%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

τα από τα δεδομένα της ΕΕΔ (βλ. Ioannides, 2014) όπου φαίνεται ότι η συντριπτική πλειονότητα των εργαζομένων με μερική απασχόληση στην Ελλάδα θα επιθυμούσαν εργασία πλήρους απασχόλησης, αλλά δεν κατάφεραν να την εξασφαλίσουν.

Σε αντίθεση με το ποσοστό μερικής απασχόλησης, ο χρόνος εργασίας των μισθωτών είναι από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, ενώ των αυτοαπασχολούμενων είναι ακόμη πιο υψηλός. Δεν πρέπει να διαφύγει το γεγονός ότι μεγάλο μέρος των αυτοαπασχολούμενων της πόλης αποτελούν στην πραγματικότητα τμήματα που συγγενεύουν με τη μισθωτή εργασία και τα οποία δημιουργούνται λόγω έλλειψης μεγάλων επιχειρήσεων ικανών να προσλάβουν τους αντίστοιχους εργαζομένους. Ένα ακόμη τμήμα των αυτοαπασχολούμενων αποτελείται από πρώην μισθωτούς που εξαναγκάστηκαν σε αλλαγή της σχέσης εργασίας, ενώ συνεχίζουν όπως πριν την ίδια εργασία, προκειμένου οι εργοδότες τους να αποφύγουν την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών. Επομένως, μεγάλο τμήμα των αυτοαπασχολούμενων αποτελούν στην ουσία μισθωτά τμήματα και συναποτελούν την ελληνική εργατική τάξη. Άρα ο πραγματικός χρόνος εργασίας των μισθωτών εργαζομένων είναι ακόμη υψηλότερος, αφού οι αυτοαπασχολούμενοι έχουν υψηλότερο χρόνο εργασίας από τους μισθωτούς. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι για την περίπτωση που η αυτοαπασχόληση δεν υποκρύπτει συγκαλυμμένη σχέση μισθωτής εργασίας, η ένταση της εργασίας δεν μπορεί παρά να είναι υψηλότερη για τους μισθωτούς σε σχέση με τους αυτοαπασχολούμενους, αφού η πολύπλευρη δραστηριότητα ενός αυτοαπασχολούμενου περιλαμβάνει πολύ περισσότερα κενά διαστήματα κατά το χρόνο εργασίας. Αντίθετα, η συχνά τυποποιημένη και υπό επίβλεψη προϊσταμένων εργασία ενός μισθωτού είναι αναμενόμενο να έχει μεγαλύτερη ένταση. Επομένως, η μεγάλη διαφορά στο χρόνο εργασίας μεταξύ των δύο κατηγοριών δεν είναι στην πραγματικότητα τόσο μεγάλη εάν ληφθεί υπόψη και η διάσταση της έντασης της εργασίας.

Όσο για τις υπερωρίες, αν και το μέγεθος που παρουσιάζεται στον Πίνακα 1 (όπως και στους πίνακες που ακολουθούν) δεν είναι πολύ μεγάλο, είναι ωστόσο αυτό που αντιστοιχεί αν επιμεριστούν σε όλους τους εργαζομένους. Επειδή αυτοί που τις πραγματοποιούν είναι μέρος μόνο του συνόλου, το μερίδιο που τους αντιστοιχεί είναι σημαντικά υψηλότερο. Παρατηρούμε επίσης ότι οι πληρωμένες υπερωρίες είναι περισσότερες από τις απλήρωτες, ωστόσο τα μεγέθη είναι συγκρίσιμα.

Ως προς το μέγεθος της επιχείρησης, το μέσο μέγεθος για τους μισθωτούς είναι τα 45 άτομα, σε σχέση με τα μόλις 3 περίπου των αυτοαπασχολούμενων. Αυτό ήταν αναμενόμενο, αφού η συντριπτική πλειοψηφία των τελευταίων απασχολούν μόνο τον εαυτό τους. Ούτως ή άλλως, προκύπτει ένα πολύ μικρό μέσο μέγεθος για την αντιπροσωπευτική ελληνική επιχείρηση, που είναι ένα ακόμη ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας.

Το 12% των μισθωτών εργαζομένων εργάζεται με προσωρινή εργασία (πολύ λιγότεροι είναι αυτοί που το επιθυμούν σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ), ενώ ένα αρκετά μεγάλο μέρος εργάζεται με βάρδιες. Περίπου οι μισοί μισθωτοί εργάζονται και απογεύματα, ενώ το ποσοστό αγγίζει το 90% για τους αυτοαπασχολούμενους. Ιδιαίτερα υψηλά είναι και τα ποσοστά εργασίας το Σάββατο και την Κυριακή, ενώ η νυχτερινή εργασία καταλαμβάνει ένα αξιοσημείωτο 16% για τους μισθωτούς. Τέλος, λίγοι μισθωτοί είναι αυτοί που έχουν

Πίνακας 2: Γενική εικόνα της απασχόλησης στην Ελλάδα (έτος 2010)

2010 Σύνολο απασχόλησης: 4.388.649		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	2,810.735	100,0%	1,329.780	100,0%	248.134	100,0%
Φύλο	Άνδρες	1,600.519	56,9%	940.130	70,7%	86.166	34,7%
	Γυναίκες	1,210.216	43,1%	389.650	29,3%	161.968	65,3%
Ηλικία			40		46		41
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,4		2,7		2,3
Υπηκοότητα	Ελλάδα	2,448.393	87,1%	1,289.967	97,0%	241.718	97,4%
	ΕΕ	65.416	2,3%	6.724	0,5%	2.350	0,9%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	218.046	7,8%	21.842	1,6%	2.920	1,2%
	Υπόλοιπος κόσμος	78.880	2,8%	11.247	0,8%	1.146	0,5%
Πλήρους απασχόλησης		2,641.853	94%	1,256.839	95%	208.349	84%
Μερικής απασχόλησης		168.882	6%	72.941	0,5%	39.785	16%
Εβδομ. χρόνος εργασίας			39,2		47,9		42,5
Πληρωμένες υπερωρίες			0,27		-		-
Απλήρωτες υπερωρίες			0,22		-		-
Μέγεθος επιχείρησης			45,4		2,7		5,4
Μέσο εισόδημα			5,0		-		
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	2,461.983	88%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	348.752	12%	0	0%	0	0%
	Μη εφαρμόσιμο	0	0%	1,329.780	100%	248.134	100%
	Διάρκεια προσ. εργασίας		15,5				
Βάρδιες	Ναι	560.915	20%	0	0%	0	0%
	Όχι	2,249.820	80%	0	0%	0	0%
	Μη εφαρμόσιμο	0	0%	1,329.780	100%	248.134	100%
Απογευματινή εργασία	Ναι	1,284.275	46%	1,067.031	80%	190.154	77%
Νυχτερινή εργασία	Ναι	453.082	16%	156.201	12%	27.856	11%
Εργασία Σάββατο	Ναι	1,261.830	45%	1,084.988	82%	210.707	85%
Εργασία Κυριακή	Ναι	604.006	21%	436.773	33%	101.828	41%
Δεύτερη εργασία	Ναι	59.950	2%	62.143	5%	12.980	5%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

δεύτερη εργασία, αντίθετα σημαντικά περισσότεροι είναι οι αυτοαπασχολούμενοι και οι οικογενειακοί εργαζόμενοι.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το μέσο εισόδημα παίρνει την τιμή 5, αφού πρόκειται για ένα σχετικό και όχι απόλυτο μέγεθος που κυμαίνεται από 0,5 έως 9,5 και επομένως εξ ορισμού η μέση τιμή του είναι ίση με 5. Η μεταβλητή αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον κατά την εξέταση της κάθε θέσης εργασίας ξεχωριστά, αφού τότε φανερώνει το σχετικό εισόδημα των διαφορετικών θέσεων εργασίας στην κλίμακα από 0, 5 έως 9,5.

Για το έτος 2010 τα αντίστοιχα δεδομένα παρουσιάζονται στον Πίνακα 2. Η συνολική απασχόληση μειώθηκε κατά 2,7% (βλ. Πίνακα 4), μία σχετικά μικρή μείωση σε σχέση με αυτό που επρόκειτο να ακολουθήσει. Το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων και οικογενειακά εργαζομένων είναι τώρα περίπου 36%, παρατηρείται δηλαδή μία μικρή αύξηση του μεριδίου τους. Αυτή η τάση που θα συνεχιστεί και την επόμενη χρονιά, το 2011, οφείλεται σε δύο παράγοντες: από τη μία στη σχετικά μικρή μείωση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα, ο οποίος επηρεάστηκε λιγότερο από την κρίση και από την άλλη στην αδυναμία μεγάλου μέρους των αυτοαπασχολούμενων να βγουν εκτός απασχόλησης παρ' ότι δεν έχουν όση εργασία θα επιθυμούσαν. Αυτό συμβαίνει λόγω της ιδιότυπης σύνδεσης τμημάτων αυτοαπασχολούμενων με τα επαγγελματικά τους δικαιώματα και το καθεστώς ασφάλισης, που δεν επιτρέπει εύκολη έξοδο από το επάγγελμα. Το φαινόμενο αυτό, εκτός των άλλων, οδηγεί και στον υπολογισμό πλασματικού αριθμού απασχολουμένων στην ελληνική οικονομία. Δεν υπολογίζεται δηλαδή η υποαπασχόληση των αυτοαπασχολούμενων, που αποτελούν μεγάλο μέρος του συνόλου των εργαζομένων.

Αυξητική τάση στη συμμετοχή τους παρουσιάζουν και οι γυναίκες σε μισθωτούς και αυτοαπασχολούμενους. Η τάση αυτή που συνεχίζεται και κατά το 2011 δείχνει ότι αυτοί που επηρεάστηκαν σχετικά περισσότερο από την κρίση είναι οι άνδρες, σε μεγάλο βαθμό διότι συρρικνώθηκαν επαγγέλματα όπου ήταν πλειοψηφία, όπως αυτά του κατασκευαστικού τομέα, όπως θα φανεί στη συνέχεια από την εξέταση των ξεχωριστών θέσεων εργασίας. Αυτό δεν σημαίνει φυσικά ότι η θέση των γυναικών έχει βελτιωθεί. Το αντίθετο, έχει επιδεινωθεί σημαντικά, απλώς σχετικά λιγότερο από ό,τι των αντρών.

Κατά τα τρία έτη της κρίσης παρατηρείται μια μικρή αλλά σταθερή αύξηση του ποσοστού των ημεδαπών εργαζομένων σε βάρος κυρίως των εργαζομένων από την υπόλοιπη Ευρώπη εκτός ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο. Αυτό μπορεί να είναι το αποτέλεσμα τόσο της ευκολότερης μετανάστευσης όσο και των ισχυρότερων διακρίσεων σε βάρος αυτών των ομάδων του εργατικού πληθυσμού. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι οι αλλαγές προς αυτή την κατεύθυνση είναι οριακές.

Το ποσοστό των εργαζομένων μερικής απασχόλησης παραμένει το ίδιο και τις τρεις χρονιές, αλλά αυτό που αυξάνεται δραματικά είναι το μερίδιο που θα επιθυμούσε πλήρη απασχόληση και δεν μπόρεσε να την εξασφαλίσει.

Ο χρόνος εργασίας παρουσιάζει πτωτική πορεία, σε αντίθεση με τη μακροχρόνια τάση αύξησής του που επικρατούσε τα προηγούμενα χρόνια (Ioannides and Mavroudeas, 2007). Αυτό δεν σημαίνει ότι η μακροχρόνια τάση αύξησης έχει αντιστραφεί, αλλά κατά τη γνώμη μας ότι υπάρχει μόνο πρόσκαιρη αναίρεση αυτής της τάσης λόγω της κρίσης και της άμεσης

μείωσης της αξιοποίησης κεφαλαίου και προσωπικού που αυτή επιφέρει. Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις οι οποίες δείχνουν ότι η πίεση για αύξηση του χρόνου εργασίας είναι εντονότερη και ότι μετά την πρώτη φάση της κρίσης, που αναπόφευκτα οδήγησε σε μείωση του χρόνου εργασίας, η αυξητική τάση θα συνεχιστεί και πάλι.

Το παραπάνω γίνεται ακόμη πιο φανερό από την πορεία που ακολουθούν οι πληρωμένες και απλήρωτες υπερωρίες στα τρία αυτά έτη. Ενώ οι πληρωμένες μειώνονται ως αποτέλεσμα της γενικότερης μείωσης του χρόνου εργασίας λόγω της κρίσης, οι απλήρωτες υπερωρίες αυξάνονται φτάνοντας σε σημείο να εξισωθούν με τις πληρωμένες. Αυτή είναι μια σαφής απόδειξη της πίεσης που ασκείται στους εργαζομένους για αύξηση του χρόνου εργασίας χωρίς αντίστοιχη αύξηση των αποδοχών, τάση η οποία θα ενισχύσει τη μακροχρόνια αυξητική τάση του χρόνου εργασίας.

Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης αυξάνεται ελαφρώς για τους μισθωτούς και το γεγονός αυτό αποτελεί ένδειξη του εντονότερου προβλήματος που αντιμετωπίζουν οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Εντυπωσιακά σταθερό παραμένει μεταξύ των ετών 2009 και 2011 το ποσοστό σταθερής και προσωρινής απασχόλησης. Η μείωση των συμβασιούχων του δημόσιου τομέα και η ταυτόχρονη μείωση της απασχόλησης τόσο στον δημόσιο όσο και, κυρίως, στον ιδιωτικό τομέα είναι πολύ πιθανό να ευθύνεται για την αναλογική αυτή μείωση σταθερά και προσωρινά εργαζομένων στην Ελλάδα. Θα πρέπει βέβαια να τονιστεί η σχετικότητα της έννοιας της σταθερής απασχόλησης τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, λόγω των συνεχών απολύσεων και του υψηλότατου ποσοστού ανεργίας.

Όσον αφορά την ελαστικότητα της απασχόλησης και τις α-τυπικές μορφές της, το ποσοστό αυτών που εργάζονται με βάρδιες αυξάνεται αρκετά μεταξύ των μισθωτών. Αυτό μπορεί να δείχνει τη σχετική ισχυροποίηση των μεγάλων επιχειρήσεων (σε σύγκριση πάντα με τις μικρές), οι οποίες είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιούν το σύστημα των βαρδιών. Μια ακόμη πιο μικρή αύξηση παρατηρείται στο μερίδιο των μισθωτών που εργάζονται κατά τη διάρκεια της νύχτας. Για την εργασία το Σάββατο ή την Κυριακή οι μεταβολές από έτος σε έτος δεν είναι αξιόλογες, ενώ το ίδιο συμβαίνει και για τη δεύτερη εργασία τόσο στους μισθωτούς όσο και στους αυτοαπασχολούμενους.

Γενικά, μπορεί να τονιστεί ότι η μείωση στην απασχόληση μεταξύ των τριών αυτών ετών είναι δραστική, ωστόσο φαίνεται να επιδρά αναλογικά στα επιμέρους στοιχεία της. Παρατηρείται μικρή αύξηση της συμμετοχής των γυναικών, επίσης μικρή αύξηση της μέσης ηλικίας των μισθωτών, μικρή μείωση του χρόνου εργασίας με παράλληλη σημαντική αύξηση των απλήρωτων υπερωριών και ελάχιστη μεταβολή της συμμετοχής των ημεδαπών σε σχέση με τους αλλοδαπούς. Η εικόνα ως προς τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της παραμένει για τα τρία αυτά έτη σχετικά αμετάβλητη.

3.2 Μεταβολές της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η κατάσταση της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, όπως αυτή μεταβλήθηκε από το έτος 2009 έως το έτος 2011. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να φανεί η μεταβολή των χαρακτηριστικών της απασχόλησης σε κάθε επιμέρους τομέα.

Πίνακας 3: Γενική εικόνα της απασχόλησης στην Ελλάδα (έτος 2011)

2011 Σύνολο απασχόλησης: 4.090.711		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	2,599.204	100,0%	1,269.378	100,0%	222.128	100,0%
Φύλο	Άνδρες	1,470.786	56,6%	889.293	70,1%	81.405	36,6%
	Γυναίκες	1,128.418	43,4%	380.085	29,9%	140.723	63,4%
Ηλικία			40		46		41
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,5		2,8		2,4
Υπηκοότητα	Ελλάδα	2,280.753	87,7%	1,238.288	97,6%	215.417	97,0%
	ΕΕ	64.379	2,5%	4.746	0,4%	2.003	0,9%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	180.614	6,9%	16.883	1,3%	3.521	1,6%
	Υπόλοιπος κόσμος	73.458	2,8%	9.462	0,7%	1.187	0,5%
Πλήρους απασχόλησης		2,430.895	94%	1,196.322	94%	186.388	84%
Μερικής απασχόλησης		168.310	6%	73.056	6%	35.740	16%
Εβδομ. χρόνος εργασίας			39,0		47,6		42,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0,24		-		-
Απλήρωτες υπερωρίες			0,24		-		-
Μέγεθος επιχείρησης			48,5		2,8		5,4
Μέσο εισόδημα			5,0		-		
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	2,298.583	88%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	300.622	12%	0	0%	0	0%
	Μη εφαρμόσιμο	0	0%	1,269.378	100%	222.128	100%
	Διάρκεια προσ. εργασίας		15,2				
Βάρδιες	Ναι	571.012	22%	0	0%	0	0%
	Όχι	2,028.192	78%	0	0%	0	0%
	Μη εφαρμόσιμο	0	0%	1,269.378	100%	222.128	100%
Απογευμ. εργασία	Ναι	1,172.344	45%	1,004.855	79%	166.176	75%
Νυχτερινή εργασία	Ναι	432.421	17%	152.853	12%	23.966	11%
Εργασία Σάββατο	Ναι	1,154.870	44%	1,014.194	80%	188.327	85%
Εργασία Κυριακή	Ναι	572.087	22%	406.135	32%	96.001	43%
Δεύτερη εργασία	Ναι	42.764	2%	46.533	4%	8.539	4%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 4: Μεταβολές στην απασχόληση ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Τομέας	2009	2010	% μεταβολή	2011	% μεταβολή
Α	536.559	549.797	2,5	507.403	-5,4
Β	14.533	13.658	-6,0	11.578	-20,3
Γ	513.388	469.767	-8,5	416.197	-18,9
Δ	28.568	26.199	-8,3	24.701	-13,5
Ε	30.337	32.904	8,5	26.880	-11,4
ΣΤ	368.822	322.084	-12,7	249.554	-32,3
Ζ	815.931	795.430	-2,5	755.756	-7,4
Η	215.820	209.896	-2,7	199.602	-7,5
Θ	314.004	305.101	-2,8	295.064	-6,0
Ι	84.576	85.678	1,3	75.390	-10,9
ΙΑ	112.267	114.868	2,3	114.412	1,9
ΙΒ	8.422	6.208	-26,3	5.653	-32,9
ΙΓ	229.930	216.046	-6,0	215.071	-6,5
ΙΔ	73.610	74.176	0,8	76.735	4,2
ΙΕ	375.250	371.901	-0,9	359.947	-4,1
ΙΣΤ	325.375	321.361	-1,2	307.294	-5,6
ΙΖ	231.592	244.905	5,7	239.725	3,5
ΙΗ	53.155	48.882	-8,0	47.949	-9,8
ΙΘ	86.490	87.891	1,6	85.986	-0,6
Κ	88.456	90.289	2,1	73.661	-16,7
ΚΑ	1.578	1.609	2,0	2.154	36,5
Σύνολο	4.508.662	4.388.649	-2,7	4.090.711	-9,3

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η πορεία της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας από το έτος 2009 έως το 2011. Η συνολική μείωση της απασχόλησης είναι 2,7% για το 2010 και 9,3% για το 2011 (σε σχέση πάντα με το έτος 2009 που χρησιμοποιείται ως έτος αναφοράς). Είναι δηλαδή αρκετά πιο έντονη η μείωση της απασχόλησης κατά το 2011. Πρωταθλητές στη μείωση της απασχόλησης είναι ο τομέας των κατασκευών (ΣΤ) και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (ΙΒ). Ενώ όμως ο δεύτερος μειώθηκε δραστικά το 2010 και μετά μειώθηκε με μικρότερο ρυθμό, ο τομέας των κατασκευών παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση το 2011. Ο τομέας της μεταποίησης παρουσιάζει επίσης μεγάλη πτώση, που αγγίζει το 19% και μοιράζεται σχεδόν ομοιόμορφα στα δύο εξεταζόμενα έτη. Αντίθετα, ο τομέας των ορυχείων παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση το 2011 και συνολικά παρουσιάζει μείωση απασχόλησης κατά το ένα πέμπτο. Ο πιο μεγάλος τομέας (Ζ) του χονδρικού και λιανικού εμπορίου δεν παρουσίασε μεγάλη μείωση την πρώτη χρονιά (2010), αλλά αύξησε το ρυθμό μείωσης το 2011. Ωστόσο, η μείωση της απασχόλησης σε αυτό τον τομέα παραμένει μικρότερη της γενικής.

Ο Τομέας Ι της ενημέρωσης και επικοινωνίας παρουσίασε αύξηση απασχόλησης την πρώτη χρονιά και σημαντική μείωση το 2011. Ίσως να είναι μια ένδειξη για τη σχετική απόσπαση αυτού του τομέα από το στενό κριτήριο

του κέρδους. Ο Τομέας ΙΕ, που περιλαμβάνει μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων του Δημοσίου, παρουσίασε μικρή μείωση το 2010 και λίγο μεγαλύτερη μείωση το 2011. Ωστόσο, πρόκειται για τον στενό πυρήνα των λειτουργιών του κράτους, οι οποίες είναι δύσκολο να περιοριστούν σημαντικά. Η απασχόληση στον τομέα της εκπαίδευσης μειώθηκε, ιδιαίτερα το 2011, παραμένοντας και πάλι κάτω του μέσου όρου μείωσης και για τα δύο έτη. Αντίθετα, η απασχόληση στον τομέα της υγείας (ΙΖ) αυξήθηκε το έτος 2010 και μειώθηκε ελαφρά το 2011, ώστε να παρουσιάζει συνολική αύξηση και για τα δύο έτη της τάξης του 3,5%. Πρόκειται για ένα αξιοσημείωτο γεγονός σε μια περίοδο μεγάλης μείωσης της απασχόλησης. Το ίδιο συνέβη, αλλά σε μικρότερο βαθμό, και με τον τομέα ΙΑ, που καλύπτει τις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, περιλαμβάνοντας και τις τράπεζες. Τέλος, η απασχόληση στις μεταφορές μειώθηκε λιγότερο από τον μέσο όρο, το ίδιο και στα ξενοδοχεία και την εστίαση, όπου πιθανόν να αναμενόταν μια καλύτερη επίδοση, αφού πρόκειται για έναν τομέα με έντονα εξαγωγικά χαρακτηριστικά.

Επίσης, ο αγροτικός τομέας παρουσίασε μικρή αύξηση το 2010 για να επέλθει και σε αυτόν η μείωση το 2011, η οποία πάντως δεν είναι τόσο έντονη όσο η συνολική. Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι η μείωση της απασχόλησης δεν είναι υποχρεωτικά ανάλογη με τη μείωση του προϊόντος που παράγει ο κάθε τομέας.

Οι μειώσεις της απασχόλησης ανά τομέα μεταξύ του έτους 2009 και 2010 θα φανούν αρκετά χρήσιμες στη συνέχεια, κατά την εξέταση των θέσεων εργασίας κάθε επιμέρους τομέα.

4. Οι θέσεις εργασίας της ελληνικής οικονομίας

4.1 Η μήτρα θέσεων εργασίας στην Ελλάδα κατά τα έτη 2009 και 2010

Για την προσέγγιση της έννοιας της θέσης εργασίας στην ελληνική οικονομία χρησιμοποιήθηκε ως βάση η κατηγοριοποίηση των επαγγελμάτων κατά ISCO-88(COM) η οποία χρησιμοποιείται από την ΕΕΔ. Η κατηγοριοποίηση αυτή φτάνει μέχρι το επίπεδο των τετραψήφιων κωδικών, το οποίο είναι πολύ αναλυτικό και δεν είναι διαθέσιμο στα μικροδεδομένα που παρέχει η Eurostat. Αντίθετα, είναι διαθέσιμα τα δεδομένα σε επίπεδο τριψήφιων κωδικών. Ωστόσο, για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε μια ελαφρώς διαφορετική κωδικοποίηση, η οποία δεν χρησιμοποιεί όλους τους τριψήφιους κωδικούς αναλυτικά, αλλά τους κατατάσσει και τους ομαδοποιεί με τρόπο που να διαχωρίζει τα διαφορετικά είδη εργασιών και να ομαδοποιεί αυτά που είναι αρκετά παραπλήσια. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει το μεγαλύτερο επίπεδο ακρίβειας εκεί όπου απαιτείται και ταυτόχρονα δεν διασπείρει υπερβολικά τα διαθέσιμα δεδομένα. Η νέα αυτή κωδικοποίηση παρουσιάζεται στο Παράρτημα 4.

Με βάση αυτή την κωδικοποίηση δημιουργήθηκαν 58 κατηγορίες επαγγελμάτων. Αν αυτές συνδυαστούν με τους 21 τομείς της οικονομικής δραστηριότητας (κατηγοριοποίηση κατά Nace) προκύπτουν 1.218 διαφορετικές θέσεις εργασίας για την ελληνική οικονομία. Με τη χρήση των διαθέσιμων μικροδεδομένων πραγματοποιήθηκε η κατανομή των εργαζομένων σε κάθε πιθανή θέση εργασίας. Η μήτρα των θέσεων εργασίας (job matrix) της ελληνικής οικονομίας για το έτος 2009 παρουσιάζεται στη συνέχεια στον Πίνακα 5 και για το 2010 στον Πίνακα 6.

Πίνακας 5: Η μήτρα των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα το έτος 2009

	Τομέας Οικονομικής Δραστηριότητας																					
Επάγγελμα	**Α**	**Β**	**Γ**	**Δ**	**Ε**	**ΣΤ**	**Ζ**	**Η**	**Θ**	**Ι**	**ΙΑ**	**ΙΒ**	**ΙΓ**	**ΙΔ**	**ΙΕ**	**ΙΣΤ**	**ΙΖ**	**ΙΗ**	**ΙΘ**	**Κ**	**ΚΑ**	**Σύνολο**
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	58.106	0	0	0	0	0	0	58.106
110	0	0	651	0	0	148	657	0	156	1.205	884	0	1.023	172	2.493	277	189	0	111	0	0	7.966
120	606	160	11.889	410	345	3.328	10.352	4.482	1.485	2.071	9.659	0	2.248	1.476	7.181	2.051	2.027	619	78	0	0	60.467
130	1.308	230	30.384	206	380	13.143	232.951	3.938	85.406	2.742	3.012	2.457	5.448	5.606	126	1.838	1.446	3.085	2.595	0	0	396.304
210	943	34	4.664	76	238	62	4.322	468	0	9.014	1.881	0	6.946	737	9.159	311	1.045	80	165	0	0	40.144
211	0	157	5.723	1.038	325	7.140	1.375	1.033	0	5.067	1.455	79	47.739	201	10.600	352	387	92	144	0	0	82.909
220	0	0	375	0	0	0	11.875	0	55	0	153	0	2.233	0	2.229	141	60.458	0	188	0	0	77.707
230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	172.004	34	0	0	0	0	172.137
231	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19.495	0	0	0	0	0	19.495
232	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	83.663	1.588	0	0	0	0	85.251
240	79	80	9.620	705	87	1.083	9.193	3.315	563	3.143	15.207	0	30.968	430	10.429	2.213	5.860	1.756	1.116	0	464	96.310
241	0	0	70	56	0	0	0	562	169	181	964	0	41.107	197	5.606	0	0	0	0	0	0	48.911
242	0	0	47	0	0	0	0	0	0	0	79	0	174	0	8.915	274	507	395	0	0	0	10.391
243	0	0	3.413	0	0	86	307	0	256	10.991	0	0	159	191	670	258	0	6.580	0	0	0	22.913
244	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8.712	0	0	8.712
310	78	722	14.290	3.853	514	4.732	6.799	2.400	448	16.634	1.366	0	21.462	327	7.459	695	5.295	637	2.920	0	0	90.631
311	0	54	0	0	0	0	0	12.232	169	118	0	0	94	0	468	0	0	0	0	0	193	13.328
320	752	0	1.662	0	0	0	1.668	0	121	0	0	0	622	432	2.173	329	15.398	0	603	0	0	23.761
321	0	0	0	112	0	0	29	0	0	0	0	34	0	75	1.625	594	48.722	24	0	0	0	51.215
330	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	43	5.017	5.397	0	0	0	0	10.457
340	0	0	3.632	0	0	0	15.600	2.113	0	866	17.261	5.060	2.525	876	463	0	51	191	0	0	0	48.636
341	308	26	8.797	948	50	948	13.409	4.283	1.019	4.058	14.063	159	25.846	2.709	19.080	3.106	2.734	543	855	0	0	102.941
342	0	0	77	0	0	0	152	56	0	0	236	0	0	0	12.734	181	0	0	0	0	0	13.436
343	0	0	0	0	0	65	0	0	0	0	0	0	0	0	5.039	0	0	63	0	0	0	5.166
344	0	0	4.908	0	0	47	896	0	3.255	2.108	0	0	3.943	155	1.842	1.192	2.000	10.174	420	0	0	30.939
410	1.034	1.075	26.688	7.877	1.892	5.499	39.723	31.064	1.429	12.846	25.329	519	29.568	10.027	101.843	15.580	19.079	7.051	4.185	145	455	342.907
411	197	440	12.055	662	721	1.462	18.179	6.406	1.212	493	166	0	916	91	764	0	1.339	0	0	0	0	45.104
420	0	35	1.080	365	0	292	25.639	5.370	17.021	3.441	18.070	0	1.370	8.377	2.986	0	2.913	10.131	459	0	65	97.614
510	0	0	313	0	113	0	3.269	4.758	1.596	111	0	0	0	1.465	1.169	1.745	25.952	602	44.060	13.349	0	98.501

511	0	0	242	82	0	0	69	1.238	156.514	96	106	0	0	0	374	332	9.515	922	36	183	108	169.817
512	1.462	0	784	0	0	0	647	1.339	189	104	352	0	127	12.241	61.136	128	478	217	0	110	0	79.313
520	79	0	18.221	0	0	33	291.825	41	2.157	101	0	0	129	399	303	0	98	0	0	0	0	313.386
610	382.894	0	219	0	146	237	112	0	762	270	0	36	0	1.748	2.238	0	311	33	214	1.026	0	390.247
611	56.197	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	56.197
612	45.436	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45.436
613	13.696	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13.696
710	123	307	23.764	801	3.430	220.792	2.342	0	1.598	195	0	0	701	0	8.435	186	1.470	1.356	147	0	0	265.647
711	0	0	3.267	0	0	40.089	3.201	0	91	0	0	0	85	82	634	0	259	0	0	0	0	47.707
712	0	1.970	5.636	0	0	59	147	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	136	0	0	0	7.947
720	36	594	41.482	256	0	4.463	9.093	87	0	0	0	0	27	0	538	0	0	0	593	141	0	57.309
721	188	1.830	19.445	7.416	836	3.629	46.828	5.263	403	5.615	0	0	393	394	5.032	118	1.641	529	7.081	0	0	106.640
730	0	0	9.862	0	0	0	450	0	0	0	0	0	0	0	256	0	214	111	385	0	0	11.278
731	0	0	11.473	0	0	0	0	0	0	783	0	0	608	221	36	259	0	0	0	0	0	13.380
740	63	0	38.600	0	0	0	993	0	1.758	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	41.413
741	0	0	23.537	0	173	69	133	0	0	0	0	0	0	0	202	0	0	63	51	0	0	24.228
742	0	0	32.553	0	0	0	1.088	0	112	0	0	0	91	0	149	47	1.058	33	1.446	0	0	36.577
743	0	0	2.604	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	872	0	0	3.476
810	47	3.141	15.360	1.330	246	25	129	0	120	0	0	0	0	0	28	0	376	0	53	0	0	20.854
820	30	396	69.759	400	135	553	1.639	457	57	133	0	0	289	774	1.017	0	90	318	5.527	79	0	81.652
830	415	1.294	20.424	357	3.961	6.529	29.808	105.174	4.429	978	89	0	814	2.604	5.664	1.212	2.356	36	288	52	21	186.503
831	1.238	1.261	6.931	90	314	19.682	1.053	5.576	0	0	0	0	0	116	2.906	0	0	0	0	0	0	39.167
832	0	0	92	0	0	0	0	4.155	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4.246
910	86	50	3.897	40	455	733	6.781	2.036	28.431	773	1.401	79	640	18.714	5.523	8.474	10.023	1.874	2.038	71.715	249	164.014
911	0	0	202	0	13.711	33	85	0	29	0	0	0	0	131	1.853	19	123	118	0	98	0	16.402
912	456	30	1.525	985	789	370	10.336	891	2.150	126	536	0	1.313	1.469	4.769	3.281	1.068	4.482	897	1.559	23	37.056
920	28.581	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	621	0	0	0	0	0	0	0	29.201
930	147	273	22.487	252	1.084	163	12.357	6.948	713	312	0	0	322	551	259	0	94	0	249	0	0	46.211
931	81	372	686	251	393	33.328	418	138	133	0	0	0	0	0	599	0	0	902	0	0	0	37.301
Σύνολο	536.559	14.533	513.388	28.568	30.337	368.822	815.931	215.820	314.004	84.576	112.267	8.422	229.930	73.610	375.250	325.375	231.592	53.155	86.490	88.456	1.578	4.508.662

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 6: Η μήτρα των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα το έτος 2010

	Τομέας Οικονομικής Δραστηριότητας																					
Επάγγελμα	**Α**	**Β**	**Γ**	**Δ**	**Ε**	**ΣΤ**	**Ζ**	**Η**	**Θ**	**Ι**	**ΙΑ**	**ΙΒ**	**ΙΓ**	**ΙΔ**	**ΙΕ**	**ΙΣΤ**	**ΙΖ**	**ΙΗ**	**ΙΘ**	**Κ**	**ΚΑ**	**Σύνολο**
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	64.949	0	0	0	0	0	0	64.949
110	0	22	179	0	112	86	309	491	306	442	885	0	915	410	2.191	136	49	33	65	0	0	6.632
120	494	182	9.495	438	335	2.413	12.689	4.515	1.388	2.798	12.286	0	1.549	1.572	6.294	2.255	2.038	705	276	0	155	61.877
130	2.011	104	26.966	333	479	11.521	214.263	4.425	86.671	2.204	3.496	1.586	5.478	5.755	0	1.539	1.329	4.279	3.684	0	0	376.125
210	241	82	5.361	0	189	237	4.863	290	0	7.864	2.347	55	5.114	921	10.113	955	1.499	0	381	0	0	40.512
211	0	656	6.201	2.322	352	6.480	2.135	954	0	5.255	755	128	46.376	363	13.854	766	470	0	553	0	0	87.618
220	0	0	447	0	0	0	11.351	0	0	0	327	0	2.116	0	1.122	285	65.447	0	86	0	0	81.180
230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	165.954	0	0	0	0	0	165.954
231	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18.646	0	0	0	0	0	18.646
232	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	84.570	1.195	0	0	0	0	85.765
240	247	0	6.269	962	0	959	11.548	2.129	679	3.943	15.825	61	27.880	896	11.270	1.563	6.262	899	669	0	286	92.347
241	0	0	0	418	0	65	390	297	0	406	1.188	0	41.738	0	5.831	0	28	0	0	0	0	50.362
242	0	0	182	0	0	0	0	0	0	0	96	0	191	0	9.246	719	317	0	0	0	0	10.751
243	0	0	2.879	0	0	0	212	0	0	10.885	0	0	588	92	759	302	0	6.540	0	0	0	22.256
244	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10.538	0	0	10.538
310	0	704	13.526	2.482	289	6.222	7.527	2.726	480	17.891	1.303	0	18.758	488	7.852	632	5.384	464	3.202	0	0	89.930
311	0	0	66	0	0	0	0	12.252	158	30	0	0	0	0	455	0	0	0	0	0	270	13.231
320	889	0	1.546	0	0	0	2.561	0	135	40	0	0	90	360	1.965	419	17.552	0	603	0	0	26.160
321	0	118	0	55	107	0	259	0	24	0	0	0	259	0	722	966	51.773	30	0	0	0	54.312
330	0	0	0	0	0	0	196	0	0	0	90	0	0	0	0	4.858	6.264	0	42	0	0	11.449
340	0	0	4.923	0	0	68	14.953	2.291	49	875	15.655	3.637	2.529	598	886	0	0	189	0	0	0	46.652
341	485	0	8.571	526	194	1.050	14.338	5.645	1.173	3.768	12.708	178	24.694	2.749	19.218	3.103	3.305	480	497	0	0	102.682
342	0	0	150	0	0	0	0	0	0	0	268	0	0	0	11.499	47	90	0	0	0	0	12.054
343	0	0	0	0	0	133	0	0	0	0	0	0	165	230	4.560	0	0	0	0	0	0	5.088
344	0	0	2.664	45	0	0	619	0	3.711	1.674	0	0	4.760	283	1.460	1.309	2.577	8.760	423	0	0	28.284
410	1.352	399	25.368	6.496	1.665	6.314	40.327	30.730	1.795	13.417	25.643	483	25.251	7.862	97.631	15.784	18.019	5.703	4.267	0	557	329.062
411	120	488	11.325	188	611	1.252	18.320	5.878	1.553	222	151	0	628	474	1.283	0	938	128	180	0	0	43.739
420	0	0	1.881	396	0	230	26.981	4.180	14.537	4.355	18.370	0	836	8.805	2.379	264	2.703	9.975	641	0	0	96.533
510	213	0	54	0	370	0	3.058	4.244	1.470	380	0	0	0	1.416	933	1.976	25.439	821	41.028	16.206	0	97.607

511	0	0	344	80	0	29	614	1.564	148.068	0	170	0	0	83	475	681	9.426	985	128	63	52	162.762
512	840	0	631	0	0	65	1.264	764	222	0	784	0	0	10.199	57.225	210	144	435	27	43	87	72.940
520	349	0	13.729	0	0	56	283.838	186	1.722	171	0	0	184	724	339	231	0	0	0	0	0	301.530
610	394.569	0	171	0	317	57	99	0	773	288	0	0	0	1.158	1.755	0	133	211	237	1.641	0	401.407
611	52.157	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	179	135	0	0	52.471
612	41.821	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	41.821
613	16.636	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16.636
710	99	417	18.738	514	3.364	185.012	2.412	70	2.134	122	0	0	112	279	7.113	76	1.411	645	235	0	0	222.752
711	0	0	2.261	0	0	39.027	1.579	55	21	0	0	0	16	78	747	0	40	0	0	155	0	43.980
712	0	1.487	5.432	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6.919
720	66	524	43.076	491	117	3.975	7.998	149	0	0	0	0	0	0	406	0	0	0	88	0	0	56.890
721	276	1.292	18.944	6.114	563	4.389	46.738	5.238	838	5.475	321	0	1.576	378	4.866	156	1.991	398	6.996	0	0	106.551
730	0	0	8.850	0	0	0	254	0	0	0	0	0	0	0	76	0	0	102	137	0	0	9.419
731	0	0	9.492	0	0	187	0	0	0	937	0	0	608	885	127	0	0	0	0	0	0	12.236
740	92	0	39.076	0	0	0	866	115	1.109	0	0	0	0	0	101	0	0	0	0	0	0	41.359
741	0	0	18.858	0	166	19	55	0	0	0	0	0	0	0	52	0	0	16	204	0	0	19.370
742	0	0	28.039	0	0	0	603	0	66	0	0	0	21	0	0	0	820	134	2.268	0	0	31.951
743	0	0	1.826	0	0	0	135	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.453	0	0	3.414
810	189	3.071	13.027	1.697	247	299	47	0	60	0	0	0	0	104	197	0	384	0	100	0	0	19.421
820	0	362	65.589	155	111	578	2.061	400	0	21	0	0	429	730	704	84	472	346	4.267	0	0	76.307
830	426	1.408	19.350	775	4.827	6.090	23.749	101.752	4.632	1.155	441	0	282	2.324	6.767	1.817	3.323	167	332	52	0	179.669
831	620	1.658	6.724	237	457	17.335	1.662	4.655	0	0	0	0	0	218	2.037	0	0	0	39	0	0	35.642
832	0	0	90	0	0	0	0	3.673	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3.763
910	0	109	3.785	149	815	444	6.870	1.767	28.912	530	1.306	80	472	21.716	5.691	8.992	11.558	1.033	3.024	71.492	120	168.863
911	0	0	203	0	14.530	0	384	0	13	0	0	0	0	0	1.044	0	246	56	0	47	0	16.522
912	509	31	2.131	996	1.198	364	12.351	1.032	1.550	153	451	0	1.970	1.365	4.024	2.067	1.918	4.343	774	538	82	37.848
920	34.372	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	191	0	0	0	0	135	51	0	34.749
930	279	99	20.184	186	1.226	302	14.552	7.393	852	378	0	0	461	472	749	0	362	221	179	0	0	47.892
931	447	447	1.162	146	263	26.827	401	35	0	0	0	0	0	0	935	0	0	605	0	0	0	31.267
Σύνολο	549.797	13.658	469.767	26.199	32.904	322.084	795.430	209.896	305.101	85.678	114.868	6.208	216.046	74.176	371.901	321.361	244.905	48.882	87.891	90.289	1.609	4.388.649

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Όπως είναι φανερό, από τις 1.218 πιθανές θέσεις εργασίας, αυτές στις οποίες βρέθηκε έστω και ένας εργαζόμενος για το 2009 είναι μόνο 593 και από αυτές μόνο οι 398 περιλάμβαναν περισσότερους από 300 εργαζομένους. Αυτό διευκολύνει αρκετά τη μελέτη της κάθε θέσης εργασίας.

Κατά το έτος 2010, οι θέσεις εργασίας που καλύπτονται είναι περίπου οι μισές από τις πιθανές και πολλές από αυτές περιλαμβάνουν πολύ μικρό αριθμό εργαζομένων. Η ανάλυση μπορεί να απλουστευτεί αρκετά εάν ληφθούν υπόψη μόνο οι θέσεις εργασίας που περιλαμβάνουν έναν αρκετά μεγάλο αριθμό απασχολουμένων.

4.2 Οι κύριες θέσεις εργασίας στην Ελλάδα κατά τα έτη 2009 και 2010

Στον Πίνακα 7 παρουσιάζονται οι θέσεις εργασίας με περισσότερους από 15.000 εργαζομένους στο ενεργητικό τους. Πρόκειται για 62 θέσεις εργασίας και συνολικά περιλαμβάνουν 3.458.062 εργαζομένους για το 2009, δηλαδή το 77% περίπου του συνόλου της απασχόλησης για το 2009 και το 76% για το 2010.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν αναλυτικά στοιχεία για τις μαζικότερες από τις παραπάνω θέσεις εργασίας, έτσι όπως παρουσιάζονταν το έτος 2009 και μεταβλήθηκαν κατά το 2010.

4.3 Οι κύριες θέσεις εργασίας των τομέων της μεταποίησης, των κατασκευών και των μεταφορών

Στη συνέχεια θα εξεταστούν τα βασικά χαρακτηριστικά των μαζικότερων θέσεων εργασίας της ελληνικής οικονομίας. Στους πίνακες που ακολουθούν τα δεδομένα παρουσιάζουν την κατάσταση που επικρατούσε κατά το έτος 2009, το οποίο χρησιμοποιείται ως έτος βάσης. Ο αριθμός του συνόλου της απασχόλησης σε κάθε θέση εργασίας υπολογίζεται για τα έτη 2009 και 2010 και παρουσιάζεται ο ρυθμός μεταβολής μεταξύ τους. Οι απασχολούμενοι χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: τους μισθωτούς, τους αυτοαπασχολούμενους και τους οικογενειακούς εργαζομένους, και για κάθε μία από αυτές τις κατηγορίες χωριστά παρουσιάζονται τα επιμέρους χαρακτηριστικά τους. Τα χαρακτηριστικά αυτά, όπως το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, η υπηκοότητα αλλά και ο χρόνος εργασίας, το εισόδημα από την εργασία και το μέγεθος της επιχείρησης, περιγράφουν τόσο τους εργαζομένους όσο και τις θέσεις εργασίας τις οποίες κατέχουν. Αποτελούν μια ακτινογραφία της κάθε θέσης εργασίας τόσο από τη σκοπιά των εργαζομένων (προσφορά εργασίας) όσο και από τη σκοπιά των επιχειρήσεων (ζήτηση εργασίας).

Η εξέταση θα πραγματοποιηθεί ομαδοποιώντας τις θέσεις εργασίας σε παραπλήσιους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και παρουσιάζοντάς τες με σειρά μεγέθους, ξεκινώντας από αυτές που καλύπτουν τους περισσότερους εργαζομένους. Στην αρχή θα εξεταστούν οι τομείς της μεταποίησης, των κατασκευών και των μεταφορών.

Η θέση Γ 820 (Πίνακας 8) αφορά τον τομέα Γ (μεταποίηση) και το επάγγελμα με τον κωδικό 820, στο οποίο κωδικοποιήθηκαν όλοι οι χειριστές μηχανών και οι συναρμολογητές τους. Πρόκειται για την πιο μαζική θέση εργασίας στον τομέα της μεταποίησης, η οποία το 2009 περιλάμβανε 69.759 εργαζομένους και μέχρι το 2010 υπέστη μια πολύ σημαντική μείωση της τάξης του 6%, μικρότερη πάντως από τη μείωση κατά 8,5% ολόκληρου του τομέα (βλ. Πίνακα 4). Η μεγάλη πλειονότητα είναι

Πίνακας 7: Πολυπληθέστερες θέσεις εργασίας και μεταβολή απασχολούμενων ανά θέση μεταξύ 2009 και 2010

Α/Α	Θέση εργασίας	Απασχολούμενοι 2009	Απασχολούμενοι 2010	% μετ.	Α/Α	Θέση εργασίας	Απασχολούμενοι 2009	Απασχολούμενοι 2010	% μετ.
1	Α 610	382.894	394.569	3,0	**32**	Ζ 830	29.808	23.749	-20,3
2	Ζ 520	291.825	283.838	-2,7	**33**	ΙΓ 410	29.568	25.251	-14,6
3	Ζ 130	232.951	214.263	-8,0	**34**	Α 920	28.581	34.372	20,3
4	ΣΤ 710	220.792	185.012	-16,2	**35**	Θ 910	28.431	28.912	1,7
5	ΙΣΤ 230	172004	165.954	-3,5	**36**	Γ 410	26.688	25.368	-4,9
6	Θ 511	156.514	148.068	-5,4	**37**	ΙΖ 510	25.952	25.439	-2,0
7	Η 830	105.174	101.752	-3,3	**38**	ΙΓ 341	25.846	24.694	-4,5
8	ΙΕ 410	101.843	97.631	-4,1	**39**	Ζ 420	25.639	26.981	5,2
9	Θ 130	85.406	86.671	1,5	**40**	ΙΑ 410	25.329	25.643	1,2
10	ΙΣΤ 232	83.663	84.570	1,1	**41**	Γ 710	23.764	18.738	-21,1
11	Κ 910	71.715	71.492	-0,3	**42**	Γ 741	23.537	18.858	-19,9
12	Γ 820	69.759	65.589	-6,0	**43**	Γ 930	22.487	20.184	-10,2
13	ΙΕ 512	61.136	57.225	-6,4	**44**	ΙΓ 310	21.462	18.758	-12,6
14	ΙΖ 220	60.458	65.447	8,3	**45**	Γ 830	20.424	19.350	-5,3
15	ΙΕ 10	58.106	64.949	11,8	**46**	ΣΤ 831	19.682	17.335	-11,9
16	Α 611	56.197	52.157	-7,2	**47**	ΙΣΤ 231	19.495	18.646	-4,4
17	ΙΖ 321	48.722	51.773	6,3	**48**	Γ 721	19.445	18.944	-2,6
18	ΙΓ 211	47.739	46.376	-2,9	**49**	ΙΕ 341	19.080	19.218	0,7
19	Ζ 721	46.828	46.738	-0,2	**50**	ΙΖ 410	19.079	18.019	-5,6
20	Α 612	45.436	41.821	-8,0	**51**	ΙΔ 910	18.714	21.716	16,0
21	ΙΘ 510	44.060	41.028	-6,9	**52**	Γ 520	18.221	13.729	-24,7
22	Γ 720	41.482	43.076	3,8	**53**	Ζ 411	18.179	18.320	0,8
23	ΙΓ 241	41.107	41.738	1,5	**54**	ΙΑ 420	18.070	18.370	1,7
24	ΣΤ 711	40.089	39.027	-2,6	**55**	ΙΑ 340	17.261	15.655	-9,3
25	Ζ 410	39.723	40.327	1,5	**56**	Θ 420	17.021	14.537	-14,6
26	Γ 740	38.600	39.076	1,2	**57**	Ι 310	16.634	17.891	7,6
27	ΣΤ 931	33.328	26.827	-19,5	**58**	Ζ 340	15.600	14.953	-4,1
28	Γ 742	32.553	28.039	-13,9	**59**	ΙΣΤ 410	15.580	15.784	1,3
29	Η 410	31.064	30.730	-1,1	**60**	ΙΖ 320	15.398	17.552	14,0
30	ΙΓ 240	30.968	27.880	-10,0	**61**	Γ 810	15.360	13.027	-15,2
31	Γ 130	30.384	26.966	-11,2	**62**	ΙΑ 240	15.207	15.825	4,1
						ΣΥΝΟΛΟ	**3.458.062**	**3.336.427**	

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 8: Η θέση εργασίας Γ 820

Θέση εργασίας **Γ 820** **2009: 69.759** 2010: 65.589 **-6,0 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	62,368		5,167		2,223	
Φύλο	Άνδρες	46,226	74,1%	4,861	94,1%	1,098	49,4%
	Γυναίκες	16,142	25,9%	306	5,9%	1,126	50,6%
Ηλικία			40,2		49,5		40,7
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,3		2,3		2,4
Υπηκοότητα	Ελλάδα	51,803	83,1%	5,152	99,7%	2,223	100,0%
	ΕΕ	1,592	2,6%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	5,446	8,7%	16	,3%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	3,528	5,7%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		61,470	98,6%	5,032	97,4%	2,024	91,1%
Μερικής απασχόλησης		899	1,4%	135	2,6%	199	8,9%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,1		49,3		43,6
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			69,0		4,4		5,4
Μέσο εισόδημα			4,4				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	58,195	93,3%				
	Προσωρινή εργασία	4,174	6,7%				
Βάρδιες	Ναι	16,101	25,8%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	11,169	17,9%	434	8,4%	275	12,3%
Εργ. Κυριακή	Ναι	6,413	10,3%	592	11,4%	30	1,3%
Δεύτερη εργασία	Ναι	2,029	3,3%	489	9,5%	72	3,3%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

άνδρες και επίσης μισθωτοί, ωστόσο είναι αξιοσημείωτη η παρουσία αυτοαπασχολούμενων και οικογενειακά εργαζομένων ακόμη και σε αυτή την «παραδοσιακή» θέση του βιομηχανικού τομέα. Το μέσο δεκατημόριο εισοδήματος φανερώνει εισόδημα (4,4) κάτω από τον γενικό μέσο όρο, που είναι το 5. Το επίπεδο εκπαίδευσης δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό (2,3 στην κλίμακα 0-6 με μέση τιμή το 3), ενώ το ποσοστό της πλήρους απασχόλησης είναι από τα υψηλότερα. Ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό βαρδιών και νυχτερινής εργασίας, και τα δύο υψηλότερα από τον μέσο όρο. Ο χρόνος εργασίας είναι και αυτός μεγαλύτερος από ό,τι συνήθως, ενώ πραγματοποιούνται αρκετές πληρωμένες και λιγότερες απλήρωτες υπερωρίες. Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης στο οποίο υπάρχει αυτή η θέση εργασίας είναι μεγαλύτερο από τον μέσο όρο ακόμη και στους αυτοαπασχολούμενους. Ωστόσο, είναι φανερή η διαφορά μεταξύ μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων στο μέγεθος της επιχείρησης, φανερώνοντας ότι η αυτοαπασχόληση σε αυτό το επάγγελμα προκύπτει από ανθρώπους που χειρίζονται με λίγο προσωπικό ή μόνοι τους τα μηχανήματα που διαθέτουν στη μικρή ατομική τους επιχείρηση. Πρέπει επίσης να σημειωθεί και ο αρκετά πιο αυξημένος χρόνος εργασίας των αυτοαπασχολούμενων σε σχέση με τους μισθωτούς, που αντιστοιχεί στη γενικότερη τάση για το σύνολο των απασχολουμένων, όπως σημειώθηκε νωρίτερα.

Η θέση Γ 720 (Πίνακας 9) περιλαμβάνει το επάγγελμα των τεχνιτών μετάλλου στον τομέα Γ της μεταποίησης. Το επάγγελμα αυτό συγκεντρώνεται κυρίως σε αυτό τον τομέα, έχοντας μια ακόμη μεγάλη συγκέντρωση στον τομέα Ζ, που προφανώς αφορά την επισκευή αυτοκινήτων, και στον τομέα των κατασκευών. Πρόκειται για μια θέση εργασίας που αφορά μόνο άνδρες και παρουσιάζει επίσης πολύ υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων που εργάζονται σε μικρές επιχειρήσεις. Εξάλλου, το μέσο μέγεθος και των επιχειρήσεων στις οποίες εργάζονται οι μισθωτοί υπολείπεται αρκετά του μέσου όρου. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαμηλό, ο χρόνος εργασίας υψηλός και με αρκετές πληρωμένες υπερωρίες και το εισόδημα ελαφρώς υψηλότερο από πριν αλλά και πάλι κάτω από το μέσο. Στα θετικά στοιχεία μπορεί να προσμετρηθεί το μεγάλο ποσοστό πλήρους απασχόλησης, η μεγάλη σταθερότητα της εργασίας όπως και οι πολύ λίγες βάρδιες και εργασία την Κυριακή. Αξιοσημείωτη είναι και η σχετικά μεγάλη συμμετοχή μεταναστών στη συγκεκριμένη θέση εργασίας.

Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη είναι η σημαντική αύξηση της απασχόλησης σε αυτήν τη θέση εργασίας, ενώ τόσο στον τομέα Γ όσο και στο επάγγελμα με τον κωδικό 720 συνολικά παρατηρείται μείωση της απασχόλησης. Η αύξηση επομένως σε αυτή τη θέση φανερώνει μια ιδιαίτερη διαδικασία που συντελέστηκε και ενισχύει αυτή τη θέση εργασίας σε σχέση με τις υπόλοιπες. Η διεργασία αυτή μπορεί να σχετίζεται με μεταβολές στην καταναλωτική ζήτηση ή και στην τεχνολογία παραγωγής και δεν θα μπορούσε να εντοπιστεί εάν εξετάζονταν ξεχωριστά ο τομέας οικονομικής δραστηριότητας ή το επάγγελμα. Αποτελεί επομένως μια ένδειξη για τη χρησιμότητα της μεθόδου των θέσεων εργασίας.

Η θέση εργασίας Γ 740 (Πίνακας 10) περιλαμβάνει τους τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων, ποτών και καπνού οι οποίοι συγκεντρώνονται σχεδόν αποκλειστικά στον Γ τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Πρόκειται για μια θέση μοιρασμένη ανάμεσα στους μισθωτούς και τους αυτοαπασχολούμενους, κατάσταση που εντυπωσιάζει και πάλι αφού

Πίνακας 9: Η θέση εργασίας Γ 720

Θέση εργασίας Γ 720 **2009: 41.482** 2010: 43.076 **+3,8 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	27,804		11,855		1,822	
Φύλο	Άνδρες	27,246	98,0%	11,587	97,7%	1,790	98,2%
	Γυναίκες	558	2,0%	269	2,3%	033	1,8%
Ηλικία			38,7		45,0		27,3
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,1		2,1		2,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	20,174	72,6%	11,197	94,4%	1,822	100,0%
	ΕΕ	0,809	2,9%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	4,486	16,1%	658	5,6%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	2,336	8,4%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		27,232	97,9%	11,706	98,7%	1,728	94,8%
Μερικής απασχόλησης		572	2,1%	150	1,3%	0,094	5,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			42,5		49,6		41,7
Πληρωμένες υπερωρίες			0,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			26,1		2,8		5,0
Μέσο εισόδημα			4,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	25,641	92,2%				
	Προσωρινή εργασία	2,163	7,8%				
Βάρδιες	Ναι	1,419	5,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	710	2,6%	90	0,8%	92	5,0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	1,786	6,4%	664	5,6%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	378	1,4%	597	5,0%	169	9,3%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 10: Η θέση εργασίας Γ 740

Θέση εργασίας Γ 740 **2009: 38.600** 2010: 39.076 **+1,2 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	19,216		12,902		6,482	
Φύλο	Άνδρες	11,154	58,0%	10,448	81,0%	3,021	46,6%
	Γυναίκες	8,062	42,0%	2,454	19,0%	3,461	53,4%
Ηλικία			38,1		45,1		41,5
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,2		2,2		2,1
Υπηκοότητα	Ελλάδα	15,415	80,2%	12,764	98,9%	6,482	100,0%
	Ε.Ε.	456	2,4%	139	1,1%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	2,336	12,2%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	1,009	5,3%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		18,834	98,0%	12,802	99,2%	5,821	89,8%
Μερικής απασχόλησης		382	2,0%	100	0,8%	0,662	10,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			44,6		57,7		49,5
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3		-		-
Απλήρωτες υπερωρίες			0,5		-		-
Μέγεθος επιχείρησης			27,7		4,4		5,7
Μέσο εισόδημα			4,2				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	17,412	90,6%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	1,804	9,4%	0	0%	0	0%
Βάρδιες	Ναι	3,373	17,6%	0	0%	0	0%
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	4,217	21,9%	5,112	39,6%	2,466	38,0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	4,188	21,8%	5,889	45,6%	3,410	52,6%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0,363	1,9%	0,905	7,0%	0,329	5,1%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 11: Η θέση εργασίας Γ 742

Θέση εργασίας Γ 742 **2009: 32.553** 2010: 28.039 **-13,9 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	23,307		7,427		1,820	
Φύλο	Άνδρες	14,968	64,2%	4,158	56,0%	,531	29,2%
	Γυναίκες	8,339	35,8%	3,269	44,0%	1,288	70,8%
Ηλικία			38,2		48,2		43,8
Επίπεδο εκπαίδευσης			1,8		2,1		2,7
Υπηκοότητα	Ελλάδα	12,624	54,2%	7,427	100,0%	1,820	100,0%
	ΕΕ	78	0,3%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,109	4,8%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	9,495	40,7%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		22,716	97,5%	6,925	93,2%	1,685	92,6%
Μερικής απασχόλησης		591	2,5%	502	6,8%	134	7,4%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,3		44,6		42,0
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			19,2		1,8		5,0
Μέσο εισόδημα			3,3				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	19,481	83,6%				
	Προσωρινή εργασία	3,826	16,4%				
Βάρδιες	Ναι	659	2,8%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	289	1,2%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	452	1,9%	414	5,6%	90	4,9%
Δεύτερη εργασία	Ναι	141	0,6%	166	2,2%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

πρόκειται για τον τομέα της μεταποίησης. Οι γυναίκες καταλαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος των μισθωτών, αλλά δεν ισχύει το ίδιο και για τους αυτοαπασχολούμενους. Το μορφωτικό επίπεδο είναι σχετικά χαμηλό και ο χρόνος εργασίας πολύ υψηλός τόσο στους μισθωτούς όσο ιδίως στους αυτοαπασχολούμενους. Πολύ υψηλές είναι επίσης οι πληρωμένες και ιδίως οι απλήρωτες υπερωρίες (το μέγεθος αυτό αφορά μόνο τους μισθωτούς). Παρατηρούνται επίσης αρκετές βάρδιες και νυχτερινή εργασία ακόμη και εργασία την Κυριακή και ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό μερικής απασχόλησης. Το μέσο εισόδημα είναι σχετικά χαμηλό, ωστόσο παραμένει κοντά στα εισοδήματα που παρατηρούνται στη μεταποίηση.

Ως προς τις μεταβολές και αυτή η θέση εργασίας αύξησε την απασχόληση κατά το 2010 σε αντίθεση με τη γενική τάση του τομέα. Ωστόσο, για το συγκεκριμένο επάγγελμα η τάση ανεξαρτήτως τομέα ήταν η σταθερότητα της απασχόλησης.

Η θέση εργασίας Γ 742 (Πίνακας 11) περιλαμβάνει τους τεχνίτες υφαντουργίας και ειδών ένδυσης στον Γ τομέα. Και αυτό το επάγγελμα παρουσιάζει μια πολύ μεγάλη συγκέντρωση στον τομέα αυτό. Παρατηρούμε το ιδιαίτερα χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τη μεγάλη συμμετοχή αλλοδαπών και γυναικών, ιδίως στους αυτοαπασχολούμενους. Ο χρόνος εργασίας είναι αυξημένος και ιδίως οι απλήρωτες υπερωρίες. Ένα χαρακτηριστικό αυτής της θέσης εργασίας είναι το αρκετά χαμηλό μέσο εισόδημα. Αν και το ποσοστό πλήρους απασχόλησης είναι πολύ υψηλό και δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες βάρδιες και νυχτερινή εργασία ή εργασία τις Κυριακές, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μια από τις θέσεις εργασίας στις οποίες επικρατούν άσχημες συνθήκες για τους εργαζομένους κυρίως λόγω του χρόνου εργασίας και των χαμηλών αμοιβών.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό αυτής της θέσης εργασίας είναι η ραγδαία συρρίκνωσή της κατά τη διάρκεια του πρώτου μόνο έτους της κρίσης, κατά 14% περίπου. Το γεγονός αυτό την χαρακτηρίζει επιπλέον και ως μια ιδιαίτερα ευάλωτη στις οικονομικές μεταβολές θέση εργασίας.

Η θέση εργασίας Γ 130 (Πίνακας 12) περιλαμβάνει τους διευθύνοντες επιχειρηματίες και προϊστάμενους μικρών επιχειρήσεων και, όπως θα ήταν αναμενόμενο στην Ελλάδα των πολύ μικρών επιχειρήσεων, οι περισσότεροι είναι αυτοαπασχολούμενοι. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και στις περισσότερες από τις περιπτώσεις όπου αναφέρθηκαν αυτοαπασχολούμενοι νωρίτερα ή και στη συνέχεια, πρόκειται για τους ιδιοκτήτες αυτών των επιχειρήσεων που είναι ταυτόχρονα και διευθύνοντές τους. Ωστόσο, η τοποθέτησή τους σε κάποια συγκεκριμένη επαγγελματική ειδικότητα και όχι στην κατηγορία των διευθυνόντων εξαρτάται από το πόσο σημαντική είναι η συγκεκριμένη εργασία για την ατομική τους επιχείρηση. Για παράδειγμα, ένας τεχνίτης μετάλλου, ακόμη και αν έχει ατομική επιχείρηση, είναι πιο πιθανό να ενταχθεί στο επάγγελμα του τεχνίτη μετάλλου, ενώ σε μια μικρή εμπορική επιχείρηση ο ιδιοκτήτης της είναι πιο πιθανό να καταχωρηθεί ως διευθύνων επιχειρηματίας παρά ως πωλητής (ή σε όποια άλλη ειδικότητα μπορεί να ασκεί εντός της επιχείρησης).

Το επάγγελμα με τον κωδικό 130 συγκεντρώνεται κυρίως στους τομείς Ζ (χονδρικό και λιανικό εμπόριο) και Θ (καταλύματα και εστίαση), όπου κυριαρχούν οι μικρές επιχειρήσεις. Ωστόσο, είναι αρκετά σημαντική και η παρουσία του στον Γ τομέα που εξετάζουμε

Πίνακας 12: Η θέση εργασίας Γ 130

Θέση εργασίας Γ 130 **2009: 30.384** 2010: 26.966 **-11,2 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	546		29,079		759	
Φύλο	Άνδρες	546	100,0%	23,860	82,1%	129	17,0%
	Γυναίκες	0		5,220	17,9%	630	83,0%
Ηλικία			50,0		45,3		42,1
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,7		3,0		1,9
Υπηκοότητα	Ελλάδα	546	100,0%	29,079	100,0%	759	100,0%
	ΕΕ	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		546	100,0%	28,751	98,9%	759	100,0%
Μερικής απασχόλησης		0	0%	328	1,1%	0	0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			53,5		52,2		51,3
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			135,2		5,5		5,0
Μέσο εισόδημα			5,0				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	487	89,2%				
	Προσωρινή εργασία	59	10,8%				
Βάρδιες	Ναι	22	4,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	83	15,2%	2,820	9,7%	293	38,5%
Εργ. Κυριακή	Ναι	83	15,2%	4,688	16,1%	26	3,5%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0	0%	1,548	5,3%	054	7,1%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

τώρα. Παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν ξένοι υπήκοοι σε αυτή τη θέση και ότι οι αμοιβές των μισθωτών είναι σχετικά χαμηλές για την εργασία τους και το μορφωτικό τους επίπεδο. Υπάρχει κυριαρχία των ανδρών και υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό αυτής της θέσης εργασίας είναι η αποκλειστικότητα της πλήρους απασχόλησης.

Σε αυτή τη θέση εργασίας παρατηρείται μεγάλη μείωση της απασχόλησης μεταξύ του 2009 και 2010. Πρόκειται προφανώς για αυτοαπασχολούμενους με μικρή σύνδεση με το συγκεκριμένο επάγγελμα, οι οποίοι μπορούν πιο εύκολα να αλλάξουν επάγγελμα, να γίνουν μισθωτοί ή να περάσουν στην ανεργία χωρίς να χάσουν συνταξιοδοτικά ή επαγγελματικά δικαιώματα.

Η θέση εργασίας Γ 410 (Πίνακας 13) περιλαμβάνει τους υπαλλήλους γραφείου, λογιστηρίου και χειριστές Η/Υ χωρίς ιδιαίτερες εξειδικεύσεις, του Γ τομέα. Το επάγγελμα αυτό είναι το πιο γενικό και σύνηθες επάγγελμα και συναντάται σε κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Η τέταρτη μεγαλύτερη συγκέντρωσή τους είναι στον τομέα Γ. Όπως αναμενόταν, η συντριπτική πλειονότητα είναι μισθωτοί και από αυτούς τα 2/3 είναι γυναίκες. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ελαφρώς άνω του μετρίου, ενώ η πλειονότητα αποτελείται από ημεδαπούς που εργάζονται με πλήρη απασχόληση. Ο χρόνος εργασίας είναι ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο με αρκετές πληρωμένες και λίγες απλήρωτες υπερωρίες. Δεν υπάρχουν πολλές βάρδιες και α-τυπική εργασία, σε αντίθεση με πολλές άλλες θέσεις του Γ τομέα, ενώ πολύ περιορισμένη είναι και η δεύτερη εργασία. Παρατηρούμε επίσης ότι η απασχόληση μειώνεται κατά το 2010 σημαντικά λιγότερο σε αυτή τη θέση εργασίας σε σύγκριση με τον τομέα Γ.

Η θέση εργασίας Γ 710 (Πίνακας 14) αντιστοιχεί στους τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων που εργάζονται στον τομέα Γ. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των τεχνιτών βρίσκεται φυσικά στον τομέα Στ των κατασκευών και η αντίστοιχη θέση εργασίας θα εξεταστεί στη συνέχεια.

Πρόκειται για μια θέση μοιρασμένη μεταξύ των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων και, αν και δεν βρίσκεται στον τομέα των κατασκευών, ακολουθεί και ξεπερνάει τη δική του ραγδαία μείωση, συρρικνούμενη κατά 21,1% μέσα στο πρώτο έτος της κρίσης. Επομένως, οι κατασκευαστικές εργασίες στη μεταποίηση παρουσίασαν πιο απότομη μείωση της απασχόλησης από ό,τι οι υπόλοιπες κατασκευαστικές εργασίες.

Πρόκειται για μια ανδροκρατούμενη θέση εργασίας με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και πολλούς αλλοδαπούς εργαζομένους μεταξύ των μισθωτών, αλλά όχι μεταξύ των αυτοαπασχολούμενων. Κυριαρχεί η πλήρης απασχόληση και ο μεγάλος χρόνος εργασίας, με σχετικά λίγες υπερωρίες. Οι βάρδιες και η α-τυπική εργασία είναι πολύ περιορισμένες, όπως επίσης και η δεύτερη εργασία. Το εισόδημα των μισθωτών είναι λίγο κάτω από τη μέση τιμή και θα χαρακτηριζόταν σχετικά καλό εάν συσχετιστεί με το πολύ χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

Στη θέση Γ 741 (Πίνακας 15) βρίσκονται οι επιπλοποιοί και οι τεχνίτες του ξύλου οι οποίοι συγκεντρώνονται αποκλειστικά σε αυτό τον τομέα. Πρόκειται για μια παραδοσιακή θέση εργασίας της ελληνικής οικονομίας. Και αυτή η θέση είναι μοιρασμένη μεταξύ μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων. Εντυπωσιακό είναι επίσης το ποσοστό των ανδρών, όπως βεβαίως και η μείωση κατά 20% περίπου της απασχόλησης σε αυτή τη θέση σε ένα μόνο έτος. Η

Πίνακας 13: Η θέση εργασίας Γ 410

Θέση εργασίας Γ 410 **2009: 26.688** 2010: 25.368 **-4,9 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	24,097		717		1,874	
Φύλο	Άνδρες	8,744	36,3%	247	34,4%	,324	17,3%
	Γυναίκες	15,353	63,7%	471	65,6%	1,551	82,7%
Ηλικία			39,2		46,9		40,5
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,4		3,0		2,6
Υπηκοότητα	Ελλάδα	23,589	97,9%	717	100,0%	1,874	100,0%
	ΕΕ	175	0,7%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	332	1,4%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		24,024	99,7%	717	100,0%	1,758	93,8%
Μερικής απασχόλησης		73	0,3%	0	0%	117	6,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,6		43,6		41,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			61,3		12,8		9,9
Μέσο εισόδημα			4,9				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	22,587	93,7%				
	Προσωρινή εργασία	1,510	6,3%				
Βάρδιες	Ναι	2,007	8,3%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	1,363	5,7%	0	0%	156	8,3%
Εργ. Κυριακή	Ναι	1,055	4,4%	0	0%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	190	0,8%	0	0%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 14: Η θέση εργασίας Γ 710

Θέση εργασίας Γ 710 **2009: 23.764** 2010: 18738 **-21,1 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	12,503		10,404		857	
Φύλο	Άνδρες	12,255	98,0%	10,324	99,2%	500	58,4%
	Γυναίκες	248	2,0%	81	0,8%	357	41,6%
Ηλικία			37,4		44,9		27,7
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,2		1,9		2,7
Υπηκοότητα	Ελλάδα	8,493	67,9%	10,124	97,3%	857	100,0%
	ΕΕ	422	3,4%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	2,109	16,9%	280	2,7%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	1,479	11,8%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		12,199	97,6%	10,376	99,7%	857	100,0%
Μερικής απασχόλησης		305	2,4%	28	0,3%	0	0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			42,4		48,7		48,5
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			15,4		2,4		5,0
Μέσο εισόδημα			4,4				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	11,272	90,2%				
	Προσωρινή εργασία	1,231	9,8%				
Βάρδιες	Ναι	532	4,3%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	317	2,5%	54	0,5%	78	9,1%
Εργ. Κυριακή	Ναι	283	2,3%	814	7,8%	256	29,8%
Δεύτερη εργασία	Ναι	304	2,4%	306	2,9%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 15: Η θέση εργασίας Γ 741

Θέση εργασίας Γ 741 **2009: 23.537** 2010: 18.858 **-19,9 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	10,138		11,351		2,047	
Φύλο	Άνδρες	9,793	96,6%	10,801	95,1%	1,656	80,9%
	Γυναίκες	345	3,4%	551	4,9%	391	19,1%
Ηλικία			39,0		47,2		28,2
Επίπεδο εκπαίδευσης			1,9		2,1		2,9
Υπηκοότητα	Ελλάδα	7,374	72,7%	11,191	98,6%	1,850	90,4%
	ΕΕ	142	1,4%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,688	16,6%	160	1,4%	197	9,6%
	Υπόλοιπος κόσμος	934	9,2%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		10,019	98,8%	11,286	99,4%	1,935	94,5%
Μερικής απασχόλησης		119	1,2%	66	0,6%	112	5,5%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			43,8		50,3		49,7
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,6				
Μέγεθος επιχείρησης			14,5		3,4		5,6
Μέσο εισόδημα			4,3				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	9,654	95,2%				
	Προσωρινή εργασία	485	4,8%				
Βάρδιες	Ναι	313	3,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	144	1,4%	201	1,8%	23	1,1%
Εργ. Κυριακή	Ναι	288	2,8%	910	8,0%	105	5,1%
Δεύτερη εργασία	Ναι	202	2,0%	202	1,8%	121	5,9%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

εξέλιξη αυτή είναι χαρακτηριστική της αδυναμίας στην οποία είχε περιέλθει ο κλάδος αυτός ήδη από τα προηγούμενα χρόνια, αδυνατώντας να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό από το εξωτερικό. Η έλευση της κρίσης επιδείνωσε απότομα αυτή την κατάσταση, πολύ περισσότερο από άλλα τμήματα της μεταποίησης.

Το επίπεδο εκπαίδευσης της θέσης αυτής είναι χαμηλό, ενώ η απασχόληση πλήρης. Παρατηρείται πολύ υψηλός χρόνος εργασίας και ιδιαίτερα πολλές απλήρωτες υπερωρίες. Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης είναι πολύ μικρότερο από τον μέσο όρο, αιτία και αυτό της μακροχρόνιας αδυναμίας του κλάδου. Κατά τα λοιπά, πρόκειται για μια σταθερή δουλειά με ελάχιστες βάρδιες ή εργασία τις Κυριακές και τα βράδια.

Στη θέση εργασίας Γ 930 (Πίνακας 16) βρίσκονται οι ανειδίκευτοι εργάτες και φορτοεκφορτωτές του Γ τομέα. Πρόκειται κυρίως για μισθωτούς, ενώ υπάρχουν και αρκετές γυναίκες και σημαντικός αριθμός αλλοδαπών υπηκόων. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαμηλό. Ο χρόνος εργασίας είναι αρκετά υψηλός και το εισόδημα, όπως αναμενόταν, αρκετά κάτω του μέσου. Υπάρχουν πολλές βάρδιες και νυχτερινή εργασία, ενώ μικρό είναι το ποσοστό της δεύτερης εργασίας. Επίσης, κυριαρχεί η πλήρης απασχόληση. Οι εργαζόμενοι σε αυτή τη θέση εργάζονται σε σχετικά μεγάλες επιχειρήσεις. Η μείωση της απασχόλησής τους ήταν ελαφρώς μεγαλύτερη από τον μέσο όρο του τομέα για το έτος 2010. Αυτό που ίσως είναι το πλέον αξιοσημείωτο είναι ο σχετικά μικρός αριθμός απασχολουμένων αυτής της θέσης εργασίας τόσο σε αυτόν όσο και στον τομέα Ζ όπου συγκεντρώνονται αυτοί οι εργαζόμενοι.

Στη θέση Γ 830 (Πίνακας 17) εντάσσονται οι οδηγοί οχημάτων που εργάζονται όμως στον Γ τομέα της μεταποίησης και όχι στον τομέα των μεταφορών. Είναι σχεδόν όλοι μισθωτοί και άνδρες. Το μορφωτικό επίπεδο είναι κάτω του μέσου, ενώ μικρή είναι η συμμετοχή ξένων υπηκόων. Σχεδόν όλοι εργάζονται με πλήρη απασχόληση και, ενώ πραγματοποιούν υπερωρίες, αυτές είναι κυρίως πληρωμένες. Βέβαια, ο συνήθης χρόνος εργασίας τους είναι αρκετά υψηλός. Η εργασία με βάρδιες, νύχτα ή Κυριακές είναι σχετικά χαμηλή, αλλά το ποσοστό που έχει και δεύτερη εργασία είναι υψηλό. Το μέσο εισόδημά τους είναι ακριβώς στον μέσο όρο, ωστόσο είναι καλύτερο από τις περισσότερες θέσεις εργασίας στη μεταποίηση, όπως φάνηκε έως τώρα, και είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό αν συγκριθεί με το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Αν συνεκτιμηθούν και οι φραγμοί που υπάρχουν για την κατάληψη μιας αντίστοιχης θέσης (που σχετίζονται με τη διαδικασία και το κόστος απόκτησης επαγγελματικών διπλωμάτων οδήγησης), θα μπορούσε η θέση αυτή να καταταχθεί ως μια σχετικά «κλειστή» θέση εργασίας. Η μείωση στην απασχόληση αυτής της θέσης ήταν σημαντικά πιο μικρή από τη μείωση συνολικά στον τομέα Γ.

Περνώντας στη συνέχεια στον τομέα των κατασκευών συναντούμε πρώτη τη θέση εργασίας Στ 710 (Πίνακας 18), που είναι από τις μαζικότερες στην Ελλάδα με πάνω από 200.000 εργαζομένους το 2009. Είναι οι τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων του τομέα Στ, δηλαδή του τομέα των κατασκευών. Η μείωση της απασχόλησης είναι ραγδαία σε αυτή τη θέση εργασίας, αφού είναι σημαντικά μεγαλύτερη ακόμη και από τη μεγάλη μείωση του συνόλου του τομέα Στ, που ήταν 12,7%. Πρόκειται για μια θέση που, ενώ πλειοψηφούν οι μισθωτοί, υπάρχουν επίσης πάρα πολλοί αυτοαπασχολούμενοι. Οι γυναίκες είναι ελάχιστες, ενώ το εκπαιδευτικό επίπεδο πολύ

Πίνακας 16: Η θέση εργασίας Γ 930

Θέση εργασίας Γ 930 **2009: 22.487** 2010: 20.184 **-10,2 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	21,135		294		1,059	
Φύλο	Άνδρες	14,737	69,7%	0	0%	523	49,4%
	Γυναίκες	6,398	30,3%	294	100,0%	536	50,6%
Ηλικία			37,8		39,6		36,9
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,1		3,0		2,2
Υπηκοότητα	Ελλάδα	15,234	72,1%	294	100,0%	1,016	96,0%
	ΕΕ	544	2,6%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	3,051	14,4%	0	0%	43	4,0%
	Υπόλοιπος κόσμος	2,307	10,9%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		20,607	97,5%	0	0%	646	61,0%
Μερικής απασχόλησης		529	2,5%	294	100,0%	413	39,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,2		8,0		34,6
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			72,7		1,0		5,0
Μέσο εισόδημα			3,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	18,115	85,7%				
	Προσωρινή εργασία	3,021	14,3%				
Βάρδιες	Ναι	6,574	31,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	4,115	19,5%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	3,066	14,5%	0	0%	193	18,2%
Δεύτερη εργασία	Ναι	348	1,6%	0	0%	138	13,0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 17: Η θέση εργασίας Γ 830

Θέση εργασίας Γ 830 2009: 20.424 2010: 19.350 -5,3 %		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	20,329		095		0	
Φύλο	Άνδρες	20,081	98,8%	095	100,0%	0	
	Γυναίκες	248	1,2%	0	0%	0	
Ηλικία			40,5		47,0		
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,3		2,6		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	19,439	95,6%	95	100,0%		
	ΕΕ	133	0,7%	0	0%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	515	2,5%	0	0%		
	Υπόλοιπος κόσμος	242	1,2%	0	0%		
Πλήρους απασχόλησης		20,165	99,2%	95	100,0%		
Μερικής απασχόλησης		164	0,8%	0	0%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			42,5		46,8		
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			54,4		13,3		
Μέσο εισόδημα			5,0				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	19,361	95,2%		0%		
	Προσωρινή εργασία	968	4,8%	0	0%		
Βάρδιες	Ναι	2,194	10,8%	0	0%		
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	2,207	10,9%	0	0%		
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,332	11,5%	0	0%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	1,167	5,7%	0	0%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 18: Η θέση εργασίας Στ 710

Θέση εργασίας Στ 710 **2009: 220.792** 2010: 185.012 **-16,2 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	153,161		62,294		5,337	
Φύλο	Άνδρες	151,876	99,2%	61,938	99,4%	4,978	93,3%
	Γυναίκες	1,285	0,8%	356	0,6%	0,358	6,7%
Ηλικία			37,7		44,1		27,2
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,1		2,0		2,6
Υπηκοότητα	Ελλάδα	84,787	55,4%	54,510	87,5%	5,191	97,3%
	ΕΕ	7,921	5,2%	1,118	1,8%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	48,956	32,0%	5,759	9,2%	146	2,7%
	Υπόλοιπος Κόσμος	11,497	7,5%	907	1,5%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		147,761	96,5%	60,612	97,3%	4,535	85,0%
Μερικής απασχόλησης		5,400	3,5%	1,682	2,7%	801	15,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			42,1		45,9		43,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			11,9		2,7		5,2
Μέσο εισόδημα			4,5				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	126,608	82,7%				
	Προσωρινή εργασία	26,553	17,3%				
Βάρδιες	Ναι	3,359	2,2%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	1,215	0,8%	629	1,0%	35	0,7%
Εργ. Κυριακή	Ναι	9,420	6,2%	8,349	13,4%	134	2,5%
Δεύτερη εργασία	Ναι	4,032	2,6%	4,063	6,5%	509	9,5%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

χαμηλό. Περίπου οι μισοί από τους μισθωτούς και ένα σημαντικότατο ποσοστό από τους αυτοαπασχολούμενους αποτελείται από αλλοδαπούς. Ο χρόνος εργασίας είναι και πάλι αρκετά υψηλός, όπως συμβαίνει εξάλλου με τις περισσότερες θέσεις εργασίας του δευτερογενούς τομέα. Αντίθετα, το μέσο μέγεθος της επιχείρησης για τους μισθωτούς είναι πολύ μικρό, χαρακτηριστικό της δομής του κατασκευαστικού κλάδου στην Ελλάδα. Αν και πρόκειται για τεχνίτες, το μέσο εισόδημα είναι κάτω του μέσου όρου. Τέλος, οι βάρδιες και άλλες μορφές α-τυπικής εργασίας είναι πολύ περιορισμένες.

Η θέση Στ 711 (Πίνακας 19) περιλαμβάνει τους βαφείς και τους καθαριστές του Στ τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Είναι αξιοσημείωτη η πολύ μικρή μείωση της απασχόλησης σε αυτή τη θέση, σε αντίθεση με άλλες θέσεις του Στ τομέα. Κατά τα λοιπά, η θέση αυτή μοιάζει με τις υπόλοιπες του συγκεκριμένου τομέα, με ελάχιστη συμμετοχή γυναικών και με το ένα τρίτο να αποτελείται από αυτοαπασχολούμενους. Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης είναι ακόμη πιο μικρό σε αυτή την περίπτωση, ενώ οι αλλοδαποί υπήκοοι υπερτερούν των Ελλήνων, αλλά μόνο στους μισθωτούς. Ο χρόνος εργασίας είναι υψηλός και η α-τυπική απασχόληση είναι πολύ περιορισμένη. Το μέσο εισόδημα είναι κάτω από τον μέσο όρο, όπως εξάλλου για τις περισσότερες θέσεις των τομέων που εξετάστηκαν έως τώρα.

Η θέση εργασίας Στ 931 (Πίνακας 20) περιλαμβάνει τους ανειδίκευτους εργάτες των κατασκευών. Περιλαμβάνει φυσικά κυρίως μισθωτούς και, όπως πάντα σε αυτό τον τομέα, άνδρες. Ελληνικής υπηκοότητας είναι μόνο ο ένας στους τρεις εργαζομένους, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης είναι αρκετά χαμηλό. Αν και οι περισσότεροι είναι πλήρους απασχόλησης, ένα μεγάλο μέρος τους εργάζεται με προσωρινή εργασία. Οι βάρδιες και οι λοιπές μορφές μη τυπικής εργασίας είναι σχεδόν ανύπαρκτες, το μέγεθος της μέσης επιχείρησης πολύ μικρό και οι αμοιβές αρκετά χαμηλές, αν και αυτό είναι μάλλον αναμενόμενο. Ο χρόνος εργασίας δεν διαφέρει σημαντικά από τις παρόμοιες με αυτή θέσεις εργασίας.

Η μείωση της απασχόλησης είναι πολύ μεγάλη σε αυτή τη θέση εργασίας, πολύ μεγαλύτερη από τη γενική μείωση του τομέα. Ωστόσο, είναι λίγο μόνο μεγαλύτερη από αυτή των τεχνιτών, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όσοι εργάζονται στις παραγωγικές θέσεις του τομέα των κατασκευών είναι αυτοί που θίχτηκαν περισσότερο από τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Η θέση εργασίας Η 830 (Πίνακας 21) περιλαμβάνει τους οδηγούς οχημάτων που εργάζονται στον τομέα Η των μεταφορών και της αποθήκευσης, δηλαδή στον κατεξοχήν τομέα τους. Πρόκειται για έναν τομέα στον οποίο η απασχόληση μειώθηκε συνολικά κατά 2,7%, όσο ακριβώς ήταν και η μείωση στη συνολική απασχόληση. Η συγκεκριμένη θέση εργασίας συρρικνώθηκε κατά τι περισσότερο, φτάνοντας στο -3,3%. Με τις αντίστοιχες θέσεις εργασίας των οδηγών του Γ και Ζ τομέα μοιάζει ως προς την κυριαρχία των ανδρών και την πλήρη απασχόληση, που εδώ είναι απόλυτη. Ωστόσο, υπάρχουν και σημαντικές διαφορές που ενισχύουν τη μεθοδολογική αναγκαιότητα του διαχωρισμού όχι μόνο ανά επαγγέλματα αλλά και ανά τομείς, δηλαδή τον διαχωρισμό των θέσεων εργασίας. Ενώ το μορφωτικό επίπεδο είναι ακόμη χαμηλότερο από τις αντίστοιχες θέσεις εργασίας των άλλων δύο τομέων που προαναφέρθηκαν, οι αμοιβές είναι σημαντικά υψηλότερες. Όπως βέβαια μεγαλύτερος είναι και ο χρόνος εργασίας όσο και οι υπερωρίες. Οι μισοί περίπου εργαζόμενοι δουλεύουν νύχτα

Πίνακας 19: Η θέση εργασίας Στ 711

Θέση εργασίας Στ 711 **2009: 40.089** 2010: 39.027 **-2,6 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	26,754		12,637		698	
Φύλο	Άνδρες	26,539	99,2%	12,576	99,5%	698	100,0%
	Γυναίκες	216	0,8%	61	0,5%	0	0%
Ηλικία			37,0		44,6		34,3
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,1		1,8		2,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	12,179	45,5%	10,873	86,0%	543	77,8%
	ΕΕ	2,604	9,7%	232	1,8%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	7,982	29,8%	1,273	10,1%	155	22,2%
	Υπόλοιπος κόσμος	3,990	14,9%	260	2,1%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		25,432	95,1%	12,151	96,1%	473	67,8%
Μερικής απασχόλησης		1,322	4,9%	487	3,9%	225	32,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,2		44,2		42,1
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			8,2		2,0		5,0
Μέσο εισόδημα			4,4				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	22,122	82,7%				
	Προσωρινή εργασία	4,633	17,3%				
Βάρδιες	Ναι	113	0,4%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	654	2,4%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,368	8,8%	1,766	14,0%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	716	2,7%	553	4,4%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 20: Η θέση εργασίας Στ 931

Θέση εργασίας Στ 931 **2009: 33.328** 2010: 26.827 **-19,5 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	32,241		980		106	
Φύλο	Άνδρες	32,134	99,7%	980	100,0%	106	100,0%
	Γυναίκες	108	3%	0	0%	0	0%
Ηλικία			36,8		52,0		20,3
Επίπεδο εκπαίδευσης			1,9		1,2		3,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	9,429	29,2%	724	73,9%	106	100,0%
	ΕΕ	2,033	6,3%	095	9,7%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	15,565	48,3%	161	16,5%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	5,214	16,2%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		30,404	94,3%	795	81,1%	106	100,0%
Μερικής απασχόλησης		1,837	5,7%	185	18,9%	0	0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,8		40,6		48,0
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			13,3		1,7		200
Μέσο εισόδημα			3,9				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	25,048	77,7%				
	Προσωρινή εργασία	7,194	22,3%				
Βάρδιες	Ναι	829	2,6%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	520	1,6%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,317	7,2%	312	31,9%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	848	2,6%	81	8,3%	106	100,0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 21: Η θέση εργασίας Η 830

Θέση εργασίας Η 830 **2009: 105.174** 2010: 101.752 **-3,3 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	48,342	100,0%	54,722	100,0%	2,110	100,0%
Φύλο	Άνδρες	47,584	98,4%	53,951	98,6%	1,833	86,9%
	Γυναίκες	757	1,6%	771	1,4%	277	13,1%
Ηλικία			40,8		45,9		30,6
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,5		2,3		2,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	45,609	94,3%	54,182	99,0%	2,083	98,7%
	ΕΕ	652	1,3%	204	0,4%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,054	2,2%	306	0,6%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	1,027	2,1%	29	0,1%	28	1,3%
Πλήρους απασχόλησης		47,909	99,1%	54,340	99,3%	1,874	88,8%
Μερικής απασχόλησης		433	0,9%	381	0,7%	236	11,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			46,2		56,5		50,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0,8		-		-
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3		-		-
Μέγεθος επιχείρησης			39,8		1,6		5,2
Μέσο εισόδημα			5,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	46,251	95,7%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	2,091	4,3%	0	0%	0	0%
Βάρδιες	Ναι	23,671	49,0%	0	0%	0	0%
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	21,327	44,1%	32,879	60,1%	1,072	50,8%
Εργ. Κυριακή	Ναι	25,861	53,5%	39,915	72,9%	1,330	63,0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	1,071	2,2%	885	1,6%	53	2,5%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 22: Η θέση εργασίας Η 410

Θέση εργασίας Η 410 **2009: 31.064** 2010: 30.730 **-1,1 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	29,823	100,0%	306	100,0%	0,935	100,0%
Φύλο	Άνδρες	17,868	59,9%	0	0%	0,535	57,2%
	Γυναίκες	11,955	40,1%	306	100,0%	0,400	42,8%
Ηλικία			40,5		37,5		35,8
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,3		3,2		2,6
Υπηκοότητα	Ελλάδα	29,521	99,0%	306	100,0%	0,935	100,0%
	ΕΕ	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	302	1,0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		29,449	98,7%	306	100,0%	0,914	97,8%
Μερικής απασχόλησης		374	1,3%	0	0%	0,020	2,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,5		40,0		35,0
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2		-		-
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2		-		-
Μέγεθος επιχείρησης			53,3		4,3		5,0
Μέσο εισόδημα			5,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	27,803	93,2%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	2,020	6,8%	0	0%	0	0%
Βάρδιες	Ναι	4,214	14,1%	0	0%	0	0%
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	2,469	8,3%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,639	8,8%	0	0%	203	21,7%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0,425	1,4%	0	0%	535	57,2%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

και Κυριακή, ενώ το ποσοστό είναι ακόμη μεγαλύτερο στους αυτοαπασχολούμενους, που αποτελούν τους μισούς απασχολουμένους σε αυτή τη θέση εργασίας. Αν στους μισθωτούς το εισόδημα είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο, στους αυτοαπασχολούμενους αναμένεται ακόμη πιο υψηλό. Πρόκειται δηλαδή για μια ξεχωριστή ομάδα εργαζομένων με σκληρές συνθήκες εργασίας, οι οποίες όμως ανταμείβονται με σημαντικά υψηλότερες αποδοχές. Είναι πολύ πιθανό να πρόκειται για ένα σχετικά αποκομμένο από τους υπόλοιπους εργαζομένους επάγγελμα, μια σχετικά στεγανή θέση εργασίας.

Η θέση εργασίας Η 410 (Πίνακας 22) περιλαμβάνει τους υπαλλήλους γραφείου, λογιστηρίου και χειριστές Η/Υ χωρίς ιδιαίτερες ειδικεύσεις στον τομέα των μεταφορών. Η διαφορά με αντίστοιχη θέση στον Ζ τομέα είναι κυρίως στις αμοιβές, που εδώ είναι σημαντικά υψηλότερες, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης είναι λίγο χαμηλότερο. Αυτό αποτελεί ακόμη μια απόδειξη της διαφοροποίησης των επαγγελμάτων ανάλογα με τον τομέα στον οποίο ασκούνται. Οι επιχειρήσεις είναι σημαντικά μεγαλύτερες από αυτές αντίστοιχων θέσεων εργασίας σε άλλους τομείς, ενώ, όπως και εκεί, η συντριπτική πλειονότητα ανήκει στους πολίτες ελληνικής υποκοότητας. Ενώ όμως στις αντίστοιχες θέσεις κυριαρχούν οι γυναίκες, σε αυτήν υπάρχει ισοδυναμία μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επίσης, η θέση αυτή ελάχιστα συρρικνώθηκε κατά το πρώτο έτος της κρίσης.

Συμπεράσματα

Από τη μέχρι τώρα παρουσίαση των βασικών θέσεων εργασίας των τομέων Γ, Στ και Η προκύπτει ότι οι τομείς αυτοί περιλαμβάνουν αρκετά διαφοροποιημένες θέσεις εργασίας που κάθε μία καταλαμβάνει μικρό μέρος της συνολικής απασχόλησής τους. Τα βασικά χαρακτηριστικά των θέσεων αυτών είναι το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και οι χαμηλές αμοιβές, ιδίως για τον τομέα Γ, της μεταποίησης, και λιγότερο για τον τομέα Η, των μεταφορών. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι μεγάλες θέσεις εργασίας του τομέα Γ αποφέρουν εισόδημα κάτω του μέσου όρου. Ακόμη και σε θέσεις εργασίας που περιλαμβάνουν τα ίδια επαγγέλματα, οι αμοιβές είναι σημαντικά χαμηλότερες στον τομέα Γ σε σύγκριση με τον Η.

Η διαφορά αυτή εν μέρει αίρεται από τον μεγαλύτερο χρόνο εργασίας που επικρατεί στον τομέα Η σε σχέση με τον Γ, παρ' ότι και στη μεταποίηση ο χρόνος εργασίας είναι ιδιαίτερα υψηλός, άνω των 40 ωρών εβδομαδιαίως.

Ένα ακόμη εύρημα είναι ότι η πλειονότητα των θέσεων εργασίας που έχουν χαμηλή εξειδίκευση αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από μισθωτούς, ενώ αντίθετα στους τεχνίτες κάθε είδους υπάρχει από σημαντικό έως πλειοψηφικό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων. Η γνώση κάποιας τέχνης επομένως, είναι αρκετά πιθανό να οδηγήσει έναν εργαζόμενο στην αυτοαπασχόληση, ένδειξη της μικρής ποσότητας κεφαλαίου που απαιτείται για να γίνει δυνατό σε κάποιον εργαζόμενο να ασκήσει την τέχνη που γνωρίζει χωρίς την υπαγωγή του σε μία μεγαλύτερη παραγωγική μονάδα. Εξαίρεση αυτού του γενικού κανόνα αποτελούν οι οδηγοί του τομέα Γ, οι οποίοι, αν και θεωρούνται σχετικά ειδικευμένοι, εργάζονται αποκλειστικά ως μισθωτοί.

Στις περισσότερες θέσεις εργασίας της μεταποίησης οι γυναίκες αποτελούν ισχνή μειοψηφία με την εξαίρεση των θέσεων εργασίας των χειριστών μηχανών (Γ 820), των τεχνητών επεξεργασίας τροφίμων (Γ 740) και, πιο αναμενόμενα, των τεχνιτών υφαντουργίας

Πίνακας 23: Η θέση εργασίας Ζ 520

Θέση εργασίας Ζ 520 Σύνολο απασχόλησης: **2009: 291.825** 2010: 283.838 **-2,7 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	209,534		26,965		55,326	
Φύλο	Άνδρες	81,104	38,7%	19,061	70,7%	14,957	27,0%
	Γυναίκες	128,430	61,3%	7,904	29,3%	40,369	73,0%
Ηλικία			35,2		42,8		40,8
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,0		2,3		2,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	193,831	92,5%	24,236	89,9%	53,755	97,2%
	ΕΕ	2,647	1,3%	105	0,4%	0,199	0,4%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	9,779	4,7%	477	1,8%	1,189	2,1%
	Υπόλοιπος κόσμος	3,278	1,6%	2,148	8,0%	0,183	0,3%
Πλήρους απασχόλησης		195,379	93,2%	25,682	95,2%	45,751	82,7%
Μερικής απασχόλησης		14,156	6,8%	1,283	4,8%	9,575	17,3%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			42,0		50,0		42,7
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			20,5		1,3		5,1
Μέσο εισόδημα			3,4				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	188,131	89,8%				
	Προσωρινή εργασία	21,403	10,2%				
Βάρδιες	Ναι	46,283	22,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	9,810	4,7%	2,368	8,8%	3,664	6,6%
Εργ. Κυριακή	Ναι	20,830	9,9%	7,892	29,3%	15,803	28,6%
Δεύτερη εργασία	Ναι	3,761	1,8%	1,016	3,8%	2,829	5,1%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 24: Η θέση εργασίας Ζ 130

Θέση εργασίας Ζ 130 **2009: 232.951** 2010: 214.263 **-8,0 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	2,876		228,303		1,772	
Φύλο	Άνδρες	1,764	61,3%	154,966	67,9%	1,174	66,2%
	Γυναίκες	1,112	38,7%	73,337	32,1%	598	33,8%
Ηλικία			40,4		45,4		45,2
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,5		2,8		3,2
Υπηκοότητα	Ελλάδα	2,785	96,8%	224,193	98,2%	1,751	98,8%
	ΕΕ	0	0%	2,112	0,9%	21	1,2%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	22	0,8%	1,464	0,6%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	70	2,4%	0,534	0,2%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		2,830	98,4%	226,333	99,1%	1,543	87,0%
Μερικής απασχόλησης		46	1,6%	1,970	0,9%	230	13,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			44,9		51,3		40,9
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			1,1				
Μέγεθος επιχείρησης			31,3		3,2		5,0
Μέσο εισόδημα			5,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	2,744	95,4%				
	Προσωρινή εργασία	132	4,6%				
Βάρδιες	Ναι	404	14,0%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	0	0%	13,850	6,1%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	110	3,8%	52,588	23,0%	419	23,7%
Δεύτερη εργασία	Ναι	204	7,1%	8,116	3,6%	21	1,2%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

και ειδών ένδυσης (Γ 742) και των ανειδίκευτων εργατών (Γ 930). Αναμενόμενη είναι και η πλειοψηφική συμμετοχή των γυναικών στους υπαλλήλους γραφείου, λογιστηρίου κ.λπ. (Γ 410) του τομέα Γ. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι με βάση τον κλασικό διαχωρισμό, στα «μπλε κολάρα» κυριαρχούν οι άντρες, ενώ στα «λευκά κολάρα» του τομέα Γ πλειοψηφούν οι γυναίκες.

Στις τρεις βασικές θέσεις εργασίας του τομέα Στ, των κατασκευών, η συμμετοχή των γυναικών είναι ελάχιστη, τόσο στους μισθωτούς όσο και στους αυτοαπασχολούμενους. Το ίδιο ισχύει και για τις θέσεις εργασίας των οδηγών, ανεξαρτήτως τομέα.

Επίσης παρατηρείται ότι στις περισσότερες θέσεις εργασίας όπου υπάρχει αξιοπρόσεκτο ποσοστό γυναικών, το μερίδιό τους είναι μεγαλύτερο στους μισθωτούς και μειώνεται σημαντικά στους αυτοαπασχολούμενους. Αυτό αντιστρέφεται μόνο εκεί όπου αποτελούν μεγάλο μέρος της απασχόλησης, δηλαδή στην ένδυση, όπου ακμάζει η εργασία με τη μέθοδο του φασόν που εξασκείται κυρίως από γυναίκες. Το συγκριτικά μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών στους μισθωτούς σε σύγκριση με τους αυτοαπασχολούμενους φανερώνει ότι είναι πιο εύκολη η πρόσβαση των γυναικών στα δυσπρόσιτα για αυτές επαγγέλματα μέσω της μισθωτής εργασίας και όχι μέσω της αυτοαπασχόλησης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκριση αντίστοιχων θέσεων εργασίας, δηλαδή θέσεων που περιλαμβάνουν το ίδιο επάγγελμα σε διαφορετικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Μια πρώτη τέτοια σύγκριση είναι αυτή μεταξύ των θέσεων Η 410 και Γ 410 και Ζ 410, των υπαλλήλων γραφείου, λογιστηρίου και Η/Υ χωρίς ιδιαίτερες εξειδικεύσεις, στους αντίστοιχους τομείς. Παρατηρούμε αρχικά ότι πιο μαζική είναι η θέση των μεταφορών, Η, και όχι της μεταποίησης, Γ, φανερώνοντας μεγαλύτερη ανάγκη διοικητικής υποστήριξης στον τομέα των μεταφορών. Στη θέση εργασίας των μεταφορών οι γυναίκες είναι ποσοστιαία πιο λίγες από τις αντίστοιχες της μεταποίησης και του εμπορίου. Είναι πιθανό να υπάρχει σύνδεση των οδηγών (που είναι σχεδόν όλοι άντρες) και των λοιπών επαγγελμάτων στον τομέα Η και αυτό να εξηγεί τη διαφορά. Επιπρόσθετα, έχει παρατηρηθεί και σε άλλες θέσεις εργασίας (βλ. στη συνέχεια) ότι η συμμετοχή των γυναικών μειώνεται σε θέσεις εργασίας που παρουσιάζουν καλύτερα χαρακτηριστικά για τους εργαζομένους. Αυτό ισχύει και για τη θέση Η 410, γιατί ενώ η άτυπη εργασία και οι βάρδιες είναι πιο πολλές, το εισόδημα είναι σημαντικά υψηλότερο από τις αντίστοιχες θέσεις του τομέα Γ και Ζ, παρ' ότι το μορφωτικό επίπεδο είναι ελαφρώς χαμηλότερο. Το γεγονός αυτό αποτελεί σαφή ένδειξη ότι πρόκειται για μια διαχωρισμένη και σχετικά προνομιούχο θέση εργασίας που απευθύνεται βέβαια σε εργαζομένους οι οποίοι δεν έχουν ιδιαίτερα υψηλά προσόντα.

Η σύγκριση μεταξύ των θέσεων εργασίας των οδηγών στους τρεις τομείς (Γ 830 και Η 830 και Ζ 830) παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον. Παρατηρείται συντριπτική πλειοψηφία των αντρών, γεγονός αναμενόμενο. Επίσης, πολύ μεγάλο είναι το ποσοστό της πλήρους απασχόλησης, αλλά και ο χρόνος εργασίας, που δείχνει ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα έχει τέτοια χαρακτηριστικά, ώστε δύσκολα μπορεί να πραγματοποιηθεί με μειωμένο ωράριο. Πρόκειται για θέσεις εργασίας χρονικά επιβαρυμένες, με την επιβάρυνση να είναι ακόμη μεγαλύτερη για τους οδηγούς του τομέα Η και ιδίως για τους αυτοαπασχολούμε-

Πίνακας 25: Η θέση εργασίας Z 721

Θέση εργασίας Z 721 **2009: 46.828** 2010: 46738 **-0,2 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	25,418		19,400		2,010	
Φύλο	Άνδρες	24,944	98,1%	19,400	100,0%	2,010	100,0%
	Γυναίκες	473	1,9%	0	0%	0	0%
Ηλικία			34,3		44,0		27,1
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,7		2,4		2,6
Υπηκοότητα	Ελλάδα	23,591	92,8%	19,371	99,8%	2,010	100,0%
	ΕΕ	128	0,5%	29	0,2%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,528	6,0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	171	0,7%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		25,067	98,6%	19,262	99,3%	1,426	70,9%
Μερικής απασχόλησης		351	1,4%	139	0,7%	584	29,1%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			43,4		50,2		38,6
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			21,3		2,7		5,0
Μέσο εισόδημα			4,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	23,432	92,2%				
	Προσωρινή εργασία	1,986	7,8%				
Βάρδιες	Ναι	609	2,4%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	508	2,0%	112	0,6%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	784	3,1%	1,229	6,3%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	660	2,6%	970	5,0%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 26: Η θέση εργασίας Ζ 410

Θέση εργασίας Ζ 410 2009: 39.723 2010: 40.327 +1,5 %		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	37,744		87		1,892	
Φύλο	Άνδρες	11,277	29,9%	0	0%	1,062	56,1%
	Γυναίκες	26,467	70,1%	87	100,0%	0,830	43,9%
Ηλικία			36,5		43,6		36,5
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,5		3,0		3,9
Υπηκοότητα	Ελλάδα	37,244	98,7%	87	100,0%	1,892	100,0%
	ΕΕ	327	0,9%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	173	0,5%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		36,240	96,0%	87	100,0%	1,499	79,2%
Μερικής απασχόλησης		1,504	4,0%	0	0%	0,393	20,8%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,3		42,5		37,2
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			28,1		3,8		6,9
Μέσο εισόδημα			4,4				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	36,914	97,8%				
	Προσωρινή εργασία	830	2,2%				
Βάρδιες	Ναι	1,224	3,2%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	310	0,8%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	536	1,4%	0	0%	66	3,5%
Δεύτερη εργασία	Ναι	551	1,5%	0	0%	193	10,2%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 27: Η θέση εργασίας Ζ 830

Θέση εργασίας Ζ 830 **2009: 29.808** 2010: 23.749 **-20,3 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	26,630		1,894		1,285	
Φύλο	Άνδρες	25,854	97,1%	1,894	100,0%	1,285	100,0%
	Γυναίκες	775	2,9%	0	0%	0	0%
Ηλικία			36,2		44,0		31,8
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,7		2,1		2,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	25,577	96,0%	1,755	92,7%	1,285	100,0%
	ΕΕ	252	0,9%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	768	2,9%	138	7,3%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	33	0,1%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		26,151	98,2%	1,894	100,0%	1,234	96,0%
Μερικής απασχόλησης		479	1,8%	0	0%	51	4,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			43,3		51,2		47,9
Πληρωμένες υπερωρίες			0,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			30,3		3,0		5,0
Μέσο εισόδημα			4,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	25,483	95,7%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	1,147	4,3%	0	0%	0	0%
Βάρδιες	Ναι	2,811	10,6%	0	0%	0	0%
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	2,924	11,0%	935	49,4%	468	36,4%
Εργ. Κυριακή	Ναι	1,730	6,5%	442	23,3%	127	9,9%
Δεύτερη εργασία	Ναι	792	3,0%	212	11,2%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 28: Η θέση εργασίας Ζ 420

Θέση εργασίας Ζ 420 **2009: 25.639** 2010: 26.981 **+5,2 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	23,012		624		2,004	
Φύλο	Άνδρες	1,369	5,9%	169	27,1%	170	8,5%
	Γυναίκες	21,643	94,1%	455	72,9%	1,833	91,5%
Ηλικία			35,2		47,1		41,8
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,1		3,3		3,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	21,685	94,2%	624	100,0%	2,004	100,0%
	ΕΕ	264	1,1%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,063	4,6%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		18,707	81,3%	494	79,2%	1,786	89,1%
Μερικής απασχόλησης		4,305	18,7%	130	20,8%	218	10,9%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			38,1		45,8		41,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			35,1		1,8		5,5
Μέσο εισόδημα			3,0				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	20,376	88,5%				
	Προσωρινή εργασία	2,636	11,5%				
Βάρδιες	Ναι	12,686	55,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	892	3,9%	079	12,7%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	1,010	4,4%	195	31,3%	134	6,7%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0	0%	0	0%	83	4,2%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

νους. Μία ακόμη σημαντική διαφορά αφορά το ποσοστό αυτοαπασχολούμενων που είναι σχεδόν μηδενικό στον τομέα Γ, ενώ στις μεταφορές (τομέας Η) οι αυτοαπασχολούμενοι είναι ελαφρώς περισσότεροι από τους μισθωτούς. Η σημαντικότερη βέβαια διαφορά εντοπίζεται στο εισόδημα, που είναι σημαντικά υψηλότερο στην Η 830 σε σχέση με τη Γ 830. Μπορεί να υποστηριχτεί ότι αυτή η θέση εργασίας περιγράφει μία ιδιαίτερη κατάσταση με δύσκολες συνθήκες εργασίας, που αμείβεται όμως αρκετά ικανοποιητικά.

Σε σύγκριση με τις δύο παραπάνω η Ζ 830 έχει ενδιάμεσο χρόνο εργασίας, που ανταναλά την ενδιάμεση θέση του τομέα Ζ ως προς το χρόνο εργασίας, ευρισκόμενος μεταξύ των τομέων Γ και Η. Το ίδιο ισχύει και για την ατυπική εργασία. Η πλήρης απασχόληση είναι και εδώ ο κανόνας. Το μέσο εισόδημα είναι κατώτερο ακόμη και από αυτό της Γ 830. Αυτό δείχνει ότι οι οδηγοί εργάζονται με χειρότερες συνθήκες και αμείβονται λιγότερο από τον τομέα Γ, γεγονός που φανερώνει την τομεακή διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών του ίδιου επαγγέλματος και τη χειρότερη θέση στην οποία βρίσκονται οι εργαζόμενοι του τομέα Ζ γενικότερα, όπως θα φανεί εξάλλου και από τις άλλες θέσεις εργασίας αυτού του τομέα που θα εξεταστούν στη συνέχεια.

4.4 Οι κύριες θέσεις εργασίας του τομέα του χονδρικού και λιανικού εμπορίου

Η πλέον μαζική θέση εργασίας των μισθωτών και η δεύτερη συνολικά είναι η Ζ 520 (Πίνακας 23), που αφορά τους πωλητές του τομέα του χονδρικού και λιανικού εμπορίου. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες είναι λίγοι, κυρίως γιατί οι αυτοαπασχολούμενοι στον τομέα του εμπορίου κατατάσσονται στον κωδικό 130, που αφορά τους διευθύνοντες μικρών επιχειρήσεων, δηλαδή τους «καταστηματάρχες». Ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων περιλαμβάνει κυρίως αυτούς που εργάζονται στις υπαίθριες αγορές. Στους μισθωτούς, που είναι και η μεγάλη πλειονότητα, παρατηρείται κυριαρχία των γυναικών και των Ελλήνων υπηκόων. Ο χρόνος εργασίας είναι αρκετά υψηλός και σχετικά πολλές και οι υπερωρίες. Το εισόδημα είναι αρκετά χαμηλό, από τα χαμηλότερα που έχουμε συναντήσει έως τώρα, ενώ το μορφωτικό επίπεδο κινείται στον μέσο όρο. Υπάρχουν πολλές βάρδιες αλλά μειωμένη εργασία την Κυριακή και μικρό ποσοστό δεύτερης εργασίας. Η ηλικία είναι σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο, κάνοντας αυτή τη θέση εργασίας νεανική υπόθεση και πολύ πιθανό μια εργασία εισόδου στην αγορά εργασίας. Τόσο το εισόδημα όσο και ο χρόνος εργασίας και οι πολλές βάρδιες κατατάσσουν τη συγκεκριμένη θέση εργασίας σε αυτές με τα λιγότερο επιθυμητά χαρακτηριστικά. Η μείωση της απασχόλησης σε αυτή τη θέση είναι λίγο επάνω από τον μέσο όρο του τομέα Ζ, σχετικά μικρή, όπως και η συνολική μείωση αυτού του τομέα κατά το έτος 2009.

Η θέση εργασίας Ζ 130 (Πίνακας 24) αφορά όπως είδαμε τους διευθύνοντες και τους προϊσταμένους μικρών επιχειρήσεων. Όπως είναι αναμενόμενο, αυτοί συγκεντρώνονται στον τομέα Ζ και είναι αυτοαπασχολούμενοι. Ωστόσο, υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό μισθωτών, που αφορά όμως μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις. Αντίθετα, το μέσο μέγεθος της επιχείρησης του κάθε αυτοαπασχολούμενου είναι 3,2 άτομα. Πρόκειται για μια πολύ μαζική θέση εργασίας, αντανάκλαση του εκτεταμένου μικρεμπορίου που υπάρχει στην Ελλάδα. Η συμμετοχή των γυναικών είναι αρκετά υψηλή, ιδίως για αυτοαπασχολούμενους και η συντριπτική πλειοψηφία έχει ελληνική υπηκοότητα.

Πίνακας 29: Η θέση εργασίας Θ 511

Θέση εργασίας Θ 511 **2009: 156.514** 2010: 148.068 **-5,4 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	122,661		7,948		25,905	
Φύλο	Άνδρες	65,650	53,5%	5,005	63,0%	9,379	36,2%
	Γυναίκες	57,011	46,5%	2,943	37,0%	16,526	63,8%
Ηλικία			33,8		43,9		40,5
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,8		2,3		2,3
Υπηκοότητα	Ελλάδα	95,629	78,0%	7,849	98,8%	25,473	98,3%
	ΕΕ	6,114	5,0%	99	1,2%	236	0,9%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	16,053	13,1%	0	0%	027	0,1%
	Υπόλοιπος κόσμος	4,865	4,0%	0	0%	169	0,7%
Πλήρους απασχόλησης		109,860	89,6%	7,948	100,0%	23,030	88,9%
Μερικής απασχόλησης		12,801	10,4%	0	0%	2,876	11,1%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			43,3		58,7		50,0
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			16,3		2,6		5,0
Μέσο εισόδημα			3,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	89,791	73,2%				
	Προσωρινή εργασία	32,870	26,8%				
Βάρδιες	Ναι	50,071	40,8%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	60,633	49,4%	3,069	38,6%	10,622	41,0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	98,023	79,9%	7,074	89,0%	22,979	88,7%
Δεύτερη εργασία	Ναι	2,231	1,8%	673	8,5%	1,707	6,6%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Ο χρόνος εργασίας είναι αρκετά υψηλός, αναμενόμενο εξάλλου για αυτοαπασχολούμενους, με τις γενικές παρατηρήσεις για την ένταση της εργασίας να ισχύουν ειδικά για αυτή την περίπτωση. Η νυχτερινή εργασία είναι περιορισμένη, αλλά όχι η εργασία τις Κυριακές. Τέλος, το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ελαφρώς κάτω του μέσου. Οι μισθωτοί έχουν σχετικά υψηλό εισόδημα, αλλά για τη μεγάλη πλειονότητα, που είναι οι αυτοαπασχολούμενοι, δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, επομένως δεν μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα. Ούτως ή άλλως, η συγκεκριμένη θέση εργασίας λόγω του μεγέθους και των χαρακτηριστικών της αναμένεται να παρουσιάζει μεγάλη διασπορά στα εισοδήματα.

Η μεγάλη πτώση της απασχόλησης σε αυτή τη θέση, πολύ μεγαλύτερη από τη μείωση της απασχόλησης του τομέα Ζ συνολικά, φανερώνει το πλήγμα που δέχτηκε αυτό το μεγάλο καταφύγιο για την απασχόληση στην Ελλάδα ήδη από τον πρώτο χρόνο της κρίσης.

Η θέση εργασίας Ζ 721 (Πίνακας 25) περιλαμβάνει τους μηχανικούς του τομέα Ζ. Προφανώς αφορά το τμήμα αυτού του τομέα που ασχολείται με την επισκευή οχημάτων. Η απασχόληση είναι σχεδόν μοιρασμένη μεταξύ μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, δίνοντας παραστατικά την εικόνα μιας θέσης εργασίας που μοιράζεται μεταξύ των αντιπροσωπειών και των μικρών συνεργείων. Είναι επίσης εντυπωσιακό το 100% των ανδρών στους αυτοαπασχολούμενους και το αντίστοιχο 98% για τους μισθωτούς. Η μεγάλη επίσης πλειοψηφία αποτελείται από Έλληνες υπήκοους, οι οποίοι εργάζονται σχεδόν αποκλειστικά με πλήρη απασχόληση. Εντύπωση προξενεί ο πολύ υψηλός χρόνος εργασίας, σχετικά υψηλότερος στους μισθωτούς, ο οποίος ατυχώς συνοδεύεται από ένα μέτριο εισόδημα. Τουλάχιστον δεν παρατηρείται εκτεταμένη εργασία με βάρδιες, νυχτερινή ή τις Κυριακές. Η απασχόληση σε αυτή τη θέση παρουσιάζει ελάχιστη μείωση κατά το πρώτο έτος της κρίσης.

Η θέση εργασίας Ζ 410 (Πίνακας 26) αφορά το πολυπληθές επάγγελμα των υπάλληλων γραφείου, λογιστηρίου και χειριστών Η/Υ, που διενεργείται στον τομέα Ζ. Και πάλι κυριαρχούν οι γυναίκες, και φυσικά οι μισθωτοί, ενώ το μορφωτικό επίπεδο είναι ελαφρώς βελτιωμένο. Και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά δεν αλλάζουν ιδιαίτερα σε σχέση με την αντίστοιχη θέση Γ 410, εκτός από την ηλικία, που είναι σημαντικά μικρότερη, και το εισόδημα, που και αυτό είναι αρκετά χαμηλότερο. Πρόκειται για ακόμη μια σημαντική διαφορά που παρατηρείται μεταξύ εργαζομένων στο ίδιο επάγγελμα αλλά σε διαφορετικό τομέα δραστηριότητας. Τουλάχιστον οι βάρδιες και η νυχτερινή εργασία ή η εργασία τις Κυριακές είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Αντί όμως για μείωση, στη θέση αυτή παρατηρήθηκε αύξηση της απασχόλησης κατά το 2010, γεγονός αρκετά σημαντικό.

Ραγδαία μείωση της απασχόλησης παρουσίασε η θέση Ζ 830 (Πίνακας 27), που αφορά τους οδηγούς οχημάτων του τομέα Ζ. Η μείωση αυτή δεν συμβαδίζει ούτε με τη γενικότερη μείωση του τομέα Ζ ούτε με τη μείωση των οδηγών ανεξαρτήτως τομέα και φανερώνει κάποια διαδικασία αναδιάρθρωσης στο μεταφορικό τμήμα του τομέα αυτού. Στα χαρακτηριστικά της θέσης αυτής συγκαταλέγονται η νεαρή ηλικία των απασχολούμενων και το μέτριο μορφωτικό τους επίπεδο. Οι περισσότεροι εργάζονται με πλήρη απασχόληση με σχετικά χαμηλό ποσοστό βαρδιών και νυχτερινών. Ο χρόνος εργασίας είναι ιδιαίτερα αυξημένος, όπως και οι υπερωρίες, αρκετές από τις οποίες είναι απλήρωτες. Το εισόδημα είναι και αυτό ελαφρώς κάτω του μέσου όρου. Φυσικά,

Πίνακας 30: Η θέση εργασίας Θ 130

Θέση εργασίας Θ 130 **2009: 85.406** 2010: 86.671 **+1,5 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	1,172		82,791		1,443	
Φύλο	Άνδρες	816	69,6%	57,306	69,2%	0,627	43,5%
	Γυναίκες	357	30,4%	25,485	30,8%	0,816	56,5%
Ηλικία			35,9		44,6		52,4
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,6		2,5		2,6
Υπηκοότητα	Ελλάδα	1,172	100,0%	79,935	96,6%	1,394	96,6%
	ΕΕ	0	0%	1,237	1,5%	49	3,4%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	1,053	1,3%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	566	0,7%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		1,051	89,7%	81,790	98,8%	1,193	82,7%
Μερικής απασχόλησης		121	10,3%	1,001	1,2%	250	17,3%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			43,2		59,8		47,8
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,5				
Μέγεθος επιχείρησης			25,8		3,4		8,9
Μέσο εισόδημα			5,2				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	1,015	86,6%				
	Προσωρινή εργασία	157	13,4%				
Βάρδιες	Ναι	201	17,2%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	385	32,8%	41,432	50,0%	346	24,0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	912	77,8%	73,797	89,1%	1,362	94,4%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0	0%	6,119	7,4%	166	11,5%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 31: Η θέση εργασίας Θ 910

Θέση εργασίας Θ 910 **2009: 28.431** 2010: 28.912 **+1,7 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	26,099		137		2,195	
Φύλο	Άνδρες	2,380	9,1%	26	19,2%	0	0%
	Γυναίκες	23,718	90,9%	111	80,8%	2,195	100,0%
Ηλικία			40,8		50,1		47,7
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,1		4,1		2,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	14,780	56,6%	90	65,8%	2,195	100,0%
	ΕΕ	2,835	10,9%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	6,041	23,1%	47	34,2%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	2,444	9,4%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		23,750	91,0%	137	100,0%	1,827	83,2%
Μερικής απασχόλησης		2,349	9,0%	0	0%	368	16,8%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			42,3		61,3		46,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			21,9		1,0		5,0
Μέσο εισόδημα			3,1				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	15,397	59,0%				
	Προσωρινή εργασία	10,702	41,0%				
Βάρδιες	Ναι	7,367	28,2%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	6,020	23,1%	0	0%	382	17,4%
Εργ. Κυριακή	Ναι	17,785	68,1%	111	80,8%	1,679	76,5%
Δεύτερη εργασία	Ναι	309	1,2%	0	0%	127	5,8%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 32: Η θέση εργασίας I 310

Θέση εργασίας I 310 **2009: 16.634** 2010: 17.891 **+7,6 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	15,421		1,213		0	
Φύλο	Άνδρες	11,790	76,5%	1,213	100,0%		
	Γυναίκες	3,631	23,5%	0	0%		
Ηλικία			34,5		39,9		
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,3		3,7		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	15,421	100,0%	1,213	100,0%		
	ΕΕ	0	0%	0	0%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%		
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%		
Πλήρους απασχόλησης		15,390	99,8%	1,034	85,2%		
Μερικής απασχόλησης		30	0,2%	180	14,8%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,5		42,6		
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,6				
Μέγεθος επιχείρησης			70,7		1,0		
Μέσο εισόδημα			5,5				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	14,777	95,8%	0	0%		
	Προσωρινή εργασία	644	4,2%	0	0%		
Βάρδιες	Ναι	3,245	21,0%	0	0%		
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	3,370	21,9%	60	5,0%		
Εργ. Κυριακή	Ναι	3,244	21,0%	372	30,7%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	0	0%	0	0%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 33: Η θέση εργασίας ΙΑ 410

Θέση εργασίας ΙΑ 410 **2009: 25.329** 2010: 25.643 **+1,2 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	25,112		217		0	
Φύλο	Άνδρες	11,077	44,1%	217	100,0%		
	Γυναίκες	14,035	55,9%	0	0%		
Ηλικία			39,4		62,0		
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,6		2,0		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	24,783	98,7%	217	100,0%		
	ΕΕ	0	0%	0	0%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	329	1,3%	0	0%		
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%		
Πλήρους απασχόλησης		24,303	96,8%	217	100,0%		
Μερικής απασχόλησης		809	3,2%	0	0%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			39,2		38,7		
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,4				
Μέγεθος επιχείρησης			35,1		1,0		
Μέσο εισόδημα			5,8				-
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	23,301	92,8%				
	Προσωρινή εργασία	1,811	7,2%				
Βάρδιες	Ναι	402	1,6%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	0	0%	217	100,0%		
Εργ. Κυριακή	Ναι	0	0%	0	0%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	55	0,2%	0	0%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 34: Η θέση εργασίας ΙΓ 211

Θέση εργασίας ΙΓ 211 **2009: 47.739** 2010: 46.376 **-2,9 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	13,622		33,820		297	
Φύλο	Άνδρες	9,339	68,6%	25,296	74,8%	223	75,1%
	Γυναίκες	4,283	31,4%	8,524	25,2%	074	24,9%
Ηλικία			35,6		44,5		34,7
Επίπεδο εκπαίδευσης			5,0		5,0		5,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	13,198	96,9%	33,542	99,2%	297	100,0%
	ΕΕ	0	0%	277	0,8%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	424	3,1%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		13,264	97,4%	33,390	98,7%	297	100,0%
Μερικής απασχόλησης		358	2,6%	430	1,3%	0	0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,4		45,0		40,8
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,7				
Μέγεθος επιχείρησης			44,8		5,4		60,7
Μέσο εισόδημα			6,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	12,643	92,8%				
	Προσωρινή εργασία	979	7,2%				
Βάρδιες	Ναι	170	1,2%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	0	0%	2,044	6,0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	351	2,6%	2,829	8,4%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	240	1,8%	564	1,7%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

όπως και στις υπόλοιπες θέσεις εργασίας των μεταφορών, κυριαρχούν οι άνδρες και επίσης οι μισθωτοί.

Στη θέση Ζ 420 (Πίνακας 28) περιλαμβάνονται οι ταμίες, οι υπάλληλοι πληροφόρησης και οι πράκτορες στοιχημάτων καθώς και συναφή επαγγέλματα, τα οποία ασκούνται στον τομέα Ζ. Πρόκειται κατά κόρον για μισθωτούς και σχεδόν αποκλειστικά για γυναίκες. Η ηλικία είναι ιδιαίτερα μικρή και το εκπαιδευτικό επίπεδο ακριβώς στον γενικό μέσο όρο. Ο χρόνος εργασίας είναι κάτω του μέσου όρου, αλλά υπάρχουν αρκετές υπερωρίες. Το μέσο εισόδημα είναι από τα χαμηλότερα που υπάρχουν, κατατάσσοντας αναμφισβήτητα αυτή τη θέση εργασίας στις λιγότερο επιθυμητές. Το ποσοστό των εργαζομένων ελληνικής υπηκοότητας είναι επίσης πολύ μεγάλο. Μεγάλο είναι και το μερίδιο της μερικής απασχόλησης, ενώ δεν παρατηρείται δεύτερη εργασία σε αυτή τη θέση. Αντίθετα, παρατηρείται πολύ μεγάλο ποσοστό βαρδιών, σε αντίθεση με τη νυχτερινή και την εργασία την Κυριακή.

Στη θέση αυτή όχι μόνο δεν υπήρξε μείωση απασχόλησης, αλλά αντίθετα σημειώθηκε εντυπωσιακή αύξησή της.

Συμπεράσματα

Ο τομέας Ζ του χονδρικού και λιανικού εμπορίου κυριαρχείται από σχετικά λίγες αλλά πολύ μαζικές θέσεις εργασίας. Από τις θέσεις εργασίας που παρουσιάστηκαν ως οι πιο μαζικές αυτού του τομέα, οι περισσότερες κυριαρχούνται από μισθωτούς. Εξαίρεση αποτελεί η θέση Ζ 130 που περιλαμβάνει τους, κατά κύριο λόγο αυτοαπασχολούμενους, διευθύνοντες και προϊστάμενους μικρών επιχειρήσεων, η οποία είναι επίσης πολύ μαζική, αφού περιέχει, εκτός των άλλων, και τους καταστηματάρχες και μικρεμπόρους, που είναι πολυάριθμοι στον τομέα αυτό. Η άλλη θέση εργασίας που συγκεντρώνει αρκετούς αυτοαπασχολούμενους είναι η Ζ 721 των μηχανικών από τον υποτομέα της επισκευής αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών που περιλαμβάνεται στον τομέα Ζ. Η θέση αυτή μοιράζεται μεταξύ αυτοαπασχολούμενων και μισθωτών, περιγράφοντας τη δομή των αντίστοιχων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, με τις πολλές μικρές ατομικές επιχειρήσεις δίπλα στα μεγάλα συνεργεία και αντιπροσωπείες.

Με την εξαίρεση αυτών των δύο, στις υπόλοιπες θέσεις εργασίας κυριαρχούν οι μισθωτοί, πολλοί από τους οποίους περιλαμβάνονται στην πλέον μαζική θέση εργασίας τους, τη Ζ 520. Επομένως, στον τομέα αυτό συγκεντρώνεται μεγάλο τμήμα της εργατικής τάξης της χώρας.

Η συμμετοχή των γυναικών είναι σημαντικότατη στις θέσεις εργασίας Ζ 520, Ζ420 και Ζ410 καθιστώντας αυτόν τον τομέα, τον τομέα των γυναικών. Όπως αναμενόταν είναι πολύ μικρή στα επαγγέλματα των οδηγών και των μηχανικών αυτοκινήτων. Γενικά η συμμετοχή των γυναικών ποικίλλει σημαντικά από θέση σε θέση εργασίας και παρουσιάζει μεγάλη συγκέντρωση σε όχι καλές (για τους εργαζόμενους) θέσεις εργασίας.

Ο χρόνος εργασίας, με την εξαίρεση των μηχανικών και των οδηγών που ακολουθούν την πορεία του αντίστοιχου επαγγέλματος και εργάζονται σημαντικά περισσότερο χρόνο, είναι λίγο πάνω από τις 40 ώρες την εβδομάδα, μικρότερος από τις θέσεις εργασίας που εξετάστηκαν νωρίτερα, ενώ και πάλι οι αυτοαπασχολούμενοι εργάζονται περισσότερο χρόνο από τους αντίστοιχους μισθωτούς.

Οι αμοιβές είναι χαμηλότερες σε σύγκρι-

Πίνακας 35: Η θέση εργασίας ΙΓ 240

Θέση εργασίας ΙΓ 240 **2009: 30.698** 2010: 27.880 **-10,0 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	13,826		16,520		622	
Φύλο	Άνδρες	6,639	48,0%	12,255	74,2%	112	18,1%
	Γυναίκες	7,187	52,0%	4,265	25,8%	509	81,9%
Ηλικία			35,5		45,1		37,3
Επίπεδο εκπαίδευσης			5,0		5,0		5,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	13,191	95,4%	16,520	100,0%	622	100,0%
	ΕΕ	635	4,6%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		13,462	97,4%	15,715	95,1%	622	100,0%
Μερικής απασχόλησης		364	2,6%	806	4,9%	0	0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,2		46,6		45,9
Πληρωμένες υπερωρίες			0,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,7				
Μέγεθος επιχείρησης			39,4		2,0		5,0
Μέσο εισόδημα			6,0				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	12,967	93,8%				
	Προσωρινή εργασία	859	6,2%				
Βάρδιες	Ναι	142	1,0%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	78	0,6%	23	5,0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	776	5,6%	1,644	10,0%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	185	1,3%	421	2,5%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 36: Η θέση εργασίας ΙΓ 410

Θέση εργασίας ΙΓ 410 **2009: 29.568** 2010: 25.251 **-14,6 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	26,010		1,500		2,059	
Φύλο	Άνδρες	5,591	21,5%	907	60,5%	426	20,7%
	Γυναίκες	20,419	78,5%	593	39,5%	1,633	79,3%
Ηλικία			35,4		43,9		36,2
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,5		3,5		3,5
Υπηκοότητα	Ελλάδα	25,075	96,4%	1,500	100,0%	2,059	100,0%
	ΕΕ	132	0,5%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	655	2,5%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	147	0,6%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		23,367	89,8%	1,500	100,0%	1,135	55,1%
Μερικής απασχόλησης		2,643	10,2%	0	0%	924	44,9%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			38,6		50,0		29,5
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,2				
Μέγεθος επιχείρησης			16,8		1,3		6,3
Μέσο εισόδημα			4,1				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	23,105	88,8%				
	Προσωρινή εργασία	2,905	11,2%				
Βάρδιες	Ναι	1,021	3,9%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	52	0,2%	199	13,3%	103	5,0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	659	2,5%	313	20,8%	380	18,5%
Δεύτερη εργασία	Ναι	703	2,7%	0	0%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 37: Η θέση εργασίας ΙΓ 341

Θέση εργασίας ΙΓ 341 **2009: 25.846** 2010: 24.694 **-4,5 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	18,140		6,553		1,152	
Φύλο	Άνδρες	4,896	27,0%	3,194	48,7%	200	17,4%
	Γυναίκες	13,244	73,0%	3,360	51,3%	952	82,6%
Ηλικία			32,8		44,2		39,2
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,5		4,4		4,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	17,952	99,0%	6,553	100,0%	1,152	100,0%
	ΕΕ	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0,189	1,0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		17,410	96,0%	6,553	100,0%	1,115	96,8%
Μερικής απασχόλησης		731	4,0%	0	0%	37	3,2%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			39,8		45,3		41,6
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			14,9		2,3		5,0
Μέσο εισόδημα			4,3				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	16,506	91,0%				
	Προσωρινή εργασία	1,634	9,0%				
Βάρδιες	Ναι	865	4,8%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	0	0%	100	1,5%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	69	0,4%	905	13,8%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	256	1,4%	215	3,3%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

ση με τους τομείς Γ και Η, ενώ το μορφωτικό επίπεδο είναι ελαφρώς υψηλότερο. Αυτό φανερώνει τη χειρότερη θέση στην οποία βρίσκονται οι εργαζόμενοι στις μαζικές θέσεις εργασίας του τομέα Ζ, σε σύγκριση με τους άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Τα ίδια επαγγέλματα αποφέρουν μικρότερο εισόδημα στον τομέα αυτό σε σύγκριση με οποιονδήποτε άλλον τομέα.

4.5 Οι κύριες θέσεις εργασίας στους τομείς των υπηρεσιών

Η μαζικότερη θέση εργασίας σε αυτούς τους τομείς είναι η Θ 511 (Πίνακας 29) που αφορά τους οικονόμους και τους εργαζομένους στις υπηρεσίες εστίασης στον τομέα Θ, παροχής καταλυμάτων και εστίασης. Πρόκειται για μια πολυπληθή θέση, όπως ήταν αναμενόμενο. Η συντριπτική πλειονότητα είναι μισθωτοί, ωστόσο εκτός από τους μικροϊδιοκτήτες στη θέση αυτή παρατηρείται ένα μεγάλο μερίδιο οικογενειακά εργαζομένων, κυρίως γυναικών, που φανερώνει τον τρόπο δόμησης της απασχόλησης στον κλάδο της εστίασης. Για τους μισθωτούς φαίνεται μια μικρή ανδρική πλειοψηφία. Το μορφωτικό επίπεδο είναι μέτριο για τους μισθωτούς και χαμηλό για τους υπολοίπους, ενώ το μέγεθος της επιχείρησης είναι ιδιαίτερα μικρό, περιγράφοντας την οικονομική δομή στις επιχειρήσεις εστίασης. Πολύ μεγάλο επίσης είναι το ποσοστό των προσωρινά εργαζομένων, λόγω της εποχικότητας του επαγγέλματος. Ο χρόνος εργασίας είναι επίσης αυξημένος, ενώ εντύπωση προξενεί η α-τυπικότητα της απασχόλησης με πολύ μεγάλα ποσοστά νυχτερινής εργασίας και εργασίας τις Κυριακές και με βάρδιες. Όμως το πιο χαρακτηριστικό είναι τα χαμηλά εισοδήματα, που σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους παράγοντες σίγουρα κατατάσσουν αυτή τη θέση εργασίας ως μια από τις χειρότερες για τους εργαζομένους. Η μείωση της απασχόλησης στον πρώτο χρόνο της κρίσης είναι σχετικά μεγάλη και μεγαλύτερη της γενικής μείωσης του τομέα Θ.

Η θέση εργασίας Θ 130 (Πίνακας 30) αφορά το γνωστό επάγγελμα των διευθυνόντων μικρών επιχειρήσεων που συναντήθηκε νωρίτερα σε άλλους τομείς και εδώ εξετάζεται για τον τομέα Θ. Και εδώ ο αριθμός των απασχολούμενων είναι σημαντικά μεγάλος και είναι κυρίως αυτοαπασχολούμενοι. Είναι κατά τεκμήριο ελληνικής υπηκοότητας πλήρους απασχόλησης με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης εκτός από τους λίγους μισθωτούς που ξεπερνούν κατά πολύ το μορφωτικό επίπεδο των εργοδοτών τους. Το εισόδημα των μισθωτών είναι σχετικά καλό, ωστόσο δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, αφού οι μισθωτοί αποτελούν μικρό μόνο μέρος της απασχόλησης. Σε αντίθεση με την πορεία του συγκεκριμένου επαγγέλματος σε άλλους τομείς, όπου γνώρισε μεγάλη μείωση, στον τομέα αυτό παρουσιάζει μια μικρή αύξηση, μάλλον αναμενόμενη, αφού ο τομέας είναι κατεξοχήν εξαγωγικός.

Η θέση εργασίας 910 του τομέα Θ (Πίνακας 31) αφορά τους οικιακούς βοηθούς, καθαριστές και εργαζομένους σε συναφή επαγγέλματα, που εργάζονται στον τομέα αυτό. Πρόκειται στη συντριπτική τους πλειονότητα για γυναίκες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Ένα μεγάλο μέρος τους κατάγεται από το εξωτερικό και οι περισσότεροι εργάζονται με πλήρη απασχόληση. Ο χρόνος εργασίας τους είναι σχετικά υψηλός, ενώ αντίθετα οι αμοιβές τους είναι ιδιαίτερα χαμηλές. Ταυτόχρονα, σχεδόν οι μισοί εργάζονται με προσωρινή εργασία και η μεγάλη τους πλειοψηφία εργάζεται και τις Κυριακές, ενώ πολλοί δουλεύουν νύχτα ή με βάρδιες.

Πίνακας 38: Η θέση εργασίας ΙΓ 310

Θέση εργασίας ΙΓ 310 **2009: 21.462** 2010: 18.758 **-12,6 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	9,599		10,904		959	
Φύλο	Άνδρες	5,022	52,3%	9,096	83,4%	285	29,8%
	Γυναίκες	4,577	47,7%	1,808	16,6%	673	70,2%
Ηλικία			34,4		39,8		39,3
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,4		4,1		3,3
Υπηκοότητα	Ελλάδα	9,086	94,6%	10,904	100,0%	959	100,0%
	ΕΕ	273	2,8%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	241	2,5%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		9,019	94,0%	10,504	96,3%	730	76,1%
Μερικής απασχόλησης		580	6,0%	400	3,7%	229	23,9%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,1		49,8		38,9
Πληρωμένες υπερωρίες			0,2				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			32,1		1,6		5,0
Μέσο εισόδημα			4,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	8,384	87,3%				
	Προσωρινή εργασία	1,215	12,7%				
Βάρδιες	Ναι	864	9,0%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	637	6,6%	1,883	17,3%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	814	8,5%	4,705	43,2%	301	31,4%
Δεύτερη εργασία	Ναι	91	1,0%	352	3,2%	110	11,4%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 39: Η θέση εργασίας ΙΕ 410

Θέση εργασίας ΙΕ 410 **2009: 101.843** 2010: 97.631 **-4,1 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	101,843		0		0	
Φύλο	Άνδρες	38,400	37,7%				
	Γυναίκες	63,443	62,3%				
Ηλικία			42,8				
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,5				
Υπηκοότητα	Ελλάδα	101,843	100,0%				
	ΕΕ	0	0%				
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%				
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%				
Πλήρους απασχόλησης		99,788	98,0%				
Μερικής απασχόλησης		2,055	2,0%				
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			38,5				
Πληρωμένες υπερωρίες			0,1				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			72,4				
Μέσο εισόδημα			5,8				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	85,606	84,1%				
	Προσωρινή εργασία	16,238	15,9%				
Βάρδιες	Ναι	3,075	3,0%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	1,932	1,9%				
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,270	2,2%				
Δεύτερη εργασία	Ναι	1,894	1,9%				

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 40: Η θέση εργασίας IE 512

Θέση εργασίας IE 512 **2009: 61.136** 2010: 57.225 **-6,4 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	61,136	100,0%	0		0	
Φύλο	Άνδρες	56,287	92,1%				
	Γυναίκες	4,849	7,9%				
Ηλικία			37,2				
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,8				
Υπηκοότητα	Ελλάδα	60,803	99,5%				
	ΕΕ	105	0,2%				
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%				
	Υπόλοιπος κόσμος	228	0,4%				
Πλήρους απασχόλησης		60,944	99,7%				
Μερικής απασχόλησης		192	0,3%				
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,5				
Πληρωμένες υπερωρίες			0,6				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			89,2				
Μέσο εισόδημα			6,3				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	58,048	94,9%				
	Προσωρινή εργασία	3,088	5,1%				
Βάρδιες	Ναι	50,463	82,5%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	49,963	81,7%				
Εργ. Κυριακή	Ναι	51,361	84,0%				
Δεύτερη εργασία	Ναι	1,723	2,8%				

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 41: Η θέση εργασίας ΙΕ 010

Θέση εργασίας ΙΕ 010 **2009: 58.106** 2010: 64.949 **+11,8 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	58,106	100,0%	0		0	
Φύλο	Άνδρες	50,518	86,9%				
	Γυναίκες	7,588	13,1%				
Ηλικία			34,6				
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,0				
Υπηκοότητα	Ελλάδα	58,090	100,0%				
	ΕΕ	16	0%				
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%				
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%				
Πλήρους απασχόλησης		58,106	100,0%				
Μερικής απασχόλησης		0	0%				
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,4				
Πληρωμένες υπερωρίες			0,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,6				
Μέγεθος επιχείρησης			118,6				
Μέσο εισόδημα			6,8				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	56,868	97,9%				
	Προσωρινή εργασία	1,238	2,1%				
Βάρδιες	Ναι	33,609	57,8%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	41,315	71,1%				
Εργ. Κυριακή	Ναι	44,174	76,0%				
Δεύτερη εργασία	Ναι	199	0,3%				

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 42: Η θέση εργασίας ΙΣτ 230

Θέση εργασίας ΙΣτ **230** **2009: 172.004** 2010: 165.954 **-3,5 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	152,814		19,094		97	
Φύλο	Άνδρες	57,922	37,9%	7,573	39,7%	97	100,0%
	Γυναίκες	94,892	62,1%	11,521	60,3%	0	0%
Ηλικία			41,6		39,6		43,6
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,9		4,8		5,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	150,576	98,5%	18,927	99,1%	54	55,8%
	ΕΕ	1,299	0,8%	134	0,7%	43	44,2%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	385	0,3%	32	0,2%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	554	0,4%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		131,823	86,3%	13,000	68,1%	97	100,0%
Μερικής απασχόλησης		20,991	13,7%	6,093	31,9%	0	0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			24,0		30,0		32,2
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			27,2		2,9		10,6
Μέσο εισόδημα			6,0				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	131,121	85,8%				
	Προσωρινή εργασία	21,693	14,2%				
Βάρδιες	Ναι	3,255	2,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	461	0,3%	0	0%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,241	1,5%	2,998	15,7%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	9,401	6,2%	825	4,3%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 43: Η θέση εργασίας ΙΣτ 232

Θέση εργασίας ΙΣτ **232** **2009: 83.663** 2010: 84.570 **+1,1 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	83,314		349		0	
Φύλο	Άνδρες	24,439	29,3%	0	0%		
	Γυναίκες	58,875	70,7%	349	100,0%		
Ηλικία			41,8		43,6		
Επίπεδο εκπαίδευσης			5,0		5,3		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	82,934	99,5%	349	100,0%		
	ΕΕ	339	0,4%	0	0%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	41	0%	0	0%		
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%		
Πλήρους απασχόλησης		82,309	98,8%	322	92,1%		
Μερικής απασχόλησης		1,005	1,2%	28	7,9%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			26,6		39,2		
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			15,6		6,9		
Μέσο εισόδημα			6,6				-
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	79,355	95,2%				
	Προσωρινή εργασία	3,959	4,8%				
Βάρδιες	Ναι	1,953	2,3%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	72	0,1%				
Εργ. Κυριακή	Ναι	178	0,2%	78	22,4%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	614	0,7%	109	31,1%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Ο συνδυασμός όλων των παραπάνω καθιστά τη θέση αυτή μια από τις χειρότερες που εξετάστηκαν έως τώρα. Το πρώτο έτος της κρίσης φαίνεται να μην την επηρέασε ιδιαίτερα, αφού παρατηρήθηκε μια μικρή αύξηση της απασχόλησης.

Στον τομέα της ενημέρωσης και της επικοινωνίας, η θέση εργασίας Ι 310 (Πίνακας 32) είναι η πολυπληθέστερη και αφορά τεχνικούς επικοινωνιών και πληροφορικής. Πρόκειται για μισθωτούς, στη μεγάλη πλειοψηφία τους νέους, με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, καταγόμενους αποκλειστικά από την Ελλάδα.

Το ποσοστό πλήρους απασχόλησης αγγίζει το 100%, ενώ ο χρόνος εργασίας είναι πολύ κοντά στις 40 ώρες την εβδομάδα, παρόλο που υπάρχουν πολλές υπερωρίες, ιδίως απλήρωτες. Υπάρχουν επίσης αρκετές βάρδιες και νυχτερινή εργασία, ωστόσο όλα αυτά ανταμείβονται με ένα σχετικά υψηλό επίπεδο εισοδήματος.

Η θέση αυτή, αντί για μείωση, παρουσίασε αύξηση το 2010, μάλιστα μεγαλύτερη από τη συνολική αύξηση που παρουσίασε αυτός ο τομέας. Πρόκειται ασφαλώς για μια περιζήτητη θέση εργασίας με αρκετά θετικά χαρακτηριστικά για τους εργαζομένους.

Η θέση εργασίας ΙΑ 410 (Πίνακας 33) περιλαμβάνει τους υπαλλήλους γραφείου, λογιστηρίου και χειριστές Η/Υ του τομέα ΙΑ των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Παρατηρούμε ότι παρουσιάζει παραπλήσια γνωρίσματα με αντίστοιχα επαγγέλματα άλλων τομέων που εξετάστηκαν προηγούμενα, όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, την ηλικία και την καταγωγή των μισθωτών (που είναι και η πλειοψηφία) εργαζομένων. Μια διαφορά αφορά τις αυξημένες απλήρωτες υπερωρίες που παρατηρούνται σε αυτή τη θέση, όμως η σημαντικότερη διαφορά αφορά το μέσο εισόδημα που αυτή η θέση εργασίας αποφέρει. Πρόκειται για μια ακόμη απόδειξη ότι δεν είναι μόνο το επάγγελμα που καθορίζει τα βασικά χαρακτηριστικά μιας εργασίας αλλά και ο τομέας της οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο εντάσσεται. Η μέση αμοιβή αυτής της θέσης εργασίας σε συνδυασμό με την έλλειψη α-τυπικών μορφών απασχόλησης καθιστούν αυτή τη θέση μια από καλύτερες για τους εργαζομένους με αυτό το επίπεδο δεξιοτήτων.

Ως προς τη μεταβολή της κατά το πρώτο έτος της κρίσης παρατηρούμε ότι παρουσιάζει ελαφριά αύξηση ακολουθώντας την τάση του τομέα στον οποίο ανήκει.

Η θέση εργασίας ΙΓ 211 (Πίνακας 34) περιλαμβάνει τους αρχιτέκτονες και μηχανικούς οι οποίοι ασκούν ελευθέριο επάγγελμα ή εργάζονται σε τεχνικά γραφεία ως μισθωτοί και γι' αυτό εντάσσονται στον τομέα ΙΓ. Έχουν πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο και είναι σχετικά νεαροί στην ηλικία, ιδιαίτερα οι μισθωτοί. Βασικό χαρακτηριστικό τους δεν είναι μόνο ο μεγάλος χρόνος εργασίας αλλά και οι πολλές απλήρωτες υπερωρίες (μόνο για τους μισθωτούς αυτό το μέγεθος), ενώ απουσιάζουν άλλες μορφές μη τυπικής απασχόλησης. Πρόκειται για εργαζομένους ελληνικής υπηκοότητας στη μεγάλη πλειοψηφία τους, οι οποίοι κερδίζουν ένα αρκετά υψηλό εισόδημα.

Η μείωση της απασχόλησης δεν ήταν ιδιαίτερα υψηλή γι' αυτή τη θέση εργασίας παρά τη μεγαλύτερη μείωση που παρουσίασε ο συγκεκριμένος τομέας. Αιτία γι' αυτό μπορεί να είναι η σύνδεση των συγκεκριμένων εργαζομένων με επαγγελματικά δικαιώματα και μια συγκεκριμένη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος που δεν επιτρέπει την εύκολη αλλαγή θέσης απασχόλησης. Εκτιμούμε επομένως ότι

Πίνακας 44: Η θέση εργασίας ΙΣτ 231

Θέση εργασίας ΙΣτ **231** **2009: 19.495** 2010: 18.646 **-4,4 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	19,358		136		0	
Φύλο	Άνδρες	12,610	65,1%	136	100,0%		
	Γυναίκες	6,748	34,9%	0	0%		
Ηλικία			45,9		27,0		
Επίπεδο εκπαίδευσης			5,4		5,0		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	18,846	97,4%	136	100,0%		
	ΕΕ	316	1,6%	0	0%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%		
	Υπόλοιπος κόσμος	0,196	1,0%	0	0%		
Πλήρους απασχόλησης		17,436	90,1%	136	100,0%		
Μερικής απασχόλησης		1,922	9,9%	0	0%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			29,2		40,0		
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			103,6		1,0		
Μέσο εισόδημα			7,6				-
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	16,806	86,8%				
	Προσωρινή εργασία	2,552	13,2%				
Βάρδιες	Ναι	338	1,7%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	295	1,5%				
Εργ. Κυριακή	Ναι	784	4,1%	0	0%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	1,421	7,3%	0	0%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 45: Η θέση εργασίας ΙΖ 220

Θέση εργασίας ΙΖ 220 **2009: 60.458** 2010: 65.447 **+8,3 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	33,764		26,694		0	
Φύλο	Άνδρες	18,987	56,2%	17,308	64,8%		
	Γυναίκες	14,777	43,8%	9,385	35,2%		
Ηλικία			42,7		47,5		
Επίπεδο εκπαίδευσης			5,0		5,0		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	33,511	99,3%	26,385	98,8%		
	ΕΕ	253	0,7%	43	0,2%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	0	0%	0	0%		
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	266	1,0%		
Πλήρους απασχόλησης		33,453	99,1%	26,403	98,9%		
Μερικής απασχόλησης		311	0,9%	290	1,1%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			40,7		40,8		
Πληρωμένες υπερωρίες			3,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			108,9		1,6		
Μέσο εισόδημα			7,6			-	
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	28,951	85,7%				
	Προσωρινή εργασία	4,813	14,3%				
Βάρδιες	Ναι	22,232	65,8%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	23,342	69,1%	807	3,0%		
Εργ. Κυριακή	Ναι	22,605	67,0%	849	3,2%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	2,681	7,9%	393	1,5%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

σε αυτή τη θέση εργασίας υπάρχει μεγάλο ποσοστό υποαπασχόλησης και κρυφής ανεργίας.

Στη θέση εργασίας ΙΓ 240 (Πίνακας 35) περιλαμβάνονται οι λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων καθώς και οι οικονομολόγοι οι οποίοι εργάζονται στον τομέα ΙΓ των επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων. Πρόκειται για μια θέση εργασίας που μοιράζεται μεταξύ αυτοαπασχολούμενων και μισθωτών, καθώς και μεταξύ γυναικών και ανδρών. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα υψηλό ενώ η ηλικία σχετικά χαμηλή. Κυριαρχούν οι εργαζόμενοι ελληνικής υπηκοότητας, όπως σε όλα τα επαγγέλματα αυτού του τομέα, οι οποίοι εργάζονται σχεδόν αποκλειστικά με καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Ο χρόνος εργασίας είναι ελαφρά μόνο πιο αυξημένος από τον μέσο όρο, ωστόσο οι πληρωμένες και ιδίως οι απλήρωτες υπερωρίες είναι ιδιαίτερα υψηλές.

Οι αμοιβές των μισθωτών είναι σχετικά υψηλές, χωρίς όμως να αντιστοιχούν στο υψηλό μορφωτικό επίπεδο, ενώ λείπουν οι μορφές α-τυπικής απασχόλησης. Η συγκεκριμένη θέση εργασίας μειώθηκε κατά ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό στο πρώτο έτος της κρίσης, ποσοστό που ξεπερνάει κατά πολύ τη μείωση της απασχόλησης στον αντίστοιχο τομέα.

Η θέση εργασίας ΙΓ 410 (Πίνακας 36) αφορά το γνωστό επάγγελμα των υπαλλήλων γραφείου, λογιστηρίου και χειριστών Η/Υ, το οποίο εξετάζεται τώρα για τον τομέα ΙΓ. Κυριαρχείται και πάλι από μισθωτούς και από γυναίκες ελληνικής υπηκοότητας που εργάζονται με πλήρη απασχόληση. Ο χρόνος εργασίας είναι πιο μικρός από τον μέσο όρο, το ίδιο και οι υπερωρίες. Οι αμοιβές είναι σχετικά χαμηλές σε αντίθεση με το αντίστοιχο επάγγελμα στον τομέα ΙΑ (θέση ΙΑ 410) και επανέρχονται στο επίπεδο των αμοιβών αυτού του επαγγέλματος σε άλλους τομείς των υπηρεσιών. Η μείωση των εργαζομένων σε αυτή τη θέση είναι ραγδαία μέσα στο 2010 φανερώνοντας τον ευάλωτο χαρακτήρα των ανειδίκευτων εργαζομένων στις κατά τεκμήριο μικρές έως πολύ μικρές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών αυτού του τομέα. Αυτό είναι και το χαρακτηριστικό που τους διαφοροποιεί έντονα από τους συναδέλφους τους στο ίδιο επάγγελμα που εργάζονται σε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

Η θέση εργασίας ΙΓ 341 (Πίνακας 37) περιλαμβάνει τους γραμματείς διοικήσεως και ασκούντες συναφή επαγγέλματα του τομέα ΙΓ. Πρόκειται για μια θέση στην οποία οι γυναίκες ελληνικής καταγωγής πλήρους απασχόλησης κατέχουν τη μεγάλη πλειοψηφία.

Ο χρόνος εργασίας κινείται λίγο πάνω από το μέσο όρο ενώ το μέσο εισόδημα είναι αρκετά χαμηλό παρά το σχετικά υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων Οι μισθωτοί αυτής της θέσης είναι ιδιαίτερα νέοι, ενώ δεν εργάζονται με βάρδιες νυχτερινή ή εργασία την Κυριακή. Η μείωση της απασχόλησης σε αυτή τη θέση εργασίας ακολουθεί την αντίστοιχη μείωση του συγκεκριμένου τομέα.

Η θέση εργασίας ΙΓ 310 (Πίνακας 38) περιλαμβάνει τους τεχνικούς επικοινωνιών και πληροφορικής που εργάζονται στον τομέα ΙΓ. Σε σύγκριση με την αντίστοιχη θέση εργασίας του τομέα Ι παρατηρούμε παραπλήσια χαρακτηριστικά εργαζομένων, όπως το μορφωτικό επίπεδο και η ηλικία, αλλά μεγάλη διαφορά στα εισοδήματα, τα οποία στη συγκεκριμένη θέση είναι εμφανώς χαμηλότερα. Είναι επομένως ο τομέας οικονομικής δραστηριότητας και όχι το επάγγελμα το οποίο καθορίζει στη συγκεκριμένη περίπτωση τις αμοιβές. Μια ακόμη σημαντική διαφορά, εκτός από τις λιγότερες

Πίνακας 46: Η θέση εργασίας IZ 321

Θέση εργασίας IZ 321 **2009: 48.722** 2010: 51.773 **+6,3 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	47,941		551		230	
Φύλο	Άνδρες	4,274	8,9%	103	18,7%	134	58,2%
	Γυναίκες	43,667	91,1%	448	81,3%	96	41,8%
Ηλικία			37,8		34,9		37,5
Επίπεδο εκπαίδευσης			4,5		3,9		3,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	47,122	98,3%	313	56,9%	230	100,0%
	ΕΕ	322	0,7%	238	43,1%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	497	1,0%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		47,315	98,7%	428	77,6%	0	0%
Μερικής απασχόλησης		626	1,3%	124	22,4%	230	100,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			39,8		40,1		12,1
Πληρωμένες υπερωρίες			0,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			95,3		1,9		5,0
Μέσο εισόδημα			5,8				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	44,028	91,8%				
	Προσωρινή εργασία	3,913	8,2%				
Βάρδιες	Ναι	36,505	76,1%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	34,607	72,2%	238	43,1%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	34,060	71,0%	238	43,1%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	240	0,5%	0	0%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 47: Η θέση εργασίας ΙΖ 510

Θέση εργασίας ΙΖ 510 **2009: 25.952** 2010: 25.439 **-2,0 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	25,278		623		0,051	
Φύλο	Άνδρες	7,701	30,5%	0	0%	0,000	0%
	Γυναίκες	17,577	69,5%	623	100,0%	0,051	100,0%
Ηλικία			42,0		41,3		27,0
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,6		2,5		5,0
Υπηκοότητα	Ελλάδα	22,516	89,1%	523	84,0%	0,051	100,0%
	ΕΕ	918	3,6%	100	16,0%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,657	6,6%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	187	0,7%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		24,042	95,1%	471	75,5%	0	0%
Μερικής απασχόλησης		1,236	4,9%	152	24,5%	0,051	100,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			39,9		46,4		24,0
Πληρωμένες υπερωρίες			0,5				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			77,8		1,5		15,0
Μέσο εισόδημα			4,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	23,336	92,3%	0	0%	0	0%
	Προσωρινή εργασία	1,942	7,7%	0	0%	0	0%
Βάρδιες	Ναι	15,646	61,9%	0	0%	0	0%
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	14,117	55,8%	543	87,2%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	15,388	60,9%	543	87,2%	051	100,0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	330	1,3%	0	0%	0	0%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 48: Η θέση εργασίας ΙΘ 510

Θέση εργασίας ΙΘ 510 **2009: 44.060** 2010: 41.028 **-6,9 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	18,989		23,239		1,831	
Φύλο	Άνδρες	1,509	7,9%	6,437	27,7%	360	19,7%
	Γυναίκες	17,480	92,1%	16,802	72,3%	1,471	80,3%
Ηλικία			29,2		39,4		31,0
Επίπεδο εκπαίδευσης			3,2		2,9		2,8
Υπηκοότητα	Ελλάδα	16,532	87,1%	22,119	95,2%	1,698	92,7%
	ΕΕ	875	4,6%	505	2,2%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	1,306	6,9%	479	2,1%	134	7,3%
	Υπόλοιπος κόσμος	277	1,5%	136	0,6%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		17,125	90,2%	20,439	88,0%	1,712	93,5%
Μερικής απασχόλησης		1,865	9,8%	2,800	12,0%	119	6,5%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. Εργασίας			41,7		43,7		40,2
Πληρωμένες υπερωρίες			0,3				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			7,3		2,3		5,0
Μέσο εισόδημα			2,8				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	16,135	85,0%				
	Προσωρινή εργασία	2,855	15,0%				
Βάρδιες	Ναι	2,938	15,5%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	526	2,8%	671	2,9%	358	19,5%
Εργ. Κυριακή	Ναι	698	3,7%	4,919	21,2%	852	46,5%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0	0%	347	1,5%	543	29,7%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 49: Η θέση εργασίας K 910

Θέση εργασίας K 910 **2009: 71.715** 2010: 71.492 **-0,3 %**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	66,404		5,311		0	
Φύλο	Άνδρες	1,083	1,6%	0	0%		
	Γυναίκες	65,320	98,4%	5,311	100,0%		
Ηλικία			42,9		44,5		
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,5		2,2		
Υπηκοότητα	Ελλάδα	11,537	17,4%	2,150	40,5%		
	ΕΕ	11,037	16,6%	140	2,6%		
	Υπόλοιπη Ευρώπη	31,522	47,5%	2,397	45,1%		
	Υπόλοιπος κόσμος	12,307	18,5%	625	11,8%		
Πλήρους απασχόλησης		48,177	72,6%	2,786	52,5%		
Μερικής απασχόλησης		18,226	27,4%	2,525	47,5%		
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			38,2		32,7		
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			5,1		1,0		
Μέσο εισόδημα			2,0				-
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	48,794	73,5%				
	Προσωρινή εργασία	17,609	26,5%				
Βάρδιες	Ναι	2,291	3,4%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	6,257	9,4%	216	4,1%		
Εργ. Κυριακή	Ναι	13,993	21,1%	1,944	36,6%		
Δεύτερη εργασία	Ναι	441	0,7%	0	0%		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

βάρδιες, είναι η μεγάλη μείωση της απασχόλησης σε αυτή τη θέση εργασίας κατά το 2010, σε αντίθεση με την αντίστοιχη του τομέα Ι.

Στη θέση εργασίας ΙΕ 410 (Πίνακας 39) εμφανίζεται ξανά το γνωστό επάγγελμα των υπαλλήλων γραφείου, λογιστηρίου και χειριστών Η/Υ. Μια ουσιαστική διαφορά είναι ότι βρισκόμαστε στον τομέα ΙΕ, που αφορά τη δημόσια διοίκηση και άμυνα και την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, δηλαδή ένα μεγάλο τμήμα του ελληνικού Δημοσίου. Έτσι, η σύγκριση με το αντίστοιχο επάγγελμα του τομέα Ζ (θέση εργασίας Ζ 410) αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι γυναίκες πλειοψηφούν και στις 2 περιπτώσεις, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ακριβώς το ίδιο. Η πλήρης απασχόληση είναι κυρίαρχη, ενώ ο χρόνος εργασίας είναι ελαφρώς μικρότερος για τους εργαζομένους της συγκεκριμένης θέσης όπως επίσης και οι υπερωρίες. Παρ' όλα αυτά στον δημόσιο τομέα συναντάμε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό προσωρινά εργαζομένων.

Η μεγάλη βέβαια διαφορά παρουσιάζεται όπως αναμενόταν στο μέσο εισόδημα, το οποίο είναι σημαντικά υψηλότερο στη συγκεκριμένη θέση εργασίας σε σύγκριση με τη Ζ 410. Μια ωστόσο μη αναμενόμενη διαφορά είναι ότι η μείωση της απασχόλησης στη θέση του δημόσιου τομέα είναι σημαντική, σε αντίθεση με την αύξηση που παρατηρήθηκε στην αντίστοιχη θέση του τομέα Ζ. Ωστόσο, και αυτό εν μέρει οφείλεται στον σημαντικό αριθμό συμβασιούχων που κάλυπταν τη θέση αυτή στον τομέα ΙΕ.

Ο κωδικός επαγγέλματος 512 περιλαμβάνει αστυνομικούς, πυροσβέστες και δεσμοφύλακες και η θέση ΙΕ 512 όλους τους παραπάνω που εργάζονται για το Δημόσιο (Πίνακας 40). Γι' αυτό και δεν υπάρχουν αυτοαπασχολούμενοι σε αυτή τη θέση. Πρόκειται για τους εργαζομένους στα σώματα ασφαλείας, που είναι κατά 92% άνδρες και κατά 99,5% ελληνικής υπηκοότητας. Το μορφωτικό τους επίπεδο είναι άνω του μέσου, ενώ πολλές είναι και οι υπερωρίες τους, οι περισσότερες πληρωμένες. Η συντριπτική τους πλειοψηφία εργάζεται με βάρδιες και άλλες μη τυπικές μορφές απασχόλησης, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό, μεγαλύτερο από τον μέσο όρο έχει και δεύτερη εργασία, γεγονός που είναι αξιοπρόσεκτο. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το 5% που εργάζεται με σύμβαση ορισμένου χρόνου. Το εισόδημά τους φαίνεται αρκετά ικανοποιητικό, καθαρά πάνω από τον μέσο όρο και επίσης υψηλότερο από τα περισσότερα εισοδήματα που εξετάστηκαν έως τώρα. Η απασχόληση σε αυτή τη θέση παρουσίασε σημαντική μείωση, πολύ μεγαλύτερη από του υπόλοιπου τομέα, πάντα κατά το έτος 2010.

Άλλη μια χαρακτηριστική θέση του δημόσιου τομέα είναι η ΙΕ 010 (Πίνακας 41). Πρόκειται για τους πάσης φύσης εργαζομένους στις ένοπλες δυνάμεις. Ο αριθμός τους δεν είναι πολύ μεγάλος, αλλά αυξήθηκε κατά 12% περίπου κατά το 2010. Πρόκειται για αρκετά νέους εργαζομένους με μορφωτικό επίπεδο άνω του μέσου, αποκλειστικά πλήρους απασχόλησης με πολύ μικρό ποσοστό προσωρινής εργασίας αλλά και με πολύ συχνές βάρδιες και α-τυπική απασχόληση. Η συμμετοχή των γυναικών είναι σχετικά μικρή, αλλά πρόκειται για τις ένοπλες δυνάμεις, οπότε δεν προξενεί τόση εντύπωση. Το επίπεδο αμοιβών είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό και σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της καθιστούν αυτή τη θέση εργασίας ιδιαίτερα ελκυστική για τους εν δυνάμει εργαζομένους. Φυσικά, οι πύλες εισόδου σε αυτήν είναι ιδιαίτερα περιορισμένες.

Ο κωδικός ΙΣτ 230 (Πίνακας 42) περιλαμ-

Πίνακας 50: Η θέση εργασίας Α 610

Θέση εργασίας Α 610 **2009: 382.894** 2010: 394.569 **+3,0%**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	8,833		296,398		77,663	
Φύλο	Άνδρες	6,475	73,3%	184,528	62,3%	19,852	25,6%
	Γυναίκες	2,358	26,7%	111,870	37,7%	57,811	74,4%
Ηλικία			39,3		50,0		44,2
Επίπεδο εκπαίδευσης			1,7		1,6		1,6
Υπηκοότητα	Ελλάδα	2,596	29,4%	295,234	99,6%	76,571	98,6%
	ΕΕ	999	11,3%	356	0,1%	531	0,7%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	5,050	57,2%	664	0,2%	504	0,6%
	Υπόλοιπος κόσμος	188	2,1%	143	0%	57	0,1%
Πλήρους απασχόλησης		7,656	86,7%	259,644	87,6%	61,784	79,6%
Μερικής απασχόλησης		1,177	13,3%	36,754	12,4%	15,879	20,4%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,6		41,9		38,4
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,1				
Μέγεθος επιχείρησης			16,0		1,5		5,0
Μέσο εισόδημα			2,7				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	4,896	55,4%				
	Προσωρινή εργασία	3,937	44,6%				
Βάρδιες	Ναι	398	4,5%				
Νυχτερινή εργ.	Ναι	29	0,3%	15,645	5,3%	3,704	4,8%
Εργ. Κυριακή	Ναι	2,558	29,0%	137,056	46,2%	37,955	48,9%
Δεύτερη εργασία	Ναι	190	2,2%	22,610	7,6%	4,988	6,4%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 51: Η θέση εργασίας Α 611

Θέση εργασίας Α 611 **2009: 56.197** 2010: 52.157 **-7,2%**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	1,415		41,145		13,637	
Φύλο	Άνδρες	1,224	86,5%	33,603	81,7%	4,336	31,8%
	Γυναίκες	191	13,5%	7,542	18,3%	9,301	68,2%
Ηλικία			39,7		47,0		45,4
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,1		1,5		1,4
Υπηκοότητα	Ελλάδα	684	48,4%	41,013	99,7%	13,637	100,0%
	ΕΕ	189	13,4%	131	0,3%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	504	35,6%	0	0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	38	2,7%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		1,368	96,7%	39,910	97,0%	11,546	84,7%
Μερικής απασχόλησης		47	3,3%	1,234	3,0%	2,091	15,3%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			50,4		57,9		47,1
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,3				
Μέγεθος επιχείρησης			9,6		1,5		5,1
Μέσο εισόδημα			3,5				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	1,146	81,0%				
	Προσωρινή εργασία	269	19,0%				
Βάρδιες	Ναι	365	25,8%				
Νυχτερινή εργ.	Ναι	13	1,0%	8,350	20,3%	2,153	15,8%
Εργ. Κυριακή	Ναι	899	63,5%	37,478	91,1%	12,578	92,2%
Δεύτερη εργασία	Ναι	50	3,5%	4,780	11,6%	905	6,6%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 52: Η θέση εργασίας A 612

Θέση εργασίας A 612 **2009: 45.436** 2010: 41.821 **-8,0%**		**Σχέση εργασίας**					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	261		32,063		13,112	
Φύλο	Άνδρες	152	58,1%	24,664	76,9%	4,337	33,1%
	Γυναίκες	110	41,9%	7,399	23,1%	8,775	66,9%
Ηλικία			39,2		47,3		42,0
Επίπεδο εκπαίδευσης			1,3		1,4		1,5
Υπηκοότητα	Ελλάδα	0	0%	31,885	99,4%	12,818	97,8%
	ΕΕ	0	0%	178	0,6%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	261	100,0%	0	0%	294	2,2%
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		261	100,0%	30,923	96,4%	12,131	92,5%
Μερικής απασχόλησης		0	0%	1,141	3,6%	981	7,5%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,1		56,4		49,5
Πληρωμένες υπερωρίες			0				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			5,0		1,4		5,0
Μέσο εισόδημα			2,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	35	13,6%				
	Προσωρινή εργασία	226	86,4%				
Βάρδιες	Ναι	0	0%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	0	0%	4,424	13,8%	1,510	11,5%
Εργ. Κυριακή	Ναι	0	0%	27,990	87,3%	11,390	86,9%
Δεύτερη εργασία	Ναι	0	0%	1,368	4,3%	282	2,1%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 53: Η θέση εργασίας Α 920

Θέση εργασίας Α 920 **2009: 28.581** 2010: 34.372 **+20,3%**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	27,328		944		308	
Φύλο	Άνδρες	20,963	76,7%	749	79,3%	0	0%
	Γυναίκες	6,365	23,3%	195	20,7%	308	100,0%
Ηλικία			36,9		47,8		49,5
Επίπεδο εκπαίδευσης			1,8		1,1		1,4
Υπηκοότητα	Ελλάδα	5,827	21,3%	15	86,4%	308	100,0%
	ΕΕ	2,505	9,2%	91	9,6%	0	0%
	Υπόλοιπη Ευρώπη	16,571	60,6%	38	4,0%	0	0%
	Υπόλοιπος κόσμος	2,426	8,9%	0	0%	0	0%
Πλήρους απασχόλησης		23,949	87,6%	369	39,0%	154	50,0%
Μερικής απασχόλησης		3,379	12,4%	575	61,0%	154	50,0%
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			43,1		33,4		23,2
Πληρωμένες υπερωρίες			0,4				
Απλήρωτες υπερωρίες			0,0				
Μέγεθος επιχείρησης			8,4		1,9		5,0
Μέσο εισόδημα			2,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	15,758	57,7%				
	Προσωρινή εργασία	11,570	42,3%				
Βάρδιες	Ναι	1,550	5,7%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	1,021	3,7%	150	15,8%	0	0%
Εργ. Κυριακή	Ναι	11,500	42,1%	244	25,9%	0	0%
Δεύτερη εργασία	Ναι	1,399	5,1%	063	6,7%	128	41,5%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

Πίνακας 54: Η θέση εργασίας B 810

Θέση εργασίας B 810 **2009: 3.141** 2010: 3.071 **-2,2 %**		Σχέση εργασίας					
		Μισθωτοί		Αυτοαπασχολούμενοι		Οικογενειακοί εργαζόμενοι	
		Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή	Αριθμός	Ποσοστό ή μέση τιμή
	ΣΥΝΟΛΟ	3,141		0		0	
Φύλο	Άνδρες	3,141	100,0%				
	Γυναίκες	0	0%				
Ηλικία			40,3				
Επίπεδο εκπαίδευσης			2,2				
Υπηκοότητα	Ελλάδα	2,965	94,4%				
	ΕΕ	0	0%				
	Υπόλοιπη Ευρώπη	176	5,6%				
	Υπόλοιπος κόσμος	0	0%				
Πλήρους απασχόλησης		3,141	100,0%				
Μερικής απασχόλησης		0	0%				
Εβδομαδ. χρόνος εργ. εργασίας			41,4				
Πληρωμένες υπερωρίες			1,9				
Απλήρωτες υπερωρίες			0				
Μέγεθος επιχείρησης			115,6				
Μέσο εισόδημα			6,6				
Σταθερότητα	Σταθερή εργασία	2,800	89,1%				
	Προσωρινή εργασία	341	10,9%				
Βάρδιες	Ναι	1,684	53,6%				
Νυχτερινή εργασ.	Ναι	1,504	47,9%				
Εργ. Κυριακή	Ναι	1,543	49,1%				
Δεύτερη εργασία	Ναι	157	5,0%				

Πηγή: Ιδία επεξεργασία μικροδεδομένων LFS της Eurostat

βάνει τους καθηγητές δευτεροβάθμιας και ειδικής εκπαίδευσης, καθώς και τις υπόλοιπες κατηγορίες καθηγητών. Συναντάται αποκλειστικά στον συγκεκριμένο τομέα ΙΣτ, που είναι ο τομέας της εκπαίδευσης. Πρόκειται για μια πολυπληθή θέση εργασίας η οποία παρουσίασε σχετικά μεγάλη μείωση της απασχόλησης σε σχέση με το σύνολο του τομέα και τον γενικό μέσο όρο. Αποτελείται κατά το μεγαλύτερο μέρος της από μισθωτούς, ωστόσο υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων, που δεν είναι άλλοι από τους καθηγητές που παρέχουν ιδιαίτερα μαθήματα, αλλά και αυτούς που εργάζονται σε φροντιστήρια με απόδειξη παροχής υπηρεσιών. Η θέση καταλαμβάνεται από γυναίκες κατά τα δύο τρία περίπου και παρουσιάζει φυσικά, υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Παρουσιάζει επίσης ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό μερικής απασχόλησης, ιδιαίτερα για τους αυτοαπασχολούμενους, και ένα σημαντικό μέρος της αποτελείται από εργαζομένους με σύμβαση περιορισμένου χρόνου. Από την πλευρά των θετικών, χαρακτηρίζεται από πολύ μικρό χρόνο εργασίας με μηδενικές υπερωρίες. Το επίπεδο των αμοιβών για τους μισθωτούς είναι σχετικά καλό, όμως είναι χαρακτηριστικά μικρότερο και από τις δύο θέσεις εργασίας που εξετάστηκαν νωρίτερα, δηλαδή τα σώματα ασφαλείας και τους στρατιωτικούς.

Η θέση εργασίας ΙΣτ 232 (Πίνακας 43) περιλαμβάνει τους δασκάλους και τους νηπιαγωγούς, που συγκεντρώνονται σχεδόν όλοι σε αυτή τη θέση εργασίας. Είναι αρκετά λιγότεροι από τους καθηγητές αλλά με αυξητικές τάσεις παρά την κρίση, τουλάχιστον κατά το 2010. Κατά τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά είναι παρόμοιοι, εκτός από τις αμοιβές, που είναι σχετικά υψηλότερες από αυτές των καθηγητών. Επίσης, ελάχιστοι είναι οι αυτοαπασχολούμενοι σε αυτή τη θέση εργασίας.

Η θέση εργασίας ΙΣτ 231 (Πίνακας 44) περιλαμβάνει τους καθηγητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι, αν και λιγότεροι από τις δύο άλλες κατηγορίες, είναι επίσης αρκετές χιλιάδες. Έχουν πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο, όπως άλλωστε αναμενόταν. Εργάζονται περισσότερες ώρες από τους συναδέλφους τους των άλλων βαθμίδων και ένα μεγάλο μέρος τους καλύπτεται από συμβάσεις προσωρινής εργασίας. Το επίπεδο αμοιβών τους είναι από τα υψηλότερα για ένα σχετικά μαζικό επάγγελμα, ωστόσο απέχει αρκετά από τις υψηλότερες τιμές εισοδημάτων, παρότι πρόκειται για το πλέον μορφωμένο τμήμα του εργατικού δυναμικού. Ο αριθμός τους μειώθηκε σημαντικά ήδη από το πρώτο έτος της κρίσης.

Η θέση εργασίας ΙΖ 220 (Πίνακας 45) περιλαμβάνει τους επαγγελματίες της υγείας εκτός των νοσηλευτών, που δραστηριοποιούνται στον τομέα ΙΖ, που είναι ο τομέας των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Είναι μοιρασμένη ανάμεσα στους μισθωτούς και τους αυτοαπασχολούμενους, γιατρούς με ιδιωτικά ιατρεία κατά πλειοψηφία. Είναι επίσης μοιρασμένη ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες, με τους πρώτους να προτιμούν το ελεύθερο επάγγελμα. Έχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, μέτριο (συγκριτικά) χρόνο εργασίας και πολλές υπερωρίες, όμως πληρωμένες. Οι βάρδιες και το ελαστικό χρονοπρόγραμμα εργασίας είναι πολύ συνηθισμένα, όπως και η δεύτερη εργασία για τους μισθωτούς. Το επίπεδο αμοιβών τους είναι επίσης από τα υψηλότερα που εμφανίστηκαν έως τώρα. Τέλος, ελάχιστοι κατάγονται από κάποια χώρα του εξωτερικού.

Το επίπεδο της απασχόλησης σε αυτή τη θέση αυξήθηκε σημαντικά κατά τον πρώτο χρόνο της οικονομικής κρίσης, ξεπερνώντας ακόμη και τη μέση αύξηση για το σύνολο του τομέα αυτού.

Στη θέση ΙΖ 321 (Πίνακας 46) βρίσκονται οι επαγγελματίες της μαιευτικής και της νοσηλευτικής, σχεδόν όλοι μισθωτοί και κατά συντριπτική πλειοψηφία γυναίκες. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι αρκετά υψηλό και είναι υπήκοοι σχεδόν αποκλειστικά της Ελλάδας. Είναι πλήρους απασχόλησης, με σταθερή εργασία και πολλές βάρδιες, νυχτερινή εργασία και εργασία τις Κυριακές. Ελάχιστοι έχουν δεύτερη απασχόληση και το μέσο εισόδημά τους κυμαίνεται σε επίπεδα πάνω από τον μέσο όρο, σημαντικά μικρότερο από αυτό των ιατρών. Η απασχόληση και σε αυτή τη θέση εργασίας παρουσίασε σημαντική αύξηση κατά το 2010, ακολουθώντας την αύξηση του αντίστοιχου τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Η θέση ΙΖ 510 (Πίνακας 47) περιλαμβάνει εργαζομένους στην παροχή προσωπικής φροντίδας στον τομέα ΙΖ που είναι ο τομέας των υπηρεσιών υγείας. Μεγάλο μέρος τους καταλαμβάνουν οι εργαζόμενοι στις υπόλοιπες, πέραν του ιατρικού και του νοσηλευτικού προσωπικού, μη διοικητικές θέσεις των νοσοκομείων και κλινικών. Είναι σχεδόν αποκλειστικά μισθωτοί, με αρκετά χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης αλλά αμοιβές κοντά στον γενικό μέσο όσο. Ο αριθμός τους μειώθηκε ελαφρά κατά το πρώτο έτος της κρίσης.

Η θέση εργασίας ΙΘ 510 (Πίνακας 48) είναι το ίδιο με το προηγούμενο επάγγελμα, που τώρα εξασκείται στον τομέα ΙΘ, ο οποίος καλύπτει άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών. Είναι μια θέση εργασίας και ένας τομέας που καλύπτουν μεγάλο φάσμα διάφορων υπηρεσιών ατομικής φροντίδας (εξαιρουμένων των οικιακών βοηθών) που είναι διαθέσιμες στην Ελλάδα. Αποτελεί μείγμα μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, και αποτελείται κυρίως από γυναίκες χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Ως αποτέλεσμα, το επίπεδο αμοιβών είναι πολύ χαμηλό, κατατάσσοντας και αυτή τη θέση εργασίας στην κατηγορία των λιγότερο επιθυμητών.

Η θέση εργασίας Κ 910 (Πίνακας 49) περιλαμβάνει οικιακούς βοηθούς και καθαριστές, που είναι κατά συντριπτική πλειονότητα γυναίκες, σχετικά μεγάλης ηλικίας με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Κατάγονται κυρίως από την υπόλοιπη, εκτός ΕΕ, Ευρώπη. Πολλοί εργάζονται με μερική ή με προσωρινή απασχόληση έχοντας έναν συνηθισμένο χρόνο εργασίας. Αυτό που δεν είναι συνηθισμένο είναι οι πολύ χαμηλές αμοιβές τους, από τις χαμηλότερες που παρατηρήθηκαν σε οποιαδήποτε θέση εργασίας. Κερδίζει επομένως αυτή η θέση εργασίας μια περίοπτη θέση ανάμεσα στις χειρότερες εργασίες για τους εργαζομένους. Η απασχόληση στη θέση αυτή μειώθηκε ελάχιστα κατά το πρώτο έτος της κρίσης.

Συμπεράσματα

Ο τομέας Θ, σημαντικός για την ελληνική οικονομία, αφού είναι έντονα εξαγωγικός, κυριαρχείται από τρεις μαζικές θέσεις εργασίας. Η πλέον μαζική και από τις μεγαλύτερες στην Ελλάδα είναι αυτή των εργαζομένων στην εστίαση (Θ 511), στην οποία κυριαρχούν οι μισθωτοί. Η θέση αυτή συμπληρώνεται από τη Θ 910 των καθαριστών και συναφών επαγγελμάτων, όπου πάλι κυριαρχούν οι μισθωτοί και των διευθυνόντων μικρών επιχειρήσεων (Θ 130), όπου οι αυτοαπασχολούμενοι είναι σχεδόν το σύνολο. Οι αμοιβές είναι πολύ χαμηλές σε όλες τις βασικές θέσεις εργασίας αυτού του τομέα και ο χρόνος εργασίας σημαντικά υψηλότερος από τον γενικό μέσο όρο. Οι πολλές απλήρωτες υπερωρίες, οι βάρδιες και η α-τυπική εργασία καθιστούν τις μαζικές θέσεις εργασίας αυτού του τομέα από τις χειρότερες για τους εργαζόμενους. Αυτό το γεγονός συνδυά-

ζεται με τη μεγάλη συμμετοχή των γυναικών και των ξένων υπηκόων, συμμετοχή που είναι συνήθως σημαντική όταν οι θέσεις εργασίας παρουσιάζουν αρνητικά χαρακτηριστικά.

Η θέση ΙΑ 410 περιγράφει το προηγουμένως εξετασθέν επάγγελμα των υπαλλήλων γραφείου, λογιστηρίου κ.λπ. τώρα εντασσόμενο στον τομέα ΙΑ των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Συγκρίνοντας με την αντίστοιχη θέση Ζ 410, παρατηρούμε αρχικά ότι οι γυναίκες, αν και πλειοψηφία, δεν είναι ποσοστιαία τόσο πολλές όσες στη Ζ 410. Τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά όπως και το μορφωτικό επίπεδο είναι παρόμοια, αλλά οι σημαντικές διαφορές είναι ο μικρότερος χρόνος εργασίας και οι πολύ υψηλότερες αμοιβές που παρατηρούνται στην ΙΑ 410. Είναι λοιπόν φανερό ότι πρόκειται για μία σχετικά προνομιούχο θέση εργασίας με πολύ καλύτερη απόδοση σε σχέση με τα ίδια επαγγέλματα που ασκούνται από εργαζομένους με τα ίδια χαρακτηριστικά σε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Θα μπορούσε βάσιμα να ειπωθεί ότι παρουσιάζει χαρακτηριστικά διαχωρισμού από τις υπόλοιπες θέσεις εργασίας. Αντίστοιχα χαρακτηριστικά παρουσιάζει και η θέση ΙΕ 410, που είναι μία πολύ μαζική θέση εργασίας του ίδιου αυτού επαγγέλματος (των υπαλλήλων γραφείου κ.λπ. όπως αναφέρθηκε νωρίτερα), η οποία τώρα ασκείται στον τομέα ΙΕ, που είναι τομέας που περιλαμβάνει αποκλειστικά εργαζόμενους στο Δημόσιο. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι το ίδιο με όλες τις άλλες θέσεις 410 σε κάθε τομέα που εξετάστηκαν έως τώρα, ωστόσο ο χρόνος εργασίας είναι και πάλι σημαντικά μικρότερος, αντίστοιχος με την ΙΑ 410 και το εισόδημα σημαντικά μεγαλύτερο. Και αυτή, όπως ίσως αναμενόταν για το συγκεκριμένο τομέα, παρουσιάζει χαρακτηριστικά διαχωρισμένης θέσης εργασίας. Ένα ενδιαφέρον χαρακτηριστικό της είναι ότι η αύξηση του εισοδήματος σε αυτή τη θέση δεν συνοδεύεται από μείωση του ποσοστού των γυναικών, γεγονός που αποτελεί ένδειξη για πιο δίκαιη μεταχείριση των γυναικών στον δημόσιο τομέα σε σχέση με τους τομείς όπου κυριαρχεί η ιδιωτική πρωτοβουλία.

Η σύγκριση των ΙΑ 410 και ΙΕ 410, με την ΙΓ 410, δηλαδή με το ίδιο ξανά επάγγελμα που τώρα ασκείται στον τομέα ΙΓ των επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων φανερώνει και πάλι μία αύξηση του ποσοστού των γυναικών, που αποτελεί ένδειξη για μειωμένο εισόδημα σε σχέση με τις αντίστοιχες θέσεις εργασίας. Πράγματι, το εισόδημα μειώνεται δραστικά για να φτάσει ακόμη πιο κάτω και από τα επίπεδα των Γ 410 και Ζ 410.

Οι παραπάνω συγκρίσεις, σε συνδυασμό με αντίστοιχες για τα ίδια επαγγέλματα σε διαφορετικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας που προηγήθηκαν, φανερώνουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς την ποιότητα της σχέσης απασχόλησης που παρουσιάζουν τα ίδια επαγγέλματα που ασκούνται όμως σε διαφορετικούς τομείς της οικονομίας. Αυτές οι σημαντικές διαφορές επιβεβαιώνουν ταυτόχρονα και τη χρησιμότητα της μεθοδολογίας των θέσεων εργασίας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η σύγκριση των θέσεων ΙΓ 211 και ΙΓ 240, που περιλαμβάνουν τους αρχιτέκτονες και μηχανικούς η πρώτη και τους λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων καθώς και τους οικονομολόγους του ΙΓ τομέα η δεύτερη. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι το ίδιο και ιδιαίτερα υψηλό, ενώ οι γυναίκες είναι περισσότερες στη δεύτερη θέση, όπου αποτελούν την πλειοψηφία στους μισθωτούς. Και οι δύο θέσεις μοιράζονται μεταξύ μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων με τους δεύτερους να είναι πλειοψηφία σε με-

γαλύτερο βαθμό στους μηχανικούς. Και πάλι (όπως και στις περισσότερες θέσεις εργασίας που εξετάστηκαν έως τώρα) στους αυτοαπασχολούμενους η συμμετοχή των γυναικών είναι σχετικά μικρότερη από ό,τι στους μισθωτούς. Ο χρόνος εργασίας στις δύο θέσεις είναι παρόμοιος, ενώ η μεγάλη διαφορά μεταξύ τους εντοπίζεται στις αμοιβές, με τους μηχανικούς να έχουν σαφές προβάδισμα σε σχέση με τους οικονομολόγους - λογιστές.

Οι θέσεις ΙΕ 010 και ΙΕ 512 καλύπτουν τους εργαζομένους στις ένοπλες δυνάμεις η πρώτη και τους αστυνομικούς, πυροσβέστες και δεσμοφύλακες η δεύτερη. Είναι μόνο μισθωτοί, με τις γυναίκες να αποτελούν ένα μικρό ποσοστό τους, με πλήρη απασχόληση, χωρίς δεύτερη εργασία και με πολλές βάρδιες. Το σημαντικότερο ίσως χαρακτηριστικό τους είναι οι σχετικά υψηλές αμοιβές τους ιδίως συγκρινόμενες με το ελαφρώς άνω των μετρίου μορφωτικό τους επίπεδο. Αποτελούν δύο ακόμη παραδείγματα σχετικά προνομιούχων θέσεων εργασίας.

Οι θέσεις ΙΣΤ 230, 232 και 231 καλύπτουν τους καθηγητές δευτεροβάθμιας, πρωτοβάθμιας (δάσκαλους και νηπιαγωγούς) και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι πρώτοι περιέχουν σημαντικό αριθμό αυτοαπασχολούμενων, σε αντίθεση με τους άλλους δύο. Οι γυναίκες καταλαμβάνουν σημαντικό ποσοστό, μικρότερο όμως στους καθηγητές της τριτοβάθμιας. Εντύπωση προξενεί το μεγάλο ποσοστό προσωρινής εργασίας, από τα μεγαλύτερα που παρατηρούνται, και ο χρόνος εργασίας, που είναι από τους μικρότερους, ωστόσο πρόκειται για καθηγητές όπου ο χρόνος εργασίας διαχέεται σημαντικά με τον ελεύθερο χρόνο. Το μορφωτικό επίπεδο είναι πολύ υψηλό, ενώ οι αμοιβές είναι και αυτές πολύ υψηλές, ιδίως για τους δασκάλους και τους πανεπιστημιακούς καθηγητές.

Οι θέσεις εργασίας του τομέα της υγείας (ΙΖ) χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη αυτοαπασχολούμενων μόνο στους γιατρούς και όχι στους νοσηλευτές και τους υπόλοιπους παρόχους προσωπικής φροντίδας. Η συντριπτική πλειοψηφία των νοσηλευτών είναι γυναίκες, ενώ στους γιατρούς τα ποσοστά είναι μοιρασμένα. Το φαινόμενο της αύξησης του ποσοστού των ανδρών στους αυτοαπασχολούμενους σε σχέση με τους μισθωτούς παρατηρείται και εδώ. Οι αμοιβές είναι υψηλές στους μισθωτούς γιατρούς και λίγο χαμηλότερες στους νοσηλευτές, ενώ οι πάροχοι προσωπικής φροντίδας έχουν σαφώς χαμηλότερες αποδοχές. Ωστόσο, οι τελευταίοι έχουν πολύ χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και συγκρινόμενες με αυτό, οι αποδοχές τους μοιάζουν μάλλον υψηλές. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από τη σύγκρισή τους με τους συναδέλφους τους που ασκούν το ίδιο επάγγελμα στον τομέα ΙΘ, εκτός δηλαδή του χώρου της υγείας (θέση εργασίας ΙΘ 510). Ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης των τελευταίων είναι αρκετά υψηλότερο από τους πρώτους (ΙΖ 510), οι αποδοχές τους είναι σημαντικότατα χαμηλότερες. Η σύγκριση αυτή φανερώνει ότι η θέση ΙΖ 510, αν και δεν είναι ιδιαίτερα προνομιούχα ως προς τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης, ωστόσο εξασφαλίζει ένα πολύ καλύτερο επίπεδο αμοιβών για εργαζομένους με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους σε άλλους τομείς. Μπορεί επομένως και αυτή να χαρακτηριστεί θέση εργασίας που είναι σχετικά προστατευμένη από τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργαζομένων.

Τέλος μία από τις χειρότερα αμειβόμενες και ταυτόχρονα επισφαλείς θέσεις εργασίας στο σύνολο της ελληνικής αγοράς εργασίας, που παρουσιάζει συντριπτική πλειοψηφία γυναικών και αλλοδαπών, είναι αυτή των οι-

κιακών βοηθών και καθαριστών του τομέα Κ, όπου εδώ το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης συνδυάζεται με πραγματικά χαμηλές αποδοχές, σε αντίθεση με άλλες θέσεις εργασίας που παρουσιάστηκαν νωρίτερα όπου το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο συνδυάζονταν με πολύ καλύτερο εισοδηματικό αποτέλεσμα.

4.6 Οι κύριες θέσεις εργασίας στον πρωτογενή τομέα

Η θέση Α 610 (Πίνακας 50) αντιστοιχεί στους καλλιεργητές γεωργικών προϊόντων, που συγκεντρώνονται ούτως ή άλλως στον τομέα Α, της αγροτικής παραγωγής. Πρόκειται για την πιο μαζική θέση εργασίας της ελληνικής οικονομίας, η οποία αποτελείται κυρίως από αυτοαπασχολούμενους και από ένα μεγάλο τμήμα οικογενειακά εργαζομένων. Οι μισθωτοί είναι κυρίως ξένοι υπήκοοι και πολύ λίγοι συγκριτικά, γεγονός που φανερώνει την κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική γεωργία με τους πολύ μικρούς κλήρους και τους πολλούς αυτοαπασχολούμενους καλλιεργητές. Το ποσοστό των γυναικών είναι αρκετά υψηλό και υπερέχει στους οικογενειακούς εργαζομένους. Οι ηλικίες είναι σχετικά μεγάλες και το μορφωτικό επίπεδο πολύ χαμηλό. Ο χρόνος εργασίας δεν είναι υπερβολικός και οι αμοιβές για τους μισθωτούς για τους οποίους υπάρχουν στοιχεία είναι αρκετά χαμηλές. Το έτος 2010 δεν υπήρξε μείωση αλλά αντίθετα αύξηση της απασχόλησης σε αυτή τη θέση εργασίας. Ο αγροτικός τομέας επηρεάστηκε από την κρίση μετά το 2011, όπως δείχνουν και τα τομεακά δεδομένα.

Στη θέση εργασίας Α611 (Πίνακας 51) εντάσσονται οι ειδικευμένοι κτηνοτρόφοι του Α τομέα. Και πάλι κυριαρχούν οι αυτοαπασχολούμενοι με μέση εκμετάλλευση τα 1,5 άτομα και επίσης υπάρχουν αρκετοί οικογενειακά εργαζόμενοι. Τα χαρακτηριστικά τους είναι περίπου τα ίδια με τη θέση Α 610 με ελαφρώς μεγαλύτερο το εισόδημα των ελάχιστων μισθωτών, που προϊδεάζει για καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα από την προηγούμενη θέση και για τους αυτοαπασχολούμενους. Η μείωση όμως της απασχόλησης σε αυτή τη θέση ήταν πιο μεγάλη, φθάνοντας το 7%, φανερώνοντας την πιο άμεση συσχέτιση αυτής της θέσης εργασίας με τις γενικότερες συνθήκες της αγοράς.

Η θέση εργασίας Α612 (Πίνακας 52) αφορά τις μεικτές γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις με την κατάσταση να μοιάζει περισσότερο με τις γεωργικές σε σχέση με τις κτηνοτροφικές, αλλά με σημαντική και εδώ μείωση της απασχόλησης.

Τη θέση Α920 (Πίνακας 53) καταλαμβάνουν οι ανειδίκευτοι εργάτες του αγροτικού τομέα. Πρόκειται για νέους, μισθωτούς, πολύ χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, κυρίως αλλοδαπούς, με πολλές ώρες εργασίας και ιδιαίτερα χαμηλές αμοιβές. Σχεδόν οι μισοί εργάζονται προσωρινά, λόγω της εποχικότητας των αγροτικών εργασιών. Η εργασία την Κυριακή είναι πολύ συνηθισμένη, όχι όμως οι βάρδιες ή η νυκτερινή εργασία. Αναμφίβολα πρόκειται για μια από τις χειρότερες θέσεις εργασίας, με βάση το κριτήριο του εισοδήματος που αποφέρει, αλλά και του χρόνου εργασίας και της προσωρινότητας της απασχόλησης.

Τέλος, εξετάζεται η θέση Β 810 (Πίνακας 54) ως αντιπροσωπευτική του τομέα Β, παρ' ότι περιλαμβάνει μικρό αριθμό απασχολουμένων, που αφορά τους χειριστές μηχανημάτων ορυχείων. Αν και το μορφωτικό επίπεδο είναι πολύ χαμηλό, οι αμοιβές είναι αρκετά πάνω από τον μέσο όρο, υψηλότερες από τις περισσότερες αμοιβές στη μεταποίηση και το εμπόριο που εξετάστηκαν έως τώρα. Επίσης, η θέση περιλαμβάνει αποκλειστικά μισθωτούς.

Οι υπόλοιπες συνθήκες είναι επίσης καλές για τους εργαζομένους, αν εξαιρεθούν βέβαια οι πολλές υπερωρίες, που τουλάχιστον όμως πληρώνονται, οι αυξημένες βάρδιες και η νυχτερινή εργασία. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι πρόκειται για μια σχετικά διαχωρισμένη από τις υπόλοιπες και προνομιακή θέση εργασίας.

Συμπεράσματα

Σχεδόν το σύνολο της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής στην Ελλάδα περιγράφεται από τέσσερεις θέσεις εργασίας. Η πλέον σημαντική και μαζική είναι η Α610, που περιλαμβάνει τους καλλιεργητές γεωργικών προϊόντων και είναι ταυτόχρονα η πιο μαζική θέση εργασίας της ελληνικής οικονομίας. Αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από αυτοαπασχολούμενους, όπου περίπου το 40% είναι γυναίκες, ενώ περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό οικογενειακά εργαζόμενων, η μεγάλη πλειοψηφία των οποίων είναι επίσης γυναίκες. Η μέση ηλικία είναι πολύ υψηλή, ενώ το μορφωτικό επίπεδο πολύ χαμηλό. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το υψηλό ποσοστό μερικής απασχόλησης, που φανερώνει τη στροφή μέρους του γεωργικού πληθυσμού σε άλλες δραστηριότητες. Η εικόνα που παρουσιάζει αυτή η θέση εργασίας είναι χαρακτηριστική της ελληνικής γεωργικής παραγωγής με τις μικρές ατομικές-οικογενειακές επιχειρήσεις. Οι ειδικευμένοι κτηνοτρόφοι (Α611) έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά με μεγαλύτερο ποσοστό αντρών, σημαντικά μικρότερη μερική απασχόληση και πολύ μεγαλύτερο χρόνο εργασίας. Σε αντίθεση με τους παραπάνω έρχονται οι ανειδίκευτοι εργάτες στη γεωργία (Α920), που είναι μισθωτοί και μόνο κατά 20% Έλληνες υπήκοοι. Ως προς το μορφωτικό επίπεδο, είναι χαμηλό όπως και των υπολοίπων του γεωργικού τομέα, όμως οι αμοιβές τους είναι από τις πλέον χαμηλές σε όλη την οικονομία.

Σε έντονη αντίθεση με τις θέσεις εργασίας του τομέα Α βρίσκεται η μία θέση εργασίας που παρουσιάζεται για τον τομέα Β (Β810, χειριστές μηχανημάτων ορυχείων). Αποτελείται αποκλειστικά από μισθωτούς και μόνο από άντρες (100%!), με εξίσου χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης με τους γεωργοκτηνοτρόφους, όμως με πολύ μεγαλύτερες αμοιβές. Οι υπερωρίες τους είναι πάντα πληρωμένες και το μόνο μειονέκτημα φαίνεται να είναι η μεγάλη πιθανότητα βαρδιών. Πρόκειται σαφώς για μια θέση εργασίας με έντονα στοιχεία διαχωρισμού από τις υπόλοιπες, όχι μόνο του πρωτογενή τομέα, αλλά γενικότερα. Είναι εργαζόμενοι που αμείβονται πολύ περισσότερο από τους αντίστοιχούς τους σε άλλες θέσεις εργασίας.

5. Συμπεράσματα

Στις προηγούμενες ενότητες παρουσιάστηκε η ερευνητική μεθοδολογία των «θέσεων εργασίας» και εφαρμόστηκε για τον προσδιορισμό των θέσεων εργασίας της ελληνικής οικονομίας κατά το έτος 2009, αμέσως πριν την έλευση της οικονομικής κρίσης. Παρουσιάστηκε επίσης η μεταβολή στην απασχόληση κάθε θέσης εργασίας μεταξύ του 2009 και του 2010. Δυστυχώς, η σύγκριση της εξέλιξης των θέσεων εργασίας μετά το 2010 με την υπάρχουσα κωδικοποίηση των επαγγελμάτων δεν είναι δυνατή, αφού από το 2011 εφαρμόζεται από τις στατιστικές υπηρεσίες μια νέα ταξινόμηση των επαγγελμάτων, η οποία δεν μπορεί να αντιστοιχηθεί με την προηγούμενη. Επομένως η ανάλυση που προηγήθηκε αποτελεί το μοναδικό χρονικό «παράθυρο» για τη μελέτη της δομής των θέσεων εργασίας της ελληνική αγοράς εργασίας πριν από το ξέσπασμα της οξείας οικονομικής κρίσης και το γεγονός αυτό ενισχύει τη σημασία της.

Η περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών των θέσεων εργασίας στην ελληνική οικονομία δεν αφορά βέβαια μόνο την κρίση και την εξέλιξή της, αλλά και τη μακροχρόνια μελέτη των διαδικασιών που συντελούνται στην αγορά εργασίας και στην παραγωγική δομή της οικονομίας.

Ένα σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει από την πρώτη αυτή εφαρμογή της μεθοδολογίας στην ελληνική οικονομία είναι ότι η προσέγγιση των «θέσεων εργασίας» είναι αναλυτικά χρήσιμη. Αυτό αποδεικνύεται από τις σημαντικές διαφορές που εντοπίστηκαν ως προς το εισόδημα και διάφορες άλλες συνθήκες απασχόλησης, μεταξύ του ίδιου επαγγέλματος που ασκείται σε διαφορετικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Δεν είναι επομένως μόνο το επάγγελμα που ορίζει τα χαρακτηριστικά μιας θέσης εργασίας αλλά και ο τομέας οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο ασκείται. Η δισδιάστατη αυτή ανάλυση μπορεί να φέρει στην επιφάνεια σημαντικές διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στην αγορά εργασίας και αλλιώς παραμένουν κρυμμένες. Έχει επίσης τη δυνατότητα να βοηθήσει στην ανίχνευση και την καταγραφή των κατατμήσεων που υπάρχουν στην ελληνική αγορά εργασίας.

Η σημαντικότερη ίσως χρησιμότητα της ανάλυσης που προηγήθηκε, όπως και το βασικό της συμπέρασμα, είναι η ίδια η περιγραφή των χαρακτηριστικών της κάθε θέσης εργασίας που προηγήθηκε στην Ενότητα 3 και κυρίως στην Ενότητα 4. Αυτή η περιγραφή –που μόνο συνοπτικά αναπτύχθηκε στο παρόν κείμενο και που μπορεί να γίνει όσο πιο αναλυτική επιθυμεί ο αναγνώστης με τη βοήθεια των πινάκων που εξήχθησαν από τα μικροδεδομένα της ΕΕΔ και που παρατέθηκαν νωρίτερα– αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για τους ερ-

γαζομένους, τα σωματεία τους και για αυτούς που χαράζουν την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική. Αυτό γιατί η αναλυτική γνώση των συνθηκών που επικρατούν σε κάθε μία ξεχωριστή «θέση εργασίας» της ελληνικής οικονομίας επιτρέπει ταυτόχρονα την επιλογή πολιτικών που είναι δυνατό να έχουν εστιασμένη εφαρμογή και αποτελέσματα σε συγκεκριμένους τομείς της αγοράς εργασίας, που να αφορούν την απασχόληση, τις αμοιβές ή τις συνθήκες εργασίας.

Κάποια πρόσθετα συμπεράσματα της έρευνας αυτής παρουσιάστηκαν στα αντίστοιχα κεφάλαια που προηγήθηκαν. Ως προς τη γενική εικόνα που παρουσιάζουν οι θέσεις εργασίας στην Ελλάδα, ένα πρώτο εύρημα είναι η μεγάλη συγκέντρωση εργαζομένων σε σχετικά μικρό αριθμό θέσεων εργασίας. Αυτό αποκαλύπτει τη διάσταση της μαζικότητας και της συγκέντρωσης που περιέχει η παραγωγική διαδικασία, η οποία δημιουργεί κοινούς τύπους εργασίας για μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Η συγκέντρωση αυτή διευκολύνει σημαντικά τη μελέτη της παραγωγικής δομής και της αγοράς εργασίας, αφού περιορίζει σημαντικά τις θέσεις εργασίας, ομαδοποιώντας σε μεγάλο βαθμό τους εργαζομένους.

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό των μαζικότερων θέσεων εργασίας της ελληνικής οικονομίας που εξετάστηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα είναι οι μεγάλες αποκλίσεις στα επιμέρους χαρακτηριστικά τους. Ιδιαίτερα οι αποκλίσεις στο χρόνο εργασίας, στις μορφές οργάνωσης της εργασίας όσο και στο εισόδημα.

Οι αποκλίσεις αυτές σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά κάθε θέσης εργασίας μπορούν να βοηθήσουν στην κατάταξη των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα και στο διαχωρισμό τους σε επιθυμητές και λιγότερο επιθυμητές για τους εργαζομένους. Επομένως, η μέθοδος αυτή μπορεί να επιτρέψει τη μελέτη των πιθανών κατατμήσεων που υπάρχουν στην ελληνική αγορά εργασίας και στο διαχωρισμό των διαφόρων τμημάτων της, στο ευρύτερο πλαίσιο των θεωριών κατάτμησης. Μια πρώτη περιγραφή κάποιων κατατμήσεων είναι δυνατή (αν και δεν επιχειρήθηκε συγκεκριμένα) από την ανάγνωση της συγκεκριμένης έρευνας.

Κλείνοντας τον κύκλο των βασικών συμπερασμάτων από την πρώτη αυτή μελέτη της δομής των θέσεων εργασίας στην ελληνική οικονομία θα πρέπει να επισημανθεί η ισχυρή παρουσία των αυτοαπασχολούμενων σε πολλές αυτές. Η παρουσία αυτή δεν περιορίζεται μόνο στον αγροτικό τομέα ή στον τομέα του εμπορίου, δεν εστιάζεται μόνο σε κάποιες συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, αλλά διαπερνάει μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας ακόμη και στον τομέα της μεταποίησης, και της εκπαίδευσης και φυσικά είναι πολύ διαδεδομένη στους τομείς των υπηρεσιών. Τα χαρακτηριστικά τους δεν είναι ενιαία και απαιτούν μελέτη ανά περίπτωση, ιδίως γιατί υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι σε κάποιες περιπτώσεις η αυτοαπασχόληση είναι ένδειξη αδυναμίας ως προς την εύρεση αντίστοιχης μισθωτής απασχόλησης, ενώ σε κάποιες άλλες ένδειξη σχετικής δύναμης που οδηγεί σε καλύτερες συνθήκες από τους αντίστοιχους μισθωτούς.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, ενώ η παρουσία των μεταναστών είναι φανερή σε αρκετές θέσεις εργασίας, παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωσή τους σε λίγες μόνο θέσεις εργασίας, οι οποίες σχεδόν πάντα συγκεντρώνουν τα χειρότερα για τους εργαζομένους χαρακτηριστικά. Παρατηρείται επιπλέον σημαντική ανισοκατανομή των ανδρών και των γυναικών στις διάφορες θέσεις εργασίας, με

μεγάλες συγκεντρώσεις και των δύο κατηγοριών σε διαφορετικές θέσεις εργασίας. Βέβαια, είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι το μερίδιο των γυναικών μειώνεται (ακόμη και μεταξύ αντίστοιχων θέσεων εργασίας), όταν τα χαρακτηριστικά και οι αμοιβές της θέσης εργασίας βελτιώνονται. Τέλος, σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάστηκαν θέσεις εργασίας με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, που εξασφάλιζαν ωστόσο σχετικά υψηλές αμοιβές, όπως και το αντίθετο. Υπήρξαν δηλαδή συγκεκριμένες ενδείξεις για «απομόνωση» κάποιων θέσεων εργασίας από τις υπόλοιπες και από τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργαζομένων.

Η μελέτη της δομής της απασχόλησης της ελληνικής οικονομίας με τη χρήση της προσέγγισης των θέσεων εργασίας δεν εξαντλείται βέβαια από τη συγκεκριμένη έρευνα. Αντίθετα, η έρευνα αυτή αποτελεί ένα πρώτο, σημαντικό κατά τη γνώμη μας βήμα, για την περαιτέρω ανάπτυξη και αξιοποίηση της μεθόδου αυτής προς όφελος των εργαζομένων και της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα.

Βιβλιογραφία

Acemoglou, D. (2002). "Technical change, inequality, and the labor market", *Journal of Economic Literature*, Vol. XL, pp.7-72, March.

Autor, D., Katz, L. and Kearney, M. (2006). "The polarization of the U.S. labour market", *NBER Working Paper,* 11986.

Autor, D., Levy, F. and Murnane, R. (2003). "The skill content of recent technological change: An empirical exploration", *Quarterly Journal of Economics*, CXVIII, 1279-1333.

Becker, G.S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, New York: NBER.

Bluestone, B. and Harrison, B. (1982). *Deindustrialization of America*, Basic Books.

Doeringer, P. and Piore, M. (1971). *Internal Labor Markets and Manpower Analysis*, Lexington.

Dunn, L.F. (1996). "Loss aversion and adaptation in the labor market: Empirical indifference functions and labor supply", *Review of Economics and Statistics*, 78 (3).

Ehrenberg, R. and Smith R. (1991). *Modern Labour Economics: Theory and Public Policy*, 4th edition, New York: Harper Collins.

Erhel, C., Davoine, L. and Guergoat-Lariviere, M. (2008). "Monitoring quality in work: European employment strategy indicators and beyond", *International Labour Review*, 147 (2-3).

Eurofound (2012). *Trends in job quality in Europe*, Luxembourg: Publication Office of the European Union.

Fernández-Macías, E. (2010). *Changes in the Structure of* E*mployment and Job Quality in Europe*, Doctoral Dissertation, Spain: University of Salamanca.

Fernández-Macías, E. (2012). "Job polarization in Europe? Changes in the employment structure and job quality, 1995-2007", *Work and Occupations*, 39 (2), pp. 157-182.

Fernández-Macías, E., and Hurley, J. (2008). *More and Better Jobs: Patterns of Employment Expansion in Europe (ERM Report 2008)*, Dublin, Ireland: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

Goos, M., and Manning, A. (2007). "Lousy and lovely jobs: The rising polarization of work in Britain", *Review of Economics and Statistics*, 89 (1), pp. 118-133.

Goos, M., Manning, A., and Salomons, A. (2011). "Explaining job polarization in Europe: The roles of technology, offshoring and institutions", Discussion Paper 1134, Centre for Economic Studies, Monetary and Information Economics, Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.

Heintz, J. (2010). "The structure of employment, globalization, and economic crises: Rethinking contemporary employment dynamics with a focus on the U.S. and Japan", Working Paper 242, Political Economy Research Institute, University of Massachusetts at Amherst.

Ilg, R. (1996). "The nature of employment growth, 1989-95", *Monthly Labor Review*, pp. 29-36, June.

Ilg, R. and Haugen, S. (2000). "Earnings and employment trends in the 1990s", *Monthly Labor Review*, pp. 21-33, March.

Ioannides, A. (2014). "Lessons from the Greek Labour market catastrophe", in Mavroudeas, S. (ed.), *Greek Capitalism in Crisis: Marxist Analyses*, London:Routledge.

Ioannides, A. and Mavroudeas, S. (2007). "Overworked Greeks? Working time trends in Greece", *Asian-African Journal of Ecomonics and Econometrics*, 7 (1-2).

Kallenberg, A. (1977). "Work values and job rewards: A theory of job satisfaction." *American Sociological Review,* 42 (1), pp. 124-143.

Katz, L. and Autor, D. (1999). "Changes in the Wage Structure and Earnings Inequality" in Ashenfelter, O. and Card D. (Eds), *Handbook of Labor Economics,* vol. 3A, pp. 1463-1555, Amsterdam: North-Holland.

Leschke, J., and Watt, A. (2008). "Putting a number on job quality: Constructing a European job quality index", ETUI Working Paper, Retrieved from http://www.wddw.org/IMG/pdf/Putting_a_number_on_Job__Quality.pdf.

Lyotard, J.F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge,* Manchester: Manchester University Press.

Marx, K. (1867 [1967]). *Capital I*, International Publishers, New York.

OECD (2003). *Employment Outlook 2003*, Paris: OECD.

Reich, M., Gordon, D.M. and Edwards, R.C. (1973). "A theory of labour market segmentation" *American Economic Review*, 63, pp. 359-365.

Rosen, S. (1986). "The Theory of Equalizing Differences", in Ashenfelter, O. and Layard, R. (eds), *Handbook of Labor Economics,* Amsterdam: North-Holland.

Smith, A. (1776 [1977]). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. University Of Chicago Press.

Unesco (2006). *International Standard Classification of Education*, UN.

Violante, G.L. (2008). "Skill-biased technical change", in Darlauf, S.N. and Blume, L.E. (eds), *The new Palgrave dictionary of economics*. New YorkPalgrave Macmillan.

Wright, E.O. and Dwyer, R.E. (2000). "The American Jobs Machine: the trajectory of good and bad jobs in the 1960s and 1990s", *Boston Review*, December.

Wright, E.O. and Dwyer, R.E. (2003). "Patterns of job expansions in the USA: A comparison of the 1960s and 1990s", *Socio-Economic Review*, 1, pp. 289-325.

Δεδουσόπουλος, Α. (2002). *Η κρίση στην αγορά εργασίας: Ρύθμιση – ευελιξίες – απορρύθμιση*, Τόμος Δεύτερος: *Οι αναδιαρθρώσεις της παραγωγής*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός.

Θεοχαράκης, Ν. (2005). *Η νεοκλασική θεωρία της εργασίας: Μια κριτική επισκόπηση υπό το πρίσμα της ιστορίας της οικονομικής σκέψης*, Αθήνα: Τυπωθήτω - Δαρδανός.

Κουζής, Γ. (2010). «Η πορεία της νεοφιλελεύθερης απορρύθμισης της εργασίας και το άλλοθι της κρίση», στο *Ο χάρτης της κρίσης: Το τέλος της αυταπάτης*, Αθήνα: Τόπος.

Μαυρουδέας, Στ. (2010). «Ανάπτυξη και κρίσεις: Η ταραγμένη διαδρομή του ελληνικού καπιταλισμού», στο *Ο χάρτης της κρίσης: Το τέλος της αυταπάτης*, Αθήνα: Τόπος.

Παράρτημα 1. Διεθνής τυποποιημένη ταξινόμηση των επαγγελμάτων του 1988 ΔΙΤΤΕ-88 (ISCO-88 [COM])

Τριψήφιοι κωδικοί επαγγελμάτων

1 ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΟΜΕΝΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

11 Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων και ανώτερα διοικητικά στελέχη της δημόσιας διοίκησης και των οργανισμών ειδικών συμφερόντων

111 Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων και ανώτερα διοικητικά στελέχη της δημόσιας διοίκησης

114 Ανώτερα διοικητικά στελέχη των οργανισμών ειδικών συμφερόντων

12 Διευθύνοντες και ανώτερα στελέχη μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών (με απασχόληση 10 πρόσωπα και άνω)

121 Γενικοί διευθυντές και ανώτερα διευθυντικά στελέχη μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών

122 Διευθυντές παραγωγικών και λειτουργικών μονάδων μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

123 Διευθυντές υπηρεσιών υποστήριξης

13 Διευθύνοντες επιχειρηματίες και προϊστάμενοι μικρών δημόσιων ή ιδιωτικών επιχειρήσεων (με απασχόληση μέχρι 9 πρόσωπα)

131 Διευθύνοντες επιχειρηματίες και προϊστάμενοι μικρών επιχειρήσεων

2 ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

21 Φυσικοί, μαθηματικοί, αρχιτέκτονες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

211 Φυσικοί, χημικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

212 Μαθηματικοί, στατιστικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

213 Πρόσωπα που αναπτύσσουν επαγγελματική δραστηριότητα στον τομέα της πληροφορικής

214 Αρχιτέκτονες, μηχανικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

22 Βιολόγοι εν γένει, ιατροί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

221 Βιολόγοι, γεωπόνοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

222 Επαγγελματίες υγείας (εκτός νοσηλευτικής)

223 Επαγγελματίες νοσηλευτικής και μαιευτικής

23 Εκπαιδευτικοί

231 Διδακτικό προσωπικό Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ), Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ) και λοιπών σχολών της τριτοβάθμιας τεχνολογικής, επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης

232 Καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

23 Δάσκαλοι δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγοί

234 Εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης

235 Άλλοι εκπαιδευτικοί

24 Λοιποί επαγγελματίες

241 Λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων

242 Νομικοί εν γένει

243 Αρχειοθέτες, βιβλιοθηκονόμοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα στον τομέα της τεκμηρίωσης και της πληροφόρησης

244 Οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

245 Συγγραφείς και λοιποί καλλιτέχνες

246 Κληρικοί εν γένει

247 Διοικητικά στελέχη δημόσιου τομέα (πτυχιούχοι ΑΕΙ)

3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΟΙ, ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

31 Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί των επιστημών της φυσικής και της μηχανικής και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

311 Τεχνολόγοι των επιστημών της φυσικής και της μηχανικής

312 Τεχνολόγοι πληροφορικής εν γένει

313 Χειριστές οπτικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού

314 Χειριστές και τεχνικοί πλοίων και αεροσκαφών

315 Επιθεωρητές ασφάλειας και ποιοτικού ελέγχου

32 Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί των επιστημών βιολογίας και υγείας

321 Τεχνολόγοι βιολογικών εν γένει επιστημών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

322 Τεχνικοί βοηθοί ιατρικής και συναφών προς την ιατρική επιστημών, με εξαίρεση το νοσηλευτικό προσωπικό

323 Νοσοκόμοι και μαίες πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλων σχολών

33 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό

331 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

332 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό προσχολικής εκπαίδευσης

333 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό ειδικής εκπαίδευσης

334 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό μ.α.κ.

34 Ειδικευμένοι επί των πωλήσεων, χρηματιστές, κτηματομεσίτες, απασχολούμενοι στην εξυπηρέτηση επιχειρήσεων εν γένει και ασκούντεςσυναφή επαγγέλματα

341 Πρόσωπα που αναπτύσσουν επαγγελματική δραστηριότητα στους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και των πωλήσεων

342 Εμπορευματομεσίτες και πράκτορες παροχής υπηρεσιών σε επιχειρήσεις

343 Γραμματείς διοικήσεως, βοηθοί νομικών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

344 Υπάλληλοι – ελεγκτές τελωνείων, δημόσιων οικονομικών υπηρεσιών και συναφών δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών

345 Αξιωματικοί σωμάτων ασφαλείας και ιδιωτικοί αστυνομικοί (ντετέκτιβ)

346 Κοινωνικοί λειτουργοί, πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλων σχολών

347 Καλλιτεχνικά, ψυχαγωγικά και αθλητικά βοηθητικά επαγγέλματα

348 Θρησκευτικά βοηθητικά επαγγέλματα

4 ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

41 Υπάλληλοι γραφείου

411 Στενογράφοι, δακτυλογράφοι και υπάλληλοι που χειρίζονται μηχανές με πληκτρολόγιο

412 Υπάλληλοι λογιστηρίου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

413 Υπάλληλοι καταγραφής υλικών και υπηρεσιών μεταφορών

414 Υπάλληλοι βιβλιοθηκών, ταχυδρομικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

419 Λοιποί υπάλληλοι γραφείου

42 Υπάλληλοι εξυπηρέτησης πελατών

421 Ταμίες, ταμειολογιστές, πράκτορες στοιχημάτων, κρουπιέρηδες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

422 Υπάλληλοι πληροφόρησης πελατών (υπάλληλοι ταξιδιωτικών γραφείων, υπάλληλοι υποδοχής και ενημέρωσης πελατών, χειριστές τηλεφωνικών κέντρων)

5 ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΩΛΗΤΕΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

51 Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών και στην παροχή υπηρεσιών προστασίας

511 Ταξιδιωτικοί φροντιστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

512 Οικονόμοι και εργαζόμενοι στις υπηρεσίες εστίασης

513 Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικής φροντίδας και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

514 Λοιποί απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών

516 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας (πυροσβέστες, αστυνομικοί, δεσμοφύλακες)

52 Μοντέλα, πωλητές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

521 Μοντέλα επίδειξης μόδας (μανεκέν) και άλλα μοντέλα

522 Πωλητές σε καταστήματα, υπαίθριους πάγκους και υπαίθριες αγορές

6 ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΔΑΣΟΚΟΜΟΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΣ

61 Ειδικευμένοι γεωργοί και αλιείς

611 Καλλιεργητές γεωργικών προϊόντων

612 Ειδικευμένοι κτηνοτρόφοι, πτηνοτρόφοι κ.π.α.ε.

613 Ειδικευμένοι γεωργοκτηνοτρόφοι μεικτών εκμεταλλεύσεων

614 Δασοκόμοι, υλοτόμοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

615 Ειδικευμένοι αλιείς, επαγγελματίες κυνηγοί και παγιδευτές θηραμάτων

7 ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

71 Τεχνίτες εξορύξεων και κατασκευών

711 Μεταλλωρύχοι, λατόμοι, λιθοκόπτες και λιθοξόοι

712 Τεχνίτες ανέγερσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων

713 Τεχνίτες αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων

714 Ελαιοχρωματιστές, βαφείς, στιλβωτές, καθαριστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

72 Τεχνίτες μετάλλου, μηχανών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

721 Χύτες και κατασκευαστές τύπων (καλουπιών) και πυρήνων μεταλλουργίας, συγκολλητές και φλογοκόπτες μετάλλων, ελασματουργοί - φανοποιοί, τεχνίτες μεταλλικών δομικών κατασκευών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

722 Σιδηρουργοί, κατασκευαστές εργαλείων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

723 Μηχανικοί, εφαρμοστές και συντηρητές μηχανών

724 Μηχανικοί, εφαρμοστές και συντηρητές ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού

73 Τεχνίτες που εκτελούν εργασίες ακριβείας, χειροτέχνες, τυπογράφοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

731 Τεχνίτες που εκτελούν εργασίες ακριβείας σε μεταλλικά και συναφή υλικά

732 Αγγειοπλάστες, τεχνίτες γυαλιού και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

733 Χειροτέχνες ξύλου, υφάσματος, δέρματος και συναφών υλικών

734 Τυπογράφοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

74 Λοιποί τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

741 Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων, ποτών και καπνού

742 Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου, επιπλοποιοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

743 Τεχνίτες υφαντουργίας, ειδών ενδύσεως και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

744 Τεχνίτες βυρσοδεψίας, υποδηματοποιοί και κατασκευαστές ειδών κυρίως από δέρμα με εξαίρεση τα ενδύματα

8 ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΤΕΣ (ΜΟΝΤΑΔΟΡΟΙ)

81 Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων

811 Χειριστές εγκαταστάσεων ορυχείων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας μεταλλευμάτων

812 Χειριστές εγκαταστάσεων μεταλλουργίας

813 Χειριστές εγκαταστάσεων υαλουργίας, κεραμικής και συναφών βιομηχανιών

814 Χειριστές εγκαταστάσεων επεξεργασίας ξύλου και παραγωγής χαρτοπολτού, χαρτοποιίας και χαρτονοποιίας

815 Χειριστές εγκαταστάσεων χημικής επεξεργασίας

816 Χειριστές εγκαταστάσεων παραγω-

γής ενέργειας και συναφών εγκαταστάσεων

817 Χειριστές βιομηχανικών ρομπότ

82 Χειριστές μηχανών και συναρμολογητές

821 Χειριστές εργαλειομηχανών παραγωγής και επεξεργασίας μεταλλικών προϊόντων και μη μεταλλικών ορυκτών

822 Χειριστές μηχανών παραγωγής χημικών προϊόντων

823 Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων από πλαστικό και καουτσούκ

824 Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων ξύλου

825 Χειριστές εκτυπωτικών μηχανημάτων, μηχανών βιβλιοδεσίας και μηχανών παραγωγής προϊόντων από χαρτί και χαρτόνι

826 Χειριστές μηχανών παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, γούνινων και δερμάτινων προϊόντων

827 Χειριστές μηχανών παραγωγής ειδών διατροφής ποτών και καπνού

828 Συναρμολογητές (μονταδόροι)

829 Άλλοι χειριστές μηχανών μ.α.κ.

83 Οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές κινητού εξοπλισμού

831 Μηχανοδηγοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

832 Οδηγοί αυτοκινούμενων οχημάτων

833 Χειριστές μηχανοκίνητων αγροτικών και δασοκομικών μηχανημάτων, γερανών, γερανοφόρων οχημάτων, ανυψωτήρων και παρόμοιων μηχανημάτων

834 Ναυτικοί – πλήρωμα καταστρώματος και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

9 ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

91 Πλανόδιοι πωλητές, οικιακοί βοηθοί κ.π.α.ε.

911 Πλανόδιοι πωλητές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

912 Στιλβωτές υποδημάτων και πρόσωπα που παρέχουν μικροϋπηρεσίες στο δρόμο

913 Οικιακοί βοηθοί, καθαριστές, πλύντες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

914 Επιστάτες-διαχειριστές κτιρίων, καθαριστές παραθύρων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

915 Αγγελιοφόροι, αχθοφόροι, θυρωροί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

916 Συλλέκτες απορριμμάτων, οδοκαθαριστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

92 Ανειδίκευτοι αγρεργάτες, αλιεργάτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

921 Ανειδίκευτοι αγρεργάτες, αλιεργάτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

93 Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων, κατασκευών, μεταποίησης και μεταφορών

931 Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων και κατασκευών

932 Ανειδίκευτοι εργάτες μεταποιητικών βιομηχανιών

933 Φορτοεκφορτωτές μεταφορικών μέσων, λιμενεργάτες κ.π.α.ε.

0 ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

01 Ένοπλες δυνάμεις

010 Ένοπλες δυνάμεις

Παράρτημα 2. Διεθνής τυποποιημένη ταξινόμηση των επαγγελμάτων του 2008 ΔΙΤΤΕ-08 (ISCO-08)

Ταξινόμηση ISCO-08 σε επίπεδο τριψήφιου κωδικού

1. Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη

11. Γενικοί διευθυντές, ανώτερα διοικητικά στελέχη και μέλη των νομοθετικών σωμάτων

111. Μέλη των νομοθετικών σωμάτων και ανώτερα διοικητικά στελέχη

112. Διευθύνοντες σύμβουλοι και γενικοί διευθυντές

12. Διοικητικοί και εμπορικοί διευθυντές

121. Διευθυντές επιχειρηματικών υπηρεσιών και διοίκησης

122. Διευθυντές πωλήσεων, μάρκετινγκ και ανάπτυξης

13. Διευθυντές παραγωγής και εξειδικευμένων υπηρεσιών

131. Διευθυντές παραγωγής στη γεωργία, στη δασοκομία και στην αλιεία

132. Διευθυντές επιχειρήσεων μεταποίησης, εξόρυξης, κατασκευών και διανομής

133. Διευθυντές υπηρεσιών των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας

134. Διευθυντές επιχειρήσεων παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών

14. Διευθυντές ξενοδοχείων, εστιατορίων, επιχειρήσεων λιανικού και χονδρικού εμπορίου και άλλων υπηρεσιών

141. Διευθυντές ξενοδοχείων και εστιατορίων

142. Διευθυντές επιχειρήσεων λιανικού και χονδρικού εμπορίου

143. Διευθυντές άλλων υπηρεσιών

2. Επαγγελματίες

21. Ασκούντες επιστημονικά επαγγέλματα και μηχανικοί

211. Επαγγελματίες των φυσικών επιστημών, γεωλόγοι και γεωφυσικοί

212. Μαθηματικοί, αναλογιστές και στατιστικοί

213. Επαγγελματίες των επιστημών της ζωής

214. Μηχανικοί (εξαιρουμένων των ηλεκτρολόγων τεχνολόγων)

215. Ηλεκτρολόγοι, τεχνολόγοι, μηχανικοί

216. Αρχιτέκτονες, τοπογράφοι, πολεοδόμοι και σχεδιαστές

22. Επαγγελματίες του τομέα της υγείας

221. Ιατροί

222. Νοσηλευτές και μαίες

223. Επαγγελματίες παραδοσιακής και συμπληρωματικής ιατρικής

224. Ασκούντες παραϊατρικά επαγγέλματα

225. Κτηνίατροι

226. Άλλοι επαγγελματίες του τομέα της υγείας

23. Εκπαιδευτικοί

231. Διδακτικό προσωπικό ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων

232. Καθηγητές επαγγελματικής εκπαίδευσης

233. Καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

234. Δάσκαλοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και νηπιαγωγοί

235. Άλλοι εκπαιδευτικοί

24. Επαγγελματίες επιχειρήσεων και διοίκησης

241. Επαγγελματίες του χρηματοοικονομικού τομέα

242. Επαγγελματίες διοίκησης

243. Επαγγελματίες σύμβουλοι πωλήσεων, μάρκετινγκ και δημοσίων σχέσεων

25. Επαγγελματίες του τομέα των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας

251. Σχεδιαστές και αναλυτές λογισμικού και εφαρμογών

252. Επαγγελματίες βάσεων δεδομένων και δικτύων

26. Επαγγελματίες του νομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού κλάδου

261. Επαγγελματίες νομικοί

262. Βιβλιοθηκονόμοι, αρχειοφύλακες και έφοροι αρχαιοτήτων, μουσείων και αιθουσών έργων τέχνης

263. Επαγγελματίες του κοινωνικού και θρησκευτικού τομέα

264. Συγγραφείς, δημοσιογράφοι και γλωσσολόγοι

265. Καλλιτέχνες εν γένει

3. Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

31. Τεχνικοί θετικών επιστημών και μηχανικής

311. Τεχνικοί επιστημών φυσικής και μηχανικής

312. Επόπτες ορυχείων, μεταποιητικών και κατασκευαστικών μονάδων

313. Τεχνικοί ελέγχου διαδικασίας

314. Τεχνικοί των επιστημών της ζωής και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

315. Ελεγκτές και τεχνικοί ναυσιπλοΐας και αεροπλοΐας

32. Τεχνικοί του τομέα της υγείας

321. Τεχνικοί ιατρικής και φαρμακευτικής

322. Βοηθοί επαγγελματιών νοσηλευτικής και μαιευτικής

323. Βοηθοί επαγγελματιών παραδοσιακής και συμπληρωματικής ιατρικής

324. Τεχνικοί και βοηθοί κτηνιάτρων

325. Άλλοι βοηθοί επαγγελματιών του τομέα της υγείας

33. Βοηθοί επαγγελματιών επιχειρήσεων και διοίκησης

331. Βοηθοί επαγγελματιών του χρηματοοικονομικού και μαθηματικού κλάδου

332. Πράκτορες και μεσίτες αγοραπωλησιών

333. Πράκτορες παροχής υπηρεσιών σε επιχειρήσεις

334. Γραμματείς διοίκησης και ειδικευμένοι(-ες) γραμματείς

335. Λειτουργοί και ελεγκτές ρυθμιστικών-εκτελεστικών κρατικών υπηρεσιών

34. Βοηθοί επαγγελματιών του νομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού τομέα και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

341. Βοηθοί επαγγελματιών του νομικού, κοινωνικού και θρησκευτικού τομέα

342. Εργαζόμενοι στον τομέα του αθλητισμού και της σωματικής αγωγής

343. Βοηθοί επαγγελματιών του καλλιτεχνικού και πολιτιστικού τομέα και της μαγειρικής

35. Τεχνικοί του τομέα της πληροφόρησης και επικοινωνίας

351. Τεχνικοί λειτουργιών και υποστήριξης χρηστών τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας

352. Τεχνικοί τηλεπικοινωνιών και εκπομπών ραδιοφώνου και τηλεόρασης

4. Υπάλληλοι γραφείου

41. Υπάλληλοι γενικών καθηκόντων και χειριστές μηχανών με πληκτρολόγιο

411. Υπάλληλοι γενικών καθηκόντων

412. Γραμματείς (γενικών καθηκόντων)

413. Χειριστές μηχανών με πληκτρολόγιο

42. Υπάλληλοι εξυπηρέτησης πελατών

421. Ταμίες, εισπράκτορες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

422. Υπάλληλοι πληροφόρησης πελατών

43. Υπάλληλοι καταγραφής αριθμητικών δεδομένων και υλικών

431. Υπάλληλοι καταγραφής αριθμητικών δεδομένων

432. Υπάλληλοι καταγραφής υλικών και υπηρεσιών μεταφορών

44. Άλλοι υπάλληλοι γραφείου

441. Άλλοι υπάλληλοι γραφείου

5. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές

51. Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηεσιών

511. Ταξιδιωτικοί συνοδοί, εισπράκτορες και ξεναγοί

512. Μάγειροι

513. Σερβιτόροι και μπάρμαν

514. Κομμωτές/κομμώτριες, αισθητικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

515. Επόπτες καθαρισμού και φροντιστές κτιρίων και κατοικιών

516. Άλλοι απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών

52. Πωλητές

521. Πλανόδιοι πωλητές και πωλητές σε υπαίθριες αγορές

522. Πωλητές σε καταστήματα

523. Ταμίες και υπάλληλοι έκδοσης εισιτηρίων

524. Άλλοι πωλητές

53. Απασχολούμενοι στην παροχή ατομικής φροντίδας

531. Παιδοκόμοι και βοηθοί δασκάλων

532. Απασχολούμενοι στην παροχή ατομικής φροντίδας στον τομέα των υπηρεσιών υγείας

54. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας

541. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας

6. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς

61. Ειδικευμένοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι, επαγγελματίες

611. Καλλιεργητές κηπευτικών και φυτωρίων, επαγγελματίες

612. Κτηνοτρόφοι

613. Γεωργοκτηνοτρόφοι μεικτών εκμεταλλεύσεων

62. Ειδικευμένοι δασοκόμοι, υλοτόμοι, αλιείς και κυνηγοί, επαγγελματίες

621. Δασοκόμοι, υλοτόμοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

622. Αλιείς, κυνηγοί και παγιδευτές θηραμάτων

63. Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, κυνηγοί και συλλέκτες θηραμάτων για ίδια κατανάλωση

631. Καλλιεργητές γεωργοί, για ίδια κατανάλωση

632. Κτηνοτρόφοι, για ίδια κατανάλωση

633. Γεωργοκτηνοτρόφοι μεικτών εκμεταλλεύσεων, για ίδια κατανάλωση

634. Αλιείς, κυνηγοί, παγιδευτές και συλλέκτες θηραμάτων, για ίδια κατανάλωση

7. Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

71. Τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων, εξαιρουμένων των ηλεκτρολόγων

711. Κτίστες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

712. Τεχνίτες αποπεράτωσης κτιρίων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

713. Ελαιοχρωματιστές, βαφείς, καθαριστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

72. Τεχνίτες μετάλλων, μηχανημάτων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

721. Χύτες μετάλλων, συγκολλητές, ελασματουργοί, τεχνίτες μεταλλικών δομικών κατασκευών, σιδηρουργοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

722. Σιδηρουργοί, κατασκευαστές εργαλείων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

723. Μηχανικοί και επισκευαστές μηχανημάτων

73. Χειροτέχνες και τυπογράφοι

731. Χειροτέχνες

732. Τυπογράφοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

74. Ηλεκτρολόγοι και ηλεκτρονικοί

741. Εγκαταστάτες και επισκευαστές ηλεκτρολογικού εξοπλισμού

742. Εγκαταστάτες και επισκευαστές ηλεκτρονικού και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού

75. Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων, επεξεργασίας ξύλου, ειδών ένδυσης και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

751. Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

752. Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου, επιπλοποιοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

753. Τεχνίτες ειδών ένδυσης και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

754. Άλλοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

8. Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι)

81. Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού

811. Χειριστές εγκαταστάσεων ορυχείων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας μεταλλευμάτων

812. Χειριστές εξοπλισμού επεξεργασίας και φινιρίσματος μεταλλικών προϊόντων

813. Χειριστές εγκαταστάσεων και μηχα-

νών παραγωγής χημικών και φωτογραφικών προϊόντων

814. Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων από ελαστικό, πλαστικό, χαρτί και χαρτόνι

815. Χειριστές μηχανών παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών, γούνινων και δερμάτινων προϊόντων

816. Χειριστές μηχανών παραγωγής ειδών διατροφής και συναφών προϊόντων

817. Χειριστές εγκαταστάσεων επεξεργασίας ξύλου, χαρτοποιίας και χαρτονοποιίας

818. Άλλοι χειριστές σταθερών εγκαταστάσεων και μηχανών

82. Συναρμολογητές (μονταδόροι)

821. Συναρμολογητές (μονταδόροι)

83. Οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές κινητού εξοπλισμού

831. Μηχανοδηγοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

832. Οδηγοί αυτοκινήτων, μικρών φορτηγών και μοτοσικλετών

833. Οδηγοί φορτηγών και λεωφορείων

834. Χειριστές κινητού εξοπλισμού

835. Ναυτικοί-πλήρωμα καταστρώματος και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

9. Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες

91. Καθαριστές και βοηθοί

911. Καθαριστές και βοηθοί οικιών, ξενοδοχείων και γραφείων

912. Καθαριστές οχημάτων, παραθύρων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

92. Ανειδίκευτοι εργάτες γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας

921. Ανειδίκευτοι εργάτες γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας

93. Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων, κατασκευών, μεταποίησης και μεταφορών

931. Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων και κατασκευών

932. Ανειδίκευτοι εργάτες μεταποίησης

933. Ανειδίκευτοι εργάτες μεταφορών και αποθήκευσης

94. Βοηθοί παρασκευής φαγητών

941. Βοηθοί παρασκευής φαγητών

95. Πλανόδιοι πωλητές, πρόσωπα που παρέχουν μικροϋπηρεσίες στο δρόμο και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

951. Πρόσωπα που παρέχουν μικροϋπηρεσίες στο δρόμο και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

952. Πλανόδιοι πωλητές (εξαιρουμένων των πωλητών τροφίμων)

96. Συλλέκτες απορριμμάτων και άλλοι ανειδίκευτοι εργάτες

961. Συλλέκτες απορριμμάτων

962. Άλλοι ανειδίκευτοι εργάτες

0. Ένοπλες δυνάμεις

01. Αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων

011. Αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων

02. Υπαξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων

021. Υπαξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων

03. Άλλα μέλη των ενόπλων δυνάμεων

031. Άλλα μέλη των ενόπλων δυνάμεων

Παράρτημα 3. Μονοψήφιοι κωδικοί τομέων οικονομικής δραστηριότητας κατά NACE Rev.2 στην ελληνική γλώσσα και αντιστοίχιση με λατινικά σύμβολα

Α ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ. **_SECTION A**

Β ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ**_SECTION B**

Γ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ**_SECTION C**

Δ ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ**_SECTION D**

Ε ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ**_SECTION E**

ΣΤ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ**_SECTION F**

Ζ ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ. ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΩΝ**_SECTION G**

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ**_SECTION H**

Θ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ**_SECTION I**

Ι ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**_SECTION J**

ΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**_SECTION K**

ΙΒ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ**_SECTION L**

ΙΓ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**_SECTION M**

ΙΔ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**_SECTION N**

ΙΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ**_SECTION O**

ΙΣΤ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**_SECTION P**

ΙΖ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ**_SECTION Q**

ΙΗ ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ**_SECTION R**

ΙΘ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ**_SECTION S**

Κ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ. ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ. **_SECTION T**

ΚΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΩΧΩΡΙΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ**_SECTION U**

ΚΒ ΕΛΛΕΙΨΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Παράρτημα 4. Νέα κωδικοποίηση σε τριψήφιους κωδικούς επαγγελμάτων για τα έτη 2009 και 2010

ISCO 88	Νέα κωδ.	Περιγραφή τριψήφιου κωδικού
111 121	110	Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων και ανώτερα διοικητικά στελέχη της δημόσιας διοίκησης Γενικοί διευθυντές και ανώτερα διευθυντικά στελέχη μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών
122 123	120	Διευθυντές παραγωγικών και λειτουργικών μονάδων μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα Διευθυντές υπηρεσιών υποστήριξης
131	130	Διευθύνοντες επιχειρηματίες και προϊστάμενοι μικρών επιχειρήσεων
211 212 213 221	210	Φυσικοί, χημικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Μαθηματικοί, στατιστικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Πρόσωπα που αναπτύσσουν επαγγελματική δραστηριότητα στον τομέα της πληροφορικής Βιολόγοι, γεωπόνοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
214	211	Αρχιτέκτονες, μηχανικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
222	220	Επαγγελματίες υγείας (εκτός νοσηλευτικής)
232 234 235	230	Καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και λοιποί
231	231	Καθηγητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
233	232	Δάσκαλοι δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγοί
241 244	240	Λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων, οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
242	241	Νομικοί εν γένει
243 247	242	Διοικητικά στελέχη δημόσιου τομέα (πτυχιούχοι ΑΕΙ) Αρχειοθέτες, βιβλιοθηκονόμοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα στον τομέα της τεκμηρίωσης και της πληροφόρησης
245	243	Συγγραφείς και λοιποί καλλιτέχνες
246	244	Κληρικοί εν γένει
311 312 313 315	310	Τεχνολόγοι των επιστημών της φυσικής και της μηχανικής Τεχνολόγοι πληροφορικής εν γένει Χειριστές οπτικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού Επιθεωρητές ασφάλειας και ποιοτικού ελέγχου
314	311	Χειριστές και τεχνικοί πλοίων και αεροσκαφών
321 322	320	Τεχνολόγοι βιολογικών εν γένει επιστημών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Τεχνικοί βοηθοί ιατρικής και συναφών προς την ιατρική επιστημών, με εξαίρεση το νοσηλευτικό προσωπικό
223 323	321	Επαγγελματίες νοσηλευτικής και μαιευτικής, νοσοκόμοι και μαίες πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλων σχολών

331 332 333 334	330	Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό ειδικής εκπαίδευσης και λοιπό μ.α.κ.
341 342	340	Πρόσωπα που αναπτύσσουν επαγγελματική δραστηριότητα στους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και των πωλήσεων Εμπορευματομεσίτες και πράκτορες παροχής υπηρεσιών σε επιχειρήσεις
343	341	Γραμματείς διοικήσεως, βοηθοί νομικών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
344	342	Υπάλληλοι-ελεγκτές τελωνείων, δημόσιων οικονομικών υπηρεσιών και συναφών δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών
345	343	Αξιωματικοί σωμάτων ασφαλείας και ιδιωτικοί αστυνομικοί (ντετέκτιβ)
346 347 348	344	Κοινωνικοί λειτουργοί, πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλων σχολών Καλλιτεχνικά, ψυχαγωγικά και αθλητικά βοηθητικά επαγγέλματα Θρησκευτικά βοηθητικά επαγγέλματα
411 412 414 419	410	Στενογράφοι, δακτυλογράφοι και υπάλληλοι που χειρίζονται μηχανές με πληκτρολόγιο Υπάλληλοι λογιστηρίου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Υπάλληλοι βιβλιοθηκών, ταχυδρομικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Λοιποί υπάλληλοι γραφείου
413	411	Υπάλληλοι καταγραφής υλικών και υπηρεσιών μεταφορών
421 422	420	Ταμίες, ταμειολογιστές, πράκτορες στοιχημάτων, κρουπιέρηδες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Υπάλληλοι πληροφόρησης πελατών (υπάλληλοι ταξιδιωτικών γραφείων, υπάλληλοι υποδοχής και ενημέρωσης πελατών, χειριστές τηλεφωνικών κέντρων
511 513 514	510	Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικής φροντίδας και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Λοιποί απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών Ταξιδιωτικοί φροντιστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
512	511	Οικονόμοι και εργαζόμενοι στις υπηρεσίες εστίασης
516	512	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας (πυροσβέστες, αστυνομικοί, δεσμοφύλακες)
521 522	520	Πωλητές σε καταστήματα, υπαίθριους πάγκους και υπαίθριες αγορές Μοντέλα επίδειξης μόδας (μανεκέν) και άλλα μοντέλα (ελάχιστοι συνολικά)
611	610	Καλλιεργητές γεωργικών προϊόντων
612	611	Ειδικευμένοι κτηνοτρόφοι, πτηνοτρόφοι κ.π.α.ε.
613	612	Ειδικευμένοι γεωργοκτηνοτρόφοι μεικτών εκμεταλλεύσεων
614 615	613	Δασοκόμοι, υλοτόμοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Ειδικευμένοι αλιείς, επαγγελματίες κυνηγοί και παγιδευτές θηραμάτων
712 713	710	Τεχνίτες ανέγερσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων, τεχνίτες αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων
714	711	Ελαιοχρωματιστές, βαφείς, στιλβωτές, καθαριστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
711	712	Μεταλλωρύχοι, λατόμοι, λιθοκόπτες και λιθοξόοι
721 722	720	Χύτες και κατασκευαστές τύπων (καλουπιών) και πυρήνων μεταλλουργίας συγκολλητές και φλογοκόπτες μετάλλων, ελασματουργοί-φανοποιοί, τεχνίτες μεταλλικών δομικών κατασκευών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Σιδηρουργοί, κατασκευαστές εργαλείων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
723 724	721	Μηχανικοί, εφαρμοστές και συντηρητές μηχανών
731 732 733	730	Τεχνίτες που εκτελούν εργασίες ακριβείας σε μεταλλικά και συναφή υλικά Αγγειοπλάστες, τεχνίτες γυαλιού και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Χειροτέχνες ξύλου, υφάσματος, δέρματος και συναφών υλικών
734	731	Τυπογράφοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

741	740	Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων, ποτών και καπνού
742	741	Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου, επιπλοποιοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
743	742	Τεχνίτες υφαντουργίας, ειδών ενδύσεως και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
744	743	Τεχνίτες βυρσοδεψίας, υποδηματοποιοί και κατασκευαστές ειδών κυρίως από δέρμα με εξαίρεση τα ενδύματα
811 812 813 814 815 816 817	810	Χειριστές εγκαταστάσεων ορυχείων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας μεταλλευμάτων Χειριστές εγκαταστάσεων μεταλλουργίας Χειριστές εγκαταστάσεων υαλουργίας, κεραμικής και συναφών βιομηχανιών Χειριστές εγκαταστάσεων επεξεργασίας ξύλου και παραγωγής χαρτοπολτού, χαρτοποιίας και χαρτονοποιίας Χειριστές εγκαταστάσεων χημικής επεξεργασίας Χειριστές εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας και συναφών εγκαταστάσεων Χειριστές βιομηχανικών ρομπότ
821 822 823 824 825 826 827 828 829	820	Χειριστές εργαλειομηχανών παραγωγής και επεξεργασίας μεταλλικών προϊόντων και μη μεταλλικών ορυκτών Χειριστές μηχανών παραγωγής χημικών προϊόντων Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων από πλαστικό και καουτσούκ Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων ξύλου Χειριστές εκτυπωτικών μηχανημάτων, μηχανών βιβλιοδεσίας και μηχανών παραγωγής προϊόντων από χαρτί και χαρτόνι Χειριστές μηχανών παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, γούνινων και δερμάτινων προϊόντων Χειριστές μηχανών παραγωγής ειδών διατροφής ποτών και καπνού Συναρμολογητές (μονταδόροι) Άλλοι χειριστές μηχανών μ.α.κ.
832	830	Οδηγοί αυτοκινούμενων οχημάτων
831 833	831	Χειριστές μηχανοκίνητων αγροτικών και δασοκομικών μηχανημάτων, γερανών, γερανοφόρων οχημάτων, ανυψωτήρων και παρόμοιων μηχανημάτων Μηχανοδηγοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
834	832	Ναυτικοί-πλήρωμα καταστρώματος και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
913	910	Οικιακοί βοηθοί, καθαριστές, πλύντες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
916	911	Συλλέκτες απορριμμάτων, οδοκαθαριστές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
911 912 914 915	912	Πλανόδιοι πωλητές και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Στιλβωτές υποδημάτων και πρόσωπα που παρέχουν μικροϋπηρεσίες στο δρόμο Επιστάτες-διαχειριστές κτιρίων, καθαριστές παραθύρων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα Αγγελιοφόροι, αχθοφόροι, θυρωροί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
921	920	Ανειδίκευτοι αγρεργάτες, αλιεργάτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
932 933	930	Ανειδίκευτοι εργάτες μεταποιητικών βιομηχανιών, φορτοεκφορτωτές μεταφορικών μέσων, λιμενεργάτες κ.π.α.ε.
931	931	Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων και κατασκευών
010	010	Ένοπλες δυνάμεις

ISBN: 978-960-9571-66-1